

A

348

—

VI

—

Alvinczi Péter

Quadragesima vasárnap-
ra tartozó szent evangéliumnak
magyarazattya...

Cassovia, 1632.

Kvár, Egyetemi könyvtár 1918-1919.

ERD MUZ - EGYL.
RÉGI MAGYAR KÖNYVTÁR
I. Hung. Q. 102 szám.

564

QVADRAGESIMA
VASARNAP.
RA TARTOZO SZENT

EVANGELIOMNAK MAGYARAZATTYA HÉT PRÆDICATIUSZERÉNT, MELYBŐL MEGHTEZIK AZ KIFIRTET MIBEN ÁLYON, AZ BÓJTNEK IGAZ ÉRTELME MI LÉGYEN, ÉS AZ ANGYALI SZOLGÁLATRÓL MIT KELLYEN ÉRTENI

1918

Rövid.

1919

Tanúságokkal tractáltatot Cassán.

ALVINCZI PETER PAPA ALTAL,
A. 1628.

Közönségesen kinyomtatott,
A. 1632.

CASSOVIÆ.

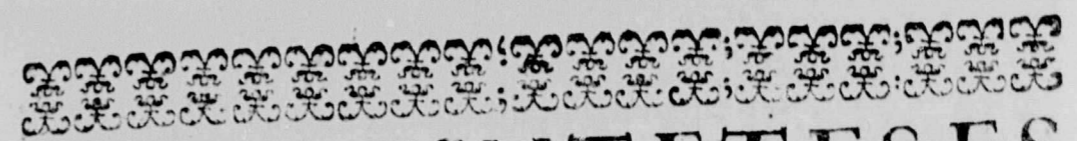

Az nyomtatásban való fogyatko- zásokat így jobbitcsad.

Az praefatióban, kizded helyet, olvas: *kizded*. Az első praedikátiú-
ban, anak helyet, olvas: *annak*. Vgyan ott az harmadik tanúsá-
ba, ezekből is helyet olvas: *ezekből az is*. Vgyan ott, diligere helyet,
olvas: *diligere*. Vgyan ott, imár helyet, olvas: *immár*. Vgyan ott, re-
mere helyet, olvas: *remere*. Az második praedikátiúban, nevezi hel-
lyet, olvas: *nevezik*. Vgyan ott, ponan helyet, olvas: *ponam*. Vgyan
ott, az utolsó tanúságban, A, az helyet, olvas: *Az, az*. Az harma-
dik praedikátiúban aemnek helyébe, olvas: *semnek*. Vgyan ott, hunc
helyet, olvas: *huc*. Vgyan ott, ótalmazhasd te magadat: olvas: *otal-
mazhasd magat*. Az negyedik praedikátiúban, patrarkodnak helyet, ol-
vas: *patrarkodnak*. Vgyan ott es helyet, olvas: *ezt*. Az ötödik praedi-
kátiúban, estis helyet, olvas: *ezt is*. Az hetedik praedikátiúban az márs-
gon, Aet. helyet, olvas: *1. Cor.*

AZ TEKINTETES ES NAGYSAGOS TELEG- DI ANNA ASZSZONNAK AZ TEKINTETES ES NAGY- SAGOS BEDEGHI NYARI ISTVAN- nak, Szabados Zászlós úrnak, Szentelt vitéz- nek, Szabolcs vármegyének fő Espánniának, az Szentféges Romai Csásárnak Magyar orsággh Ki- rályának Tanácsának és Komornikjának kegyes há- zas társának, Isten Ecclesiáinak Daikájának, mint tisztelendő patronájának, Istentől ke- gyelmet mindennemű áldá- sokkal kíván.

Ogy ha helyyes, Tekintetes és Nagy-
ságos asbonyom, az törvény tudoknak imez ré-
gulájok: *Crescentibus delictis exasperanda sunt poenae*.
Az, az, Nevedvén az vétkek, öregbitendők az
büntetések: Bizonyára mi, ez világh fogyatékjá-
ra jutot emberek, sokal nagyub büntetést érdem-
lenénk, az mi eleinknek büntetésénél, mert ré-
genten, egy avagy más megh nevezet bünt találunk, mellyért ostor-
sálot az földre. Mint, példának okáért, Adám és Eva, az Isten tilal-
mának megh segéseért, üzettetének ki paradicsomból. Az Angyalo-
kat az kevélységért, rekesté ki Isten az mennyei boldogságból. Az el-
ső világot az bujálkodásért vezté el viz özönel. Sodomát és Gomorrhát
az ékte.

Gen. 3.
24.
Esa 14.
Gen. 6.
& 7.

P R A E F A T I O.

Gen. 19. az éktelen fertelmességért szálljáté el, tartományával együtt. Corét,
 Num. 16. Dáthánt, Abiront, az pártütésért nyeleté el ez földel. Az Israel fiai
 32. közzűlfok ezereket, az kételkedő zúgolódásért, nem bocsátá bé az
 Num. 84. igiretnék földére, &c.
 26.

Ezekhez képest, ha igazán akarunk sententiát mondani, mit érdemlünk mi ma, kik közöc, ez elő fámlált nagy bűnök, mind együve halmozva, uralkodnak? Az Isteni tilalomnak ségése, az kevélység, bújaságh, fertelmes élet, egy más ellen való gyűlöllégh, Isten ellen való zúgolódás, és minden bűnök, valamiket ember megh tud gondolni, ollyak is, mellyeket csak ki mondanijs semérmertes emberhez illetlen, büntetetlen, sőt dicsekedéssel uralkodnak.

O sents Isten, ó böü irgalmú, és kegyelemel bővölködő Vr Isten, csak az te jó voltodból vagyon, hogy egy sém Pillantásban, el nem veszed ez egész világot. Es bizonyára, amaz nagy Abraham törekedésére fálot Isteni engedelmességéből vagyon, midön tiz igazakért, Sodomának kés valál megh kegyelmezni, hogy az egynéhány válastot hivéidért varakozol.

Ezech. 9. Ez sereént, vadnak az úrnak vigyázó semei, csak azokra is, kik bánkodnak az gonozsághnak cselekedetin, és azokért tartoztattya az bűnösökre fálitandó ostorát.

Azonban annak útát is mútogattya ő sents felsége, az igaz pœnitentiát, mert ez úton juthat az bűnös ember Istenhez, sőt ugyan gyámolittya is az bűnöst, megh előzván, segidségével, amaz mondás sereént. *Converte me Domine et convertar, postquam enim convertisti me, ego pœnitentiam.* Az, az: Térics megh engem uram és megh térek, mert minnek utánna megh térítettél engem, pœnitentiát tartottam. Ez fndas mentomra nézván Hieronymus Doctör, mond: *Vide quantum sit auxilium Dei, ut hoc ipsum quod agimus pœnitentiam, nisi Dominus ante converterit, nequaquam implere valeamus.* Az, az: Lásad mely nagy legyen, az Istennek segidsege, úgy hogy az pœnitentia tartást, semmiképen bé nem tölthetnök, ha az Vr annak előtte, megh nem térítene.

Ier. 31. 18.

Sup. cap. 13. Iere.

Az pœnitentiának pedigh nagy segide az igaz böjt, mely két képen forogh vesedelembe, némelleyek in excessu, annyit tulajdonitnak neki, hogy Isten előt kedvetlené tesik, némelleyek in defectu, mindeneftől elölttyák, és így ez miat az pœnitentia is magában erőtlenedik, az urnak penigh haragja, az pœnitentia tartatlanságert, naponként az mint láttyuk gerjedez.

Erről

P R A E F A T I O.

Erről ez mostani böjti napokon gondolkodván, és látván, hogy az naponként való sôbéli intés az halgatoknál, az sô zengéssel együc csak el múlik, ez mi keresztényi tistűnkrol, az igaz böjtről, itt az Calsai Magyar Ecclesiában, hét Prædikátiusokban toglalt tanításomat, akarám irásban hagynom, az Quadragésima Vasárnapi sents Evangéliomnak Magyarázattya sereént, az mint az böjt hozta.

Ez is okúl járult ez mellé, hogy az Pápis atyafiak ez üdöben tetteges böjtöt üzván, minket az böjtnék ellenséghinek vádolnak lenni, és ezel némely együgyűveket ámitnak.

Hogy penigh ez kis munkácskám, Nagyságod Tekintetes neve alatt bocsátom ki; az Nagyságod Isten Ecclesiájához való kegyessége, Szentigéjéhez nagy kedve, annak halgatásában buzgó gyönyörulége; viselt: Mellyeknek megh csalhatatlan jegye, hogy az Egyházi sôlgálatra, nagy költséghel, bizonyos jó indulatú ifjakat idegen országokban tanittatott és tanittat. Maga jószágában, az Tanítókrá és Schólákra dajkálkodó táplálását árasztja, jártában költében, az Isteni sôlgalatot, semminémű sôrgalmatos dolgai miat el nem múlattya, mint az minapiban itt Calsán, midön az útzán halot temetésűnkben prædikátiú lenne, Nagyságod azon útzán, sokaknak dicsiretivel, megh halgatá az prædikátiut. Isteni kegyes indulat ez: Es bizonyára ha az Tábittha, sêgények körül való dajkálkodásáért: Maria, az Mártha assónak atyafia, Christus Vrunk lábainál ülve, prædikátiú halgatásáért, ez óráigh dicsiretes emlekezetben vadnak, ez Nagyságod elő fámlalt kegyes cselekedetijs méltán emlegettetnek ez világon, az más életben penigh sôrocké valósággal fogják Nagyságodat követni.

Holot annakokáért ily bizonyos okokból, és méltó tekintetből ment Nagyságod neve alatt ki ez kifded munkácskám Nagyságodat kérem alázatosan, ne vegye kedvetlen. Ha Isten életemet vala menyire hozzabittya, nagyub munkámal akarom Nagyságod tekintetes nevét emlekezetben hagyni. Azonban, az nagy hatalmú Isten, ki kegyes igireti sereént, az ő Anyasentstegyházának, gondviselőket, és dajkákat sôköt adni, Nagyságodnak életét hõsõabitsa, hogy az mint ez kédig, úgy ennek utánna is az ő igaz Anyasentstegyházának, és abban sok rendbeli sôkölködöknek, lehelsen kegyes Dajkája. Amen.

ALVINCI PETER PAP.

A 3

SZENT

Act. 9.
 39.
 Luc. 10.
 39.
 Apob. 14.
 13.

Esa. 49.
 13.

SZENT MATHENAK
 negyedik részéből, az első vers-
 től fogva az tizenkettődik ver-
 siglen.

1. Ackoron Iesus vitették az pusztá-
 ban a lélektől, hogy megh kifirtet-
 nék az ördögtől.

2. Es mikoron börtölt volna
 negyven napokon és negyven etza-
 kákon, annak utánna meg ehezék.

3. Es hozzá járulván az kifirtó monda neki, ha Istennek fia vagy, mondgyad hogy ez kővek legyenek kenyereké.

4. Az ki felelvén, monda: Megh vagy on irva, nem csak kenyérelél az ember, hanem minden bebedel, mely bármazik Istennek bájából.

5. Ackoron felvívé őtet az ördögh az bent városban, és álatá őtet az templomnak ormozattyára, és monda neki.

6. Ha Istennek fia vagy, bocsátkozzál le hanyat homlok, mert megh vagy on irva, imé parancsolt az ő Angyalának te felőled, és kezekben viselnek tégedet, hogy történetből megh ne úsd lábodat az kőben.

7. Monda

PRÆDICATIV.

7. Monda neki Iesus, Ismet megh vagy on irva. Ne kifirtsed az te uradat Istenedet.

8. Ismet felvívé őtet az ördögh egy igen magas hegyre, és megh mutatá neki, ez világhnak minden Országit, és azoknak dűcsőségit, és monda neki.

9. Ezeket mind neked adom, ha le borulván imá-
 dandaß engemet.

10. Ackoron monda neki Iesus, meny el Sátán, mert meg vagy on irva: Az te uradat Istenedet imá-
 gyad, és egyedül ő neki bõlgaly.

11. Ackoron el hagyá őtet az ördög, és imé az An-
 gyalok járulának ő hozzá, és bõlgálnak vala neki.

ELSŐ PRÆDIKATIV.

ELŐLIAROSZO.

AZ réghi bölcsek, valami bizonyos viselt dol-
 gokról, avagy mondasokról emlekeztesek.
 Az többi közöt, Democritust és Heraclitust
 emlekezetben hadták azért, mert amaz, tudni illik De-
 mocritus, mindenkoron nevetet az emberek közöt,
 imez tudni illik Heraclitus, mindenkor sirt, és ezért
 egyéb emberek őket bolondoknak tartották.

Ezek bizonyára bolondok nem voltak, cseleke-
 detek sem nevetégre való, mert egy méltó ok viselte
 mind kettőt. Democritus nevette ez vilaghi emberek-

nek hca-

QVADRAGESIMA I

nek heába való bolondságokat, ugy mint kik nem veszik efebbe, mit szeretnek, és miben gyönyörködnek, mint az halak az horogra vont eledelen kápdosván, avagy az madarak az bép lip bóban gyönyörködven, rendelve fietnek veszedelmekre; Heráclitus-is ezen dolgot siratta, mert látta az embert menyí veszedelem környékezte megh, melyek között oly nagy testi bátorságban él, mint ha senkitől semmi bántása nem volna.

Ha az bzent Iób pátriárkát ezek látták volna, nem nevetet volna Democritus, Heraclitus sem sirt volna, mert ő megh ismervén ez világhnak heába valósfágát, és megh tapasztalván, az emberi álatnak nymorúlt sorsát, nem élt testi bátorságban, sőt jobnak itilte nem lenni itt ez földön, hogy sem mint itt élni, à mint imez bova mütattya: Miért hoztál ki engem az én anyámnak méhéből, job volt volna megh emébtetnem, hogy soha sem ne látot volna engemet.

Nem nevetnéde te azt, az ki három serény, erős fegyveres ellenség között, nagy erőtlen f-mezitelen lévén, semmit ellenek nem vigyázna, hanem mint egy hizlalt álat, csak fejére várná az sulykot? Avagy nem bánádé ugyan ily mód nélkül való veszedelmét?

Igy vagy on minden embernek alapattya: Egy felől az világh ostromollya hizelkedésével, mellyet nem kellene szeretnük, mert el múlik ez világh minden kívánságival egyetemben: Más felől az test, gyönyörűségé-

Iob. 10.
18.

1 Ioh. 2.
15. §. 17.

Gal. 5. 17.

PRÆDICATIV.

rűségével, mely az lélek ellen tufakodik: Harmad felől az ördögh, külömb külömb kifirtetivel. Ezek ellen ha ki nem vigyáz, csak el kel annak vesni. Ertette ezt Hieronymus Doctör midön így bólot: *Hinc me persequitur mundus, hinc venter meus vult mihi pro Deo esse; hinc diabolus, cui mille sunt nocendi artes.* Az, az: Innet üldöz engem ez világh, innet az én hasam akar Istene-méleni, innet az ördögh, kinek ezer mestersége vagy on az ártalomban.

S V M M A.

HOgy ezt el hihefsed, ihon az nyilván való példa; az el olvasot bzent Evangéliomban, melyből megh hallátok az bsemtelen Sátán, három izben, mint ostromlotta az mi közben járó urunkat, és miképen győzettetet megh.

R E S Z E K.

HArom karban ál az bzent Evangéliom. Az első részben, megh irattatik ideje, helye, és minden környülő dolga az baj viadalnak. Másodszor, vagy on az baj viadalnak módgya, mint hartzolt az Sátán, és mivel győzettetet megh. Harmadszor, mi következet az baj viadal után; Az Sátán bégyen valásfal elment, Christus Vrunk pedigh az bzent Angyali bslgálatat triumphált, mellyekből cikkelyenként, mi bármazzék tanúságunkra, rendelásuk.

B

AZ E-

QVADRAGESIMAL

lelki vitézséggel az ellenfégh ellen vigyázni.

Második ige I E S U S, mutat ez viadalban az eg-
gyik baj vivó semélyre, mely nevezetet, ha esten-
dönként Vy estendő napján nem Magyaráznánk az
Ecclesiában, bővön kellene itt hozzá nyúlnom, de mi-
vel minden illejében izes, el hagyván az nevezetnek
magyarázattya, csak azt mondom, hogy ez áldot neű,
oly, mely küvül nem adatot más neű az eghalat mely-
ben údvólségh volna. Oly neű, melyre megh hajol-
nak minden térdek mennyek, földiek, és pokolban.
valok. Oly neű, mellyet halálunkoráján, bizodalom-
mal híálthatunk, mint bent István Protomártir. És
nagy lelki vidámságal mondhattuk az bent Iánosfal:
Veni Domine I E S U. Iőjel Vram I E S U S. Drága f-meg
bócsúlhetetlen nevezet ez, melyről Hilarius Doctor
igy fől: I E S U S, ut sepe diximus, ipso nomine salutaris
est. Az, az: Ez fő, I E S U S, a mint gyakorta mondot-
unk, csak nevezeti berént-is údvólségés. Azt mon-
dom kerebtének ez nevezetről, hogy valaki ezt lelki
buzgóságal, és áitatóságal mondgya, az mennyet,
földet, poklot, egytzerf mind megh zenditi. Az me-
nyorságot bizonyára megh zenditi, mert valamin az
Atyától kérünk ez nevezet által, megh adgya mi né-
künk. Az föld-is megh zendül, mert ez egész kereb-
ténféghben örömel, és tapsolással hallják az hívek, amaz
régghi mondás berént: Mel in ore, jubilus in corde, in aure
encodia. Az, az: Méz az hánkba, öröme szívünkben,
öröme fülünkben,

Mor. 4.
12.

Phil. 2.
10.

Act. 7.
59.

Apc. 22.
20.

Sup. Psal.
54.

Joh. 16.
23.

P R Æ D I C A T I V.

fülünkben ékes zengés. Megh zendül az pokol is,
mely ez áldot nevet viselő hatalmas fejedelem, anak
minden feregét megh győzte, fegyverétől megh főb-
totta, és minden erejét semmifé tőtte, hogy az po-
kolnak Qui se arthassanak az ő háza népének. Soha
tehát, megh az halálal való semben balásunkor-is ez
áldot neűről el ne feledkezzünk.

Luc. 16. anno
22.
Matth. 16
18.

Harmadik cikkelye az első résznek imez: SUB-
DUCTUS EST A SPIRITU, az, az: Viteték az lélek-
tol. Ezt bent Márk, és bent Lukács világosban ir-
ják, mondván: I E S U S tellyes lévén bent Lélekel, vi-
teték az pustában. Innen megh tetzik, hogy nem az
Sátántúl, vitetet Christus Vrank az pustában, nóha
ez-is lélek, de tisztátalan lélek ő, hanem az bent Lé-
lektől, mellyet embersége berént mértéknélkül vót
vala. Igy érti ezt Theophilaetus, Lyránus Doctorok,
ezen textus magyarázattában, mondván. *Humanitas Christi erat organum divinitatis, quapropter agebat omnia instinctu Spiritus Sancti.* Az, az, Az Christuinak em-
bersége az Iltenséghnek eszköze vala, annakokáért
mindeneket az bent Léleknek indításából cselekdik
vala.

Marc. 7.
12.
Luc. 4. 18.

Luc. 11.
Ioh. 3. 34.

MASODIK TANVSAG

E Zből-is, *deserté* & *directé*, az, az: *directé* figye-
nelen kiértzik az, hogy valakik *directé* vala-

QVADRAGESIMAL

rot emberi, vagy egyképen vagy másképen: Az, az: avagy valami nagy tiszte, avagy az örök életre nézve, azoknál ajándékul vagy az Istennek bent lelke, és valami jó cselekedet vagy benne, mind az Istennek bent lelkének dajkálkodása által vagy, mint az példák nyilván mutatják. Midőn Isten maga tiszteletire látott, óltárt, Frigy ládat, Gyertya tartót, minden egyéb eszközkel parancsolt volna Moysesnek nagy ékesen építeni. végezetre így bóla: *Ecce vocavi ex nomine Bezeleel filium Uri filij Hur de tribu Juda. Et implevi eum Spiritu Dei, sapientia & intelligentia & scientia in omni opere, ad excogitandum quicquid fabricari potest ex auro, argento, &c.* Az, az: Imé nevezet berént hittam Bezeleelt Urinak fiát, ki az Hurnak fia Júda nemzetségéből, és bé tellyesitettem őtet Istennek lelkével, bölcseséggel és értelemel, és tudományal, minden munkában, megh gondolására mind azoknak, valami késettethetik aranyból, ezüstből, érczből, &c.

Továbbá mikor Isten Iosvét választotta volna, Moyses után Hertzegnek, ezt olvasuk felőle; *Iosve filius Nun, repletus est Spiritu sapientie.* Az, az: Iosve az Nunnak fia, bé tellyesedék bölcseséghnek lelkével. Az Săul históriáját is tudgyátok kerebtének, midőn Isten Samuel Próphéta által felkenetteté az királylágra, és visza fordul a samárok kereséséből, azt írja az história: *Immutavit ei Dominus cor aliud.* Az, az: El változtatta Isten

P R A E D I C A T I V.

tá Isten az ó bívét, mátra. Aláb mond: *Insilvit super eum Spiritus Domini.* Hertelen bála reá az úrnak lelke.

Ezen értelmünk legyen az igaz hivatal berént való Egyházi semélyek felől, kikről bent Péter in genere így bólot: *Spiritu sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines.* Az, az: Az bent léleknek illééből bólottnak az Istennek bent emberi. Az Vy Testamentomban is az Apastalokat azal biztattya Christus Vrunk, hogy az bent lélek ból általok. Mikor utólbor ki bocsattya is az Vröket, reájok lehellik, ezt mondván: Vegyetek bent lelket. Ma is valiket Isten az egyházi bólgalatra, válaft, és *per impositionem manuum* kezek, fejekre tételével ki bocsát, ez el az ajándékal ruházza fel és ez által vagyon mégh igen együgyű atyafiaknak is az tanításban méltóságok.

Méltók annakókaért az illyetén, Isten ajándékával fel ékesítettet emberek az tiszteletre, azért az méltóságért, melyel Isten őket látogatta, kiváltképen az Magistrátus, kinek hatalmat adot az ótalomra, büntetésre és az törvény berént való igazságnak ki bólgáltatására. Az egyházi bólgák, kik Christushnak bólgai és az Isten titkának sáfari, melyért bent Pál azt mondgya hogy lettős tiszteletre méltók.

Végezetre ide tartoznak az újonan búletet údvözülendő emberek, kiknél zálagúl vagy on az bent Lélek, mely bent lélek nem hivalkodik, hanem imádságra, halá adásra, és minden jóra gerjésti az embereket.

Exod. 25.
20.

Exod. 31.
3.

Deut. 34.
9.

1. Reg. 10.
9, 10.

1. Pet. 2.
21.

Matt. 10.
20.

Ioh. 20.
22.

Rom. 12.
1.

1. Cor. 4.
1.

1. Tim. 3.
17.

2. Cor. 20.
1.

Q V A D R A G E S I M A I

Rom. 8. bereket. Ennek vezérléséből kiáltják az emberek
 15.
 1. Cor. 12. bátorsággal édes atyoknak az Istent. Ez mindé némű
 4.
 Ioh. 14. ajándékoknak oltogatója. Ez vezérel mindeneket
 26.
 De Spiri- nézve Basilius Doctor im ilyen formán tanítot: *Per*
 tu S. *Spiritum Sanctum contingit restitutio in paradysum, ascen-*
sus ad regnum coelorum, reditus in adoptionem filiorum.
In summa, in omni plenitudine benedictionis esse. Az, az:
 Az bent lélek által lehen az paraditsomban való helyre
 álatás, az menyországban való felmenetel, visssa té-
 rés az fiúvá való fogadásra. Egy summában az áldás-
 nak tellyességében lenni. Ambrus Doctor-is ezen
 bent Léleknek tulajdonittya az imádságba való buz-
 góságot, mondván: *Spiritus Sanctus superfundit se*
 Super C. *precibus nostris, ut insufficientiam nostram, motu suo pro-*
 8. ad Rõ. *moveat.* Az, az: Az bent lélek az mi imádságinkra
 önti ö magát, hogy az mi elégtelenségünket, az ö
 indulattyával segillye.

Imádnunk kel tehát az Vr Istent, hogy bent Lel-
 kének ajándékával, birjon és igazgasson minden jóra
 2. Cor. 3. minket, holot minden jóra való elégségünk Istentől
 5. vagyon. Egyetemben vigyáznunk kel, hogy ennek
 jóra való vezérlésével ne ellenkezzünk, hanem enge-
 delmesek legyünk, bent Pál apostalnak imez intése
 Eph 4. berént, mondván: *Nolite contristare Spiritum San-*
 10. *ctum Dei, in quo ob signati estis, in diem redemptionis.*
 Az, az: Megh ne bomoritsátok az Istennek bent Lel-
 két

P R Æ D I K A T I V.

két, melyel el vadtok jegyeztetve az megh váltásnak
 napjára.

Negyedik cickelye ez I N D E S E R T V M: Az,
 az: az puštában, ez jelenti az baj viadalnak helyét,
 mely az bõnak tulajdonsága berént annyit tehen mint
 minden emberektől el hagyattatott üres hely.

Példázat képen penigh támaszta előnkben ez vi-
 lághi állapotot, melyben az kifizetnek beleinél, üldö-
 zéseknek háboruinal, és gonosb kívánságoknak bél ve-
 seinél egyebet nem látunk, nem tapasztalunk. Az
 mint penigh az puštákban nagy hegyek, kősziklák,
 kegyetlen mérges álatok, nagy magasan fel nõt fák, és
 barlangok bõktak lenni: Igy ez világon, nagy hegy
 módgyaratettetés hatalmasok: kősziklához hason-
 ló vakmerõ engedetlenek; Cédrus fához hasonló
 fen láto, az, az, fel fualkodott kevélyek: Otsmán
 férgekhez hasonló rút bûnösök: Minden Tigrisnél
 és Leopárdnál, kegyetlemb tyrannusok: Végezetre,
 akar mely mélyféges fõtét barlangnál homályosb és
 álnakab gondolatú, bívú emberek, vadnak, el an-
 nyira, hogy ez világh, méltán és igazán visellye az
 puštainevet.

Iõt penigh Christus Vrunk ez világh puštájára,
 midõn véghetetlen berelmébõl, meg üresitvén magát
 Isteni dicsóségetõl, ez alázatos bõlgai ábrázatot fel
 6. Phil. 2. 6. öltözé, és az emberekhez hasonló lön. Errõl bõl ö
 maga Christus Vrunk, mondván: *Exivi à patre, &*
 Ioh. 10. *veni in mundum.* Az, az: ki jöttem az Atyától és jöttem
 28. ez világra.

C

Továbbá

QVADRAGESIMAI

Továbbá, ha ez nevezetet tulajdon saját jegyzésébe vessük, úgy-is vagyon miről gondolkodgyunk, mert az tellyesedet bé, az mit az ó Testamentombeli ceremonia példáz vala, midőn az fő pap, az egész Israel fiainak bűneiért áldozatot tót, két bakot választottak, mellyeknek egyikét fors szerént el választván, az fő pap mind két kezét az baknak fejére tötte, és az egész Israel népének bűnéről választ tót, és mind annak fejére rakta, és az puštába küldvén ott el bocsátotta. Melyel az jelentetet, hogy jövendőben amaz egyetlen egy áldozatra rendeltetet bárány, viselné mind az egész népnek bűneit, Esaiásnak jövendölése szerént, mondván: *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*; Az, az: Eo reátévé az úr mindnyájunknak álnokságát. Es hogy az puštában mindnyájunk képebe az késértővel szemben állana, és azt megh győzné, az mint az bent Evangéliom jelenté.

Mit látunk tehát itt kerebtének? Láttuk Isákot az puštában az áldozatra késülni. Láttuk Ismaelt azon puštában halálához közelgetni. Láttuk Illyést negyven napon és etzakán, éhen bomjan az puštában lakozni. Egy summában láttuk az réghi példázatoknak valóságát.

HARMA

PRÆDIKATIV.

HARMADIK TANVSAG.

E Zekből-is világosan ki jő, mit kellefsék itlnünk ez világnak alapattya felől: Ez világh, töviskel, kő síklákal, nagy hegyekkel, rút férgekkel rakot pušta. Vgy vagyon; megh kel vallanunk az Agoston Doctoral, hogy ez jelen való életnek gyönyörúsége igen édes, mely által sok embereket ez világh vgy magához hódoltat, hogy tovább innen nem kívánkoznak; De bizonyára ez csak szemfény vesztés, mert ennek minden szépsége, gyönyörúsége, csak el múlik, à mint bent Iános Apastal tanit, mondván: *Nolite deligere mundum, neq, ea quæ in mundo sunt, mundus enim transit, & concupiscentia ejus.* Az, az: Ne szeressétek, vgymond, ez világot, sem azokat mellyek az világban vadnak, mert el múlik ez világh, és annak minden kívánsága. Szem fény vesztés mondom, és ebben kevés, avagy semmi gyönyörúságunknak kel lenni, vgy élvén benne, mint ha nem-is él-nénk, az mint az apastal tanit.

Segit penigh, ez világtól való magunk el fogására, ha egybe vettyük ez világhnak puštájával, amaz gyönyörúséges Edennek kertét, melyből az mi eleink ki üzettettek vala, lásad mellyikben kel inkább gyönyörködnöd: Az puštábané, melytől az terméket vgyan iszonyodik, avagy az szépen díponált kertbé? Ezenképen vessük egybe ez jelen való életet, az kö-

C 2

vetkezen

De verā
Innocen.

1. Cor. 7.
31.

Luc. 16.
27.

Esa. 55.
6.

Gen. 22.

3. Reg. 18.

QVADRAGESIMAI

vetkezendővel, és itillyük megh; Bizonyára csak negyven napi pústa az örökké való bódogsághoz képest, melyre nézve Agoston Doctor mond: *Quis non contemnat dulcedinem praesentis seculi, insians bonis futuri seculi.* Az, az: kicsoda nem útalná meg ez jelen való világhnak édeségét, az ki vágyodik, az következő világhnak jóvaira. De itt mondhatná valaki.

Vgyan semmi jó nincsené tehát ez világhi életben? Vagyon, az menyiben az jövőendő életnek pálya fűtő helye: Igen jó azoknak, kik az Istennek bent akarattyát értik, mind ez világhi életnek régulái felől, s' mind az következő ki beszélhetetlen bódogsághnak nagy óróme felől, mely minden ez világhi nyereséget fellyül halad. Illyen javát érzette bent David ez világhi életének, midőn így szól: *Quam dulcia eloquia tua, faucibus meis, super mel ori meo.* Az, az: Mely édeségesek az te beszédid az én gégémbe, az méz felet az én bájamnak. Ezek előtt egy néhány versel, az veszedelem ellen való orvosságnak ismeri az Istennek bent igéjét. Bizonyos dologh, hogy az kik az Istennek útait az ő bent igéje szerint nyomják ez világhi életben, igen jól vagyon dolgok, mert nóhá test szerint még ez földön múlatoznak, de imár az eghekbe vagyon az ő polgári társaságok, à mint bent Pál tanit. Semmi búkségek nincsen az ollyatén embereknek, mert az mint Chryfostomus Doctor szól: *Divina eloquia, omnes in se continent divitias.* Az, az: Az Istenes

De vera
Innocen.

Ellenvc.
tes.
Felelet.

Pfal. 118.
102.

1. 92.

Philip. 3.
20.

Sup. C. 21
Gen.

PRÆDIKATIV.

tenes beszédben minden gazdagságh bő vagyon foglaltatva.

De ugyan külsőképen is jó ez világhnak pústája, az jóságos cselekedetekkel telékelített embereknek, mert azok kegyesek, nem ingerkedők, nem verienyek, nem kevélyek, nem kerelik csak magok hasznát, nem gondolnak gonoszt, s' az többi. Egy bőval, az mint ez eléb is mondam, úgy elnek ez világh mint ha nem is élnének. Erről elmélkedvén Ambrus D. mond: *Consideremus quid vera virtus agat, nihil requirit nisi Dei gratiam, solum illud summum bonum sequatur, solo eo contenta est, à quo accepimus omnia.* Az, az: Gondollyuk megh mit cselekedgyék az igaz jóságos cselekedet, semmit nem kíván, hanem csak az Istennek kegyelmét, csak azt az Ióknak javát követi, egyedül csak azal elégzik megh, az kitől mindeneket vót. De még is egy ellen vetés támadhat.

Ha azon bötű szerint való értelmébe vessük az Désertumot, az pústát, melyben Christus Vrunk bójtolt, nem jóé ki *vita solitaria* az Remeteségh?

Itten hősű disputatiót nem inditok azok ellen, kik az remeteséget commendállják, követik is, mind ez Iócusból, s' mind az kereszrelő Iános pústában való lakozásából vót argumentomokkal. Mert nem innen vót eredet az Remete élet, hanem midőn az pogány fejedelmek, vgy mint Trajánus, Maximinus, Diocletianus, és az többi, nagy kegyetlenlégel

1. Cor. 7.
31.

1. Cor. 7.
31.

Lib. 4.
De Jacob
& vita be-
ata. 4.

Ellen ve-
tés.

Felelet.

QVADRAGESIMAI

vetkezendővel, és itillyük megh; Bizonyára csak negyven napi pušta az öröcké való bódogsághoz képest, melyre nézve Agoston Doctor mond: *Quis non contemnat dulcedinem praesentis seculi, insians bonis futuri seculi.* Az, az: kicsoda nem útalná meg ez jelen való világhnak édesjét, az ki vágyodik, az következő világhnak jóvaira. De itt mondhatná valaki.

Vgyan semmi jó nincsené tehát ez világhi életben? Vagyon, az menyiben az jövőendő életnek pálya fűtő helye: Igen jó azoknak, kik az Istennek bent akaratyát értik, mind ez világhi életnek regulái felől, s' mind az következő ki beszélhetetlen bódogsághnak nagy öröme felől, mely minden ez világhi nyereséget fellyül halad. Illyen javát érzette bent Dávid ez világhi életének, midőn így szól: *Quam dulcia eloquia tua, faucibus meis, super mel ori meo.* Az, az: Mely édesjegesek az te beszédid az én gégémbe, az méz felet az én bájamnak. Ezek előtt egy néhány versel, az veszedelem ellen való orvoságnak ismeri az Istennek bent igéjét. Bizonyos dologh, hogy az kik az Istennek útait az ő bent igéje szerint nyomják ez világhi életben, igen jól vagyon dolgok, mert nóhá test szerint még ez földön múlatoznak, de imár az eghekbe vagyon az ő polgári társaságok, a mint bent Pál tanit. Semmi búkségek nincsen az ollyatén embereknek, mert az mint Chrysostomus Doctor szól: *Divina eloquia, omnes in se continent divitias.* Az, az: Az I-

tenes

PRÆDIKATIV.

tenes beszédben minden gazdagságh bé vagyon foglaltatva.

De ugyan külsőképen-is jó ez világhnak puštája, az jóságos cselekedetekkel telékesített embereknek, mert azok kegyesek, nem ingerkedők, nem versenysek, nem kevélyek, nem keresik csak magok hasznát, nem gondolnak gonoszt, s-az többi. Egy szóval, az mint ez eléb-is mondtam, úgy élnek ez világh mint ha nem-is élnének. Erről elmélkedvén Ambrus D. mond: *Consideremus quid vera virtus agat; Nihil requirit nisi Dei gratiam, solum illud summum bonum sequitur, solo eo contenta est, a quo accepimus omnia.* Az, az: Gondoljuk megh mit cselekedgyék az igaz jóságos cselekedet, semmit nem kíván, hanem csak az Istennek kegyelmét, csak azt az Ióknak javát követi, egyedül csak azal elégzik megh, az kitől mindeneket vót. De még-is egy ellen vetés támadhat.

Ha azon bötű szerint való értelmébe vessük az Désertumot, az puštát, melyben Christus Vrank bötölt, nem jóé ki *vita solitaria* az Remeteségh?

Itten hobbú disputációt nem inditok azok ellen, kik az remeteséget commendályák, követik-is, mind ez lócusból, s- mind az keresztelő Iános puštában való lakozásából vót argumentomok. Mert nem innen vót eredet az Remete élet, hanem midőn az pogány fejedelmek, vgy mint Trájánus, Maximinus, Diocletianus, és az többi, nagy kegyetlenségel

C 3.

üldöz-

De vera
Innocen.

Ellenve-
tes.
Felelet.

Pfal. 118.
102.

X. 92.

Philip. 3.
20.

Sup. C. 21
Gen.

1. Cor. 12.
4. 5. 6. &c

1. Cor. 7.
31.

Lib. 2.
De Iacob
& vita be-
ata c. 4.

Ellenve-
tés.

Felelet.

QVADRAGESIMAI

üldöznék az kereszténeket, kiváltképen az tanító doctrokat, kénberítésből futottak életek megh tartásáért vadon erdökre, puštákra, barlangokban. Eüdü jártára, mint minden egyéb dolgokban szoktak az emberek majmoskodni, így ebben-is, hogy már az réghi Doctroktudományát, különben nem követhetnek, és Istenes életet nem élhetnének, úgy kezdének várafokon, falúkon kívül hajlékokat építeni, mely végére, egy egy nagy kincses tárházává változék, az mint mindnyájan tudgyátok. De à mint mondám erről né disputálok: Hanem az Chrysoftomus Doctoral igyenelesen azt felelem, hogy, nem jó innen ki az remete élet, söt ellenkezö dologh jó ki, tudni illik, az remeteséghekne káros vólta, melyről így szól az Doctro: *Tunc quippe maxime aliquos diabolus aggreditur, cum solos viderit, atque ab alijs hominibus segregatos.* Az, az: Mivel akkor ostromoll felettéb az ördög valakiket, mikoron magán és egyéb emberektől, külön választva látandgya. Erre hozza elő például az mi réghi búléinket, Adámot és Evát, s-azt mondgya: Az csalárd ördög, nem kifirté megh Evát, midön együt vagyön Adámal, hanem mikor külön csak magának vagyön.

Köz históriával-is bizonyos, az Remeteséghekne veszedelmes vólta. Egy Remetéhez, Angyali formában, fokfor ment az Sátán, mivel világoságh Angyalának képét, ábrázolhattya ez gonos lélek, és fok szép dolgokról beszélgetet véle. Néha jelent megh neki

Hom 13
sup. cap.
Matth.

2. Cor. 11.
19.

PRÆDICATIV.

neki réghi bentek képébe, el annyira hogy immár nagy hitele vól az Remeténel. Az atya-is az Remetének néha, néha, látogatni szokta vala az fiát. Egykor midön az Remetének atya, menne az fiához látogatásnak okáért, egy fejsét vivén válán, hogy megh tértebe fát vágion. Mint leßen az dologh: Az Sátán Angyali formába, megh előzi az begény embert, s-mond az Remetének: Vigyáz, mert ihon az Sátán, apád képébe jó hozzád egy fejsével, az végre hogy tégedet megh ölyön, de te hamarkodgyál, ragad ki az fejsét kezéből és üsd agyon. Azonban oda érkezvén az begény vén ember, szokása berént köbönti az fiát: Imez penigh ragadgya az fejsét kezéből, és agyon veri, ez lön virága Remeteségének, édes atyának gyilkosa lön.

Távoztatni kel tehát inkább az Remeteségnek életét, hogy sem követni, hogy az gonoz Sátánnak kifirtetítől magunkat óhassuk, azon Chrysoftomus Doctro értelme berént, mondván: *Maxime oportet frequenter nos alijs aggregari, ut non facile in captivem diaboli perveniamus.* Az, az: Gyakorta s-felettéb kel egyebekel társolkodnunk, hogy könnyen az ördögnek fogságában ne jusunk,

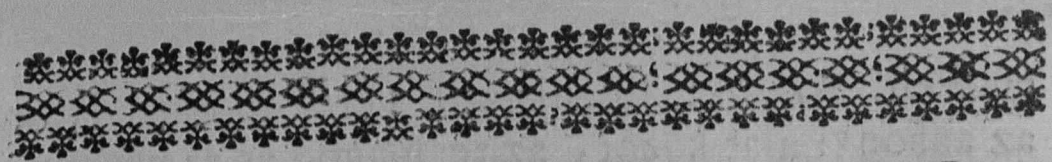
De ez most legyen elég ezekről, hanem forduljünk az mi érettünk megh kifirtetet áldot Vr Iesus Christushoz, és esedezzünk buzgó indulatal, hogy ha méltóztatot minket ez világnak puštájábá, az fiúvá va-

QVADRAGESIMAI
 vá való fogadásnak lelkével magának elfoglalni, méltóztassék náponként gyámolító erejével az gonosé ellen ségh ellen védelmezni, hogy midőn sérény in-
 cselkedésével gonosra akar minket hajtani,
 erősek lévén hitben, győzedel-
 mesek lehessünk,
 A M E N.

MASO-

MASODIK PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

TEXTVS

Hogy megh kifirtetnék az
 ördögtől.

ELEOLIARO SZO.

AZ véghetetlen bölcseségű Vr Isten, az teremtésben ilyen rendet tartot, hogy elsőben matériat kébitet, mellyet Moyses magán heá bavaló üreségnek mond. Ezt az Poéták CHAOSNAK nevezi. Az, Gen. 1
 az: mennek, földnek, vizeknek, sötétségnek, világosságnak, egyben elegyedésének.

Minék utánna Pedigh az úr ezt mondá, *Fiat lux*, Legyen világosságh, azontúl el válék az világosságh az sötétségtől, és az úta minden egyben elegyedés nélkül ellenkezet az világosságh az sötétséggel. Gen. 3a
 Továbbá mi helyen ezt monda az Vr: *Inimicitias sonan inter te & mulierem, semen, tuum & semen mulie-*

D

mulie

P Æ D I K A T I V.

mulieris. Az, az: Ellenkezést vetek te közted, és az asszonyi álat közöt, az te magod és az asszonyi álat magva közöt, Az úttátúl foghva egyben békelhetetlen ellenkezés volt, az Melschias és az Belial közöt, az mint bent Pál-is hozza bé, mondván. *Quæ societas luci cum tenebris, aut quæ conventio Christi ad Belial?* Micsoda társasága lehet az világosságnak az sötétséggel? Avagy micsoda közölsége Christusnak az Belialal? Az, az: Semmi nem lehet.

2. Cor. 6.
15.

Gen. 3.
15.

Azonban Istennek amaz sava-is, *Tu insidiaberis calcaneo ejus.* Az, az: Te incselkedni fogsz az ő nyomdoka után, avagy az mint más fordítás tarttya, Te mardosni fogod az ő farkát. Ez-is mondom igen erejében vagyon, és semtelenül incselkedik ez álnok kigyó, az bódogh sűz Mariának áldot magva ellen, az ő élő tagaiban.

Dan. 9.
29.

Hogy ne cselekedné penigh most az gyenge erőtlén hivekben, holot ő magat-is az sentsenek bentét, az Iúdának győzedelmes oroslányát, az Atya Istennek öröcké való fiát, egy néhány késértő nyilával ostromlá, imez bötű a mint mütattya **HOGY MEGH KISIRTETNEK AZ ÖRDÖGTŐL.**

S V M M A.

Itt annakokáért letzkénk leßen, az kisirtetről, nem arról, Christus Vrunk mint kisirtetet megh az Evangéliomi bötű szerént, hanem minket kik az bent kereszt-

P R Æ D I C A T I V.

kereszttségben Christus urunkat fel öltöztük, záblója alá esküdtünk, miképen sötöt az kisirtet gyakorlani, mert ez által tetzik meg az keresztényi vitézlegh, melyre bent Pál Apaftal int, mondván: *Milita bonam militiam.* Az, az: Vitézkedgyél jó vitézleget. Ez az vitézlegh az melyről bent Iób sötöt volt, mondván: *Vitézlegh az embernek élete ez földön.*

Gal. 3. 27.

1. Tim. 2.
18.

Iob. 7. 2.

E Z L E T Z K E N E K R E N D I.

AZ kisirtetnek tudománya penigh ez szerént, úgy leszen nyilván való. 1. Ha megh értitek micsoda az kisirtet. 2. Hány féle az kisirtet: 3. Miben különböz az jó kisirtet az gonosz kisirtettől.

A Z E L S E O R E O L.

AZ kisirtetnek rövid magyarázattya ez: *Tentatio est exploratio infirmitatis, aut virtutis nostræ.* Az az: Az kisirtet az mi erónknek, avagy erőtlenségünknek megh próbálása, avagy megh vizsgálása. Ez magyarázatnak igaz voltát, mütattya Moyses Próphéta, mondván: Ha támadand te közötted Próphéta, avagy álom látó, és jövendöt mondand, s-bé tellyesedik az mit mond, és kísért idegen Isten imádására, sötöt ne fogad, mert próbál, avagy kisirtettüket

QVADRAGESIMAI

tőket az tú uratok Istentek, ha beretiteké őtet tellyés
Éveitekből, avagy nem.

Miért alatty a az király, avagy had vezér, az erős
hartzra az ő vitézét? Azért hogy megh tessék annak
ereje, avagy erőtlensége, ha az ostromon jól forgódik,
gyozedelemel jár, dicsiretet nyér, jutalmat-is veßen:
Ha az ellenféghnek hátat ad, gyalázat helye. Így az
kifirtetet, azért bocsáttya Isten az emberre, hogy e-
rősege az hitben, avagy erőtlensége nyilván való le-
gyen.

Példának okáért, bent Ióbnak ereje tették megh
az kifirtetben, mert nóha sokat benvede I-keservefen,
de az Istenben való bizodalomban megh nem fogyat-
kozáék, az mint imez mondáia mutatya: *Etiam si oc-*
ciderit me, in ipso sperabo. Az, az: De ha megh ölend-
is engemet, ő benne reménlek. Ellenben, bent Péter-
nek erőtlensége tették megh az kifirtet által, midőn
csak hamarjában, háromsor tagadá megh az ő urat,
megh váltóját. Ezenképen ereje tették megh Ióseph-
nek, midőn aßbonyának gonos ingerlésére meg nem
hajla. Ellenben Dávidnak erőtlensége, midőn egy te-
kintetivel Bethsabét megh látván, házasságh törő bu-
jafagra gerjede, véghez-is vivé gonos kivánságát.

TANVSAG.

EZ arra int, hogy minden ember magára igen vi-
gyázzon, és ha az kifirtetnek belét, vagy egy,
vagy

PRÆDIKATIV.

vagy másképen érzi, mindgyarást jusson eßebe, hogy
Istennek próbáló oskolájában érkezer; Az Isteni bol-
gálatban hátra ne ályon, hanem az próbát alhatatoson
benvedgye, tudván hogy az nyomorúságh békeséges
túrést berez, az békeséges túrés próbat, az próba re- Rom. 5.
ménséget, az reménségh penigh senkit meg nem gya-
láz, à mint bent Pál tanit.

Követendők amaz három iffjak, kiket kénberitvén
az pogany fejedelem, az bálvány oslop imadására, az
éghő kementzét sokás kívül, hétberte gyútották vala
megh, melyhez képest, életek megh maradása felől Dan. 3.
kicsin reménségek vagyon, à mint ßavok mutatya 17.
de azonban az Istennek hatalmátságában biznak, és
bent parancsolattyának kivánságában alhatatoson
megh maradnak, mondván: Az az Isten, az kit mi tíf-
telünk, megh tarthat minket ez éghő kementzében, és
az te kezeidből király ki ragadhat. Ha penigh megh
nem szabadit-is, tuttodra legyen király, soha az te bál-
vány oslopodat nem imádgjuk. Mi lön ez ál-
hatatosághnak véghe? Csudalatosképen megh tartá
Isten őket, és megh tették, hogy igazán félik az ő uro-
kat, Isteneket, és egyetemben az Igaz Istennek dü-
csősége terjede általok, mellyért menyei jutalmat-is
vöttek ugyan, de ez világon-is dicsiretel hirdettetik,
az ő kifirtetek ellen való győzedelmek. Erről bólot
Tertullianus Doctör, mondván: *Quis exitus tentatio-*
nis alius, nisi probatio fidei quâ suos utique Dominus exa-
minare

Q V A D R A G E S I M A I

minare vult. Az, az: Micsoda ki meneteli egyéb az kiseretnek, hanem az hitnek próbája, melyel az Vr, az öveit vizsgálni akarja. Chriostomus Doctor-is ilyen tanácsot ad az kiseretben forgóknak, mond: *Non presentem spectemus tentationem, sed orientem ex ipsa utilitatem.* Az, az: Ne nézzük az jelen való kiseretet, hanem abból eredendő hasznot.

Hom. de Pace & Toler.

A Z M A S O D I K R O L.

AZ kiseret penigh két féle, jó és gonos, avagy Isteni és ördöghi kiseret. Az Isteni kiseret jónak mondattatik, mert az hivekben mindenkoron jó az véghe, à mint irván vagon: *Deus non tentat ad malum.* Isten nem kiserit gonos végre. Továbá ezért is jó az Isteni kiseret, mert az kikeret kiserit, úgy temperállya, hogy ereje felet ne legyen embereknek, sőt ugyan erőt ad melléje, hogy jó ki meneteli legyen, úgy tanit bent Pál Apastal. Így kel erről gondolkodni, hogy az kikeret Isten megh kiserit, avagy győzedelmek azok az kiseretben avagy megh győzettetnek. Mindenik jó az hivekben, mert ha győzedelmek, megh koronáztatnak, amaz lép ígértererent: *Vincenti dabo edere de ligno vitæ.* Az, az: Az győzedelmek adok enni, az életnek fájáról. Ismet, *Esto fidelis usq; admortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Az, az: Légy hű mind haláligh és te nekad adom az életnek

Iacob. 1. 13.

1. Cor. 10. 13.

Apoc. 2. 7.

7. 10.

CORO-

P R Æ D I K A T I V.

coronáját. Ha penigh el esnek, fel emeli Isten, és megh mútattya abból nekik gyarlóságokat, hogy ez képen megh ímervén magokat, az igaz kerekténi alázatosságra, az vigyázásra, és Isteni szolgálatra alkotmatosbak lehessenek. Példa erre bent Dávid, el esék ő, de az úr kegyelmével megh előzé, Próphétája által megh dorgalá, melyből ő-is esébe vévé magát, tellyes egész életében mind siratá esetit: Sok miserérét kiálta, és azokban az vétkekben többör nem-is lélegzék. Ezt emlegeti azon próphéta nagy lelki háladatosságal, mondván: *Cum ceciderit justus, non collidetur, Dominus enim supponit manum suam.* Az, az: Mikoron el esendik az igaz, megh nem romol, mert az Isten alája veti az ő kezét. Nem kicsin kiserit vala Dávidon, midön az önön fia Absálon, ki kergeti királyi sekiből, és halálra üldözi, hogy Absálonnak többéktelen cselekedetiről, mellyekel édes attyát keseritette, ne bolyak: De még-is jónak mondgya bent Dávid ezt az ő kiseretet, az győzedelem után, imigyen bólnán. *Bonum est Domine quod humiliasti me, sic enim addidisti justificationes tuas.* Az, az: Jó vram, hogy megh alaztal engemet, mert ez képen tanúltam megh az te igazításodat. Így értet erről Agoston Doctor, mondván: *Ad hoc probantur justi, ut proficiant. Ideo intentione, forti animo esse debemus scientes non ad diminutionem nostram hoc proficere, sed ad augmentum, si modo æquo animo tolleramus, per Christum Dominum nostrum.*

2. Reg. 1. 7.

Psal. 138. 25.

2. Reg. 1. 16.

Psal. 138. 71.

Quæst. Vet. & Nov Testamen. Qn 99.

QVADRAGESIMAI

strum. Az, az: Az végre kifirtetnek az igazak, hogy gyarapodást vegyenek. Annakokaért erős elmével legyünk, tudván, hogy nem megh fogyatkozásunkra szolgál, hanem gyarapodásunkra, csak hogy igyenes elmével benvedgyük, az mi Vrunk Iesus Christus által.

Ellenben az őrdőghi kifirtet gonosznak mondatik mert mindenkoron gonos vesedelemre kistető ok, és az ő kifirtetinek vége az, hogy az embert őrdők kárhózatban ejtse, melyért bent Iánosnál réghi gyilkosnak mondatatik. Az neve-is, *Diabolus*, gonosznak jelenti őtet, mely annyit teken mint patvarkodó, mert akar mit cselekedgyék, akar mely képen bolyon, kellemetes bint mutatson, mindenkor csalárdtság vagyon alatta. Sátán ő, az, az ellenkező, mert minden jóval ellenkezik. Igen tudta ezt az Basilius Doctor, midőn egy prädikatiójában, mind két nevezetit bé hozza az őrdőgnek, mondván: *Satanas quidem igitur vocatur quia oppositus est bono. Diabolus quoque appellatur, hoc est calumniator, quia peccati nostri impulsor factus est, Accusator noster est, & gaudet ex interitu nostro.* Az, az: Sátánnak neveztetik vgyan, mert az jónak ellenébe vettetet. őrdőgnek-is neveztetik, az, az, patvarkodónak, mert az mi bűneinknek ingerlőjévé lőt, mi vádolónk, és az mi vesedelemünkön örül.

Ioh. 8.
47.

Concio.
Quodd nō
fit Deus
autor
māl.

TANV.

PRÆDIKATIV.

TANVSAG.

EZ tudomány visontagh nagy vigyázásra int minket, hogy megh tudgyuk az kifirteteket válastani, hogy valamiképen megh ne csalatkozzunk. Az Isteni kifirtetet visellyük patientiával, békeséges tűréssel, Az őrdőghi kifirtet ellen penigh vasttagon harczoljunk, hogy valamint megh ne csaladkozzunk. Szemetek elöt visellyétek édes kerebtenim, az bent Peter apaftal intését, mondván: Iózanok legyetek és vigyázzatok, mert az tú ellenségtek az Sátán, mint az ordító oroflán vgy keresi az kit bé nyelhesen. Agoston Doctor-is ez locusra nézven, mond: *Diabolus biformis est, leo in impetu, draco in insidijs, & semper inimicus.* Az, az: Az őrdőgh két ábrázatú, avagy formájú. Oroflán, rohánasában, Sárkány leleskedésében, és mindenkor ellenséggh. Igen igen aétatosan mondgyuk tehát az mindennapi imádságban: Ne vigy minket az kifirtetben.

1. Pet. 5.
8.

Super
Pfal. 69.

AZ HARMADIKROL:

EZekből ilyen formán megh tetzik, mit különbözzön az Isteni kifirtet az őrdőghi kifirtettől. Egy bóval vgy különböz mint az jó, az gonosztúl, avagy az világosságh az sötétséghtől. Az Isteni kifirtet,

E

ter,

QVADRAGESIMAL

tet, ellenkezik az testel: Az ördöghi kifirtet penigh gyönyörködte azon testet, mely miat fokban el tántorodnak az igaz linea mellől.

Példának okáért, kár vallás, betegségh, gyalázatal való illetetés, méltatlan bídalom, üldöztetés, és több ezekhez hasonló próbák, Isteni kifirteteknek mondattanak. Illyen kifirtet vala sient Iób pátriárkán, vgyan bokrosna mint tudgyátok. Illyen az Apostolokon, kiket bídalmašták, veszőztek, tömlőzöztek; Ma-is illyen kifirtetben forognak az igazsághnak vallói, a hól Isten engedelmeből az kegyetlenek hatalmat vehetnek rajtok.

Ellenben az haragh, irigységh, lopásra, ragadozásra, bujalkodásra való gerjedezés, ez világhi jóknak telhetetlen kívánsága, mind ördöghi kifirtet. Illyen próba kinsergeti vala Sault, midőn megh engedhetetlen haragal dühösködék Dávid ellen. Illyen próba, avagy inkább ördöghi kifirtet izgatá Ióáb Herceget Abner ellen, melyből halálos bűn, gyilkosság, bármazék. Illyen ördöghi kifirtet izgat minden telhetetlen fősvényeket, usorásokat, mert nyilván írja sient Pál, hogy az illyetének ördögh töriben esnek.

Mind ezekre nézvén sient Iakab imígyen tanit: *Unusquisque vestrum tentatur à propria concupiscentia.* Mindenitek külön külön kifirtetik Iáját gonos kívánságátul. Ez fogad méhében, és bünt sül, és minek utánna

Iob. 1.

1. Reg. 18. 19.

2. Reg. 3.

1. Tim. 6.

9.

Iacob. 1. 14.

PRÆDICATIV.

tánna az bűnbé tellyesedik, halált nemz, azt mondgya azon Apostal. Világosittya ezeneket az Basilius Doctor, midőn így söl: *Artes diaboli sunt infinite. Illius germina sunt, crudelitas, convicium, & omnia que odit veritas.* Az, az: Az ördöghnek mesterséghi végetlenek. Annak termő bimboi, kegyetlenségh, bídalom, és mind azok az mellyeket gyűlöl az igazságh. Ide való az-is a mit Cyrillus Doctor írásban hagyot, mondván: *Solet diabolus corda hominum pravis tentare cogitationibus, & ingenij nostri morbo adversus nos utitur.* Az ördögh gonos gondolatokal sölta az emberek siveket kifirteni, és az mi elménknek nyavalyájával él mi ellenünk.

In concione supra citata.

Super C. 16. Ioh.

TANVSAG.

EZ arra való, hogy az gonos kifirtetet mégh tudgyad válaštani az jó kifirtettől, hogy az Sátántúl megh ne győzettesél. Mihellyen haragh gerjed sivedben, mihellyen átkozodásra ered nyelved, mihellyen felebarátod javait tiédé kívánod lenni: Egy sölval, mihellyen valami gonosra gerjede elméd, bizonytal tudgyad, hogy az Sátán kifirt: Annakokáért ellene tufakodgyál, hogy gyozedelmet raitad ne vehessen, amaz intés sberént: *Nolite locum dare diabolo.* Az az, Ne adgyatok helt az ördöghnek. Hasonló az sient Iakab intése, mondván: *Alyatok ellene az ördöghnek*

Eph. 7.

QVADRAGESIMAI

dögnek, és el fút tútöletek. Ellene álhatz penigh, ha magadra vigyáztán, és az kifirtetnek belét meghérezvén, élmédben mindgyarást Istenhez folyamodol, mert egyedül az úrnak neve az mi erős bástyánk, az kihez folyamodik az igaz, és megh tartattatik, azt mondgya az bölcs. Szép intést tót erről az Agoston

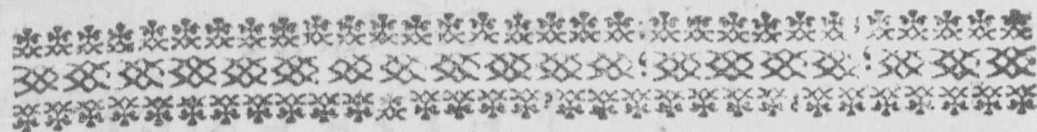
Prov. 18.
31.

Doctor-is mondván: *Si tentationes advenerint, à timore Dei non recedamus, nunquam enim decipi potest, qui totamente sperat in Deum.* Az, az: Ha kifirtetek jövendnek el, az Istennek félelmétől el ne távozzunk, mert soha megh nem csaladtathatik, az ki tellyes elméjével, Istenben reméni. De ottan ezt-is ebben hagyván, kérjük az mi Vrunkat Istenünket vezérellye úgy bent Lelkével elménket, hogy ha minket probalo oskolájában veßen, svenvedhesük álhatosságal. Az Sátánnak gonos kifirtetitől penigh örizzen óltalmazzon

A M E N.

HARMA

HARMADIK
PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

TEXTVS

Az ôrdogtól.

ELEOL IARO SZO.

AZ theátrumokba, avagy viadal helyyén, fő vigyázás arra szokot lenni, minémű semélyek álanak elő az baj viadalra: Ez mi lelki spectaculumunkban-is méltó arra vigyáztunk, az mint immár el-is kezdetük. Mivel az első prædikatiúnak második cikkelyéből azt értők, hogy az bent Léleknek vezérléséből, I E S U S Vrunk álot ki az bajviadalnak helyére, kiról nóha rövid szóval, de egész vigasztalással hallátok tanúságot.

Most immár az másik baj vivó semély kerül elő, Summa: kit az Evangélista nevez diabolusnak, az az ôrdögnek, mostan csak erről leßenbönk.

E 3

REN-

RENDI AZ LETZKENEK.

EZ gonosz bajnokról, mit s-mint kellyen szólom, nem könnyű, mert fok consideratio tenné ennek alapattyat nyilván valóvá. De én az több dolgokat mostan el hagyván, imez három punctumkról szólok. 1. Azt mutatom megh hogy vagy onördögh. 2. Minémű az ördögh. 3. Mi módon ótalmazhattya ember magát az ördögtől.

AZ ELSEOREOL.

VGY tehetnek köz tekintésképen, hogy helte-
len arról discurrálni, hogy legyenek ördögök,
mivel, nem hogy létéről kételkednék valaki, de
nagyab részént az emberek, alkolmatos és alkolmatlan
üdőben, ezt forgattyák nyelveken. De ez nem hel-
telen, mert vadnak még az Sadducausoknak faizati,
az kik tagadták hogy legyenek lelki álatok. Ezen-
képen vóltanak és vadnak, az kik azt mondgyák hogy
nincsenek Angyalok, nincsenek ördögök. De ez nem
csuda, holot azt-is mérébblik az Istentelenek mondani,
hogy nincsen Isten.

Annakokaért hogy legyenek ördögök, az s-bent I-
rásból megh mutatom. Azzal penigh üdőt nem töl-
tök, hogy mind elő fámlállyam, menyi helyyen emliti
az s-bent

Act. 23. 8.

Pfal. 13.
1.

az s-bent irás az ördögöt, ezel elégedgyetek még mostan, az mit az kísirtetnek históriája, nyilván emlit, mondván: viteték az puštában, hogy megh kísirtetnék az ördögtől. Szent Lukácsnál, ugyan csoportal nagyon emlekezet róla, midőn az Pharisausok így szó-
nak: Az Belzebub ördögök fejedelme által úz ördögöket. Vadnak tehát ördögök.

Luc. 11.
15.

De itt némellyek az nyilván való bótútól meg győ-
zettetvén, azt mondgyák: Az mit tú ördögöknek
mondotok, nem valóság, hanem *sunt mali affectus & perturbaciones mentis*, valami hitván indulatok, és az
elmének megh háborodása. Ha ez így vagy on, azt
kérdem mit úzót ki Christus Vrunk az emberekből?
Talám azt felelik, az bűnt: Bár ugyan hogy bűnt-is,
mert soha az ördögh bűn nélkül nincsen: De más az
ördögh, más az bűn. Midőn az seregh közt, egy ör-
dögh abból az kit el foglat vala, imigyen kiált: Na-
zárethbeli I E S V S, miért jöttel üdő elöt az mi veszedel-
münkre. Azt kérdem mi vólt ez? Nem valami elme
háborodás ugyan ez. Avagy ha valaki még is azt
mondaná; sőt elméjébe bódult vólt megh, s-azért ki-
áltot ez képen. Azt kérdem, az Gadarénusok táján,
az kik koporsókban lappangottak, és az úton járó-
kat háborgatták, micsodák vóltak azok? Azokat mő-
dom, kiket midőn az Vr ki úzné az s-beny embere-
kből, ezt mondák. *Si eijcis nos hinc, mitte in gregem por-
corum.* Az, az: Ha minket ki úz innen, bocás imez
seregh

Luc. 9.
34.

Latrh. 8.
28.

Q V A D R A G E S I M A I

feregh diſnóban. Mellyet megh engedvén az Vr, az nagy feregh diſnót, mind az tengerbén ólék. Ez igen nyilván való példa arról, hogy ugyan valóságál legyennek őrdögök.

TANV. SAG.

Megh láfa azért minden, az őrdögöknek létét, tréfa dolognak ne alicsa, ſenki azt ne mondgya, à mint fokban mondgyák, csak az papok költötték, hogy az embereket ijeſſék véle. Avagy, ha őrdög vólna, talám én-is láttam vólna. Atyám fia ne kívánd, ez ártalmas lelket látni, ótalmazzon Isten mindent annak látásától. Igy-istréfalódik némely: Ha valahúl őrdög vólna, eddég foghtak vólna valahúl eggyet, és Caſára hozták vólna, mivel mindent reá hozniak Caſará. Fajlafai beſéd: Lelki álat az őrdög, nem foghtani azt megh. Ne hozzák bár, à nélkül-is el jó az bűdös lélek. Es bizonyára à mint munkája mútogattya, mind itt ſ-mind másut bámoson forgodnákez csalárd lelkek, csak hogy dühőſégékben, kívánságok ſerént elő nem mehetnek, az mi hatalmas Vrunk I E S U S Chriſtusunk ellenkinek engedelme nélkül, ſemmit nem cselekedhetik, az ó válaſtot hivei ellen, à mint ſent Ióbnak hiſtóriájá mútattya. Ennek bizonságára hiſtóriákat is hozhatnék elő, melyekből az Sátánnak kegyetlenſége valóságát bizonyitaná, de ha ki az ſent Iráſnak nem hiſen, én az idegen hiſtóriákal nem kénſeritem, hanem ezt ebben hagyván, ſólok az másodikról.

NB

Iob. 1. 10.

AZ

P R A E D I C A T I V.

AZ M A S O D I K R O L.

HA valósága vagon az Sátánnak, à mint hogy vagon, kérdésbe jöhet, minémű az Sátán? *Oculata ſerént, az ſemnek az őrdögöt meg nem mútathatni, mert óà mint mondám lelki álat, nóha az kép irók, rút kőrmős, fogas, ſarvas, kaſás képébe ſokták ki irni, hanem megh mútathatni őtet az ó álatya, terméſeti, nevezeti, és munkája ſerént, im illy en módon: *Diabolus eſt Spiritus eſſentialis malus, ſenſu & intelligentia præditus.* Az, az: Az őrdög gonof lelki értelmes álat. Trismegiftus az mint Lactantius írja, az őrdögöket nevezi gonof Angyaloknak, mert Isten őket Angyali terméſetbe teremtetete vala, de ók abba az jó terméſetbe nem maradának, hanem gonofbá lőnek, kevélyſéghe lélekzének, és az jó Angyali méltóſágtúl megh foſtattván az éghből lehányattának. Agoſton Doctor igy tanit erről: *Diabolus eſt natura angelus, quod vero diabolus eſt, factum eſt abuſu bonæ naturæ.* Az, az: Az őrdög termézetiben Angyal, hogy penigh őrdög, lőt az jó terméſetnek gonoful élélével. Mond továbbá: *Angelus per ſuperbiam ſeparatus eſt à Deo.* Az, az: Az Angyal kevélyſég által válaſtatot el Iſtentől. ezekből megh tertzik eredetire és álatyára nézve minemű.*

Lib. 2. de Orig. Erro. C. 9.

Eſa. 14. 12. 2. Pet. 2. 4. Cont. Pagan. C. 2.

Terméſetit nevezeti és munkái mútattya megh. Moy-

Gen. 3. 2. Cor. 11. 3.

F

Q V A D R A G E S I M A I

Moyfes prophéta irására nézve, sēt Pál nevezi kigyónak, melyel jelentetik mérges és halálos fülákia. Az királyi könyben nevezetik csapdosó angyalnak, vgyā azon halálos öldöklő természetire nézve: Christus V-runk gilkosnak mondgya lenni, mert természetie berént az gilkofságban gyönyörködik. Szent Pál csapdosó Sátánnak írja, azon kegyetlen természetieért. Az o testamentomban közönlégesen nevezetik Sátánnak, mely az Syriái és Sidó nyelven annyit tehen, mint *Desertor, Apostata*: Az, az: Istentel hagyó, pártos. annakokáért mert Istent el hadta és az igazságh mellől el pártolt, à mint ez előt megh értetek. Nevezetik à mint közönlégesen foly, Diabolusnak, mely annyit tehen, mint csalárd, hamis, patvarkodó, hazugh, mert soha semmi cselekedetiben, bölésában, egyéb hamiságnál és hazugságnál nincsen. Sőt midőn igazat láttatik-is mondani, mint az Apostoli cselekedetek históriájában, sēt Pál és Sila felől így böl vala: *Isti homines servi Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis.* Az, az: Ezek az emberek, az magafságbeli Istennek bölgai, kik hirdetik nektek az üdvösségnek útát, ez igaz vala ő magában, de az ő bölájában csalardságh, mert az véghre mondotta, hogy az emberek biveben oly vélekedést berezzen, mint ha ő-is egyetértene vélek, és ő-is, az Sátán, az üdvösségnek útát igazgatná. Hasonlatosképen Christus V-runk felől így bölnek vala: *IESU fili Dei venisti hunc ante*

2 Reg. 24

17.

Ioh. 8.

2. Cor. 12

7.

1. Cor. 16

17.

Matth. 8

29.

P R A E D I K A T I V.

ante tempus torquere nos. Az, az: IESUS Istennek fia, jöttél ide üdö előt, hogy minket gyötöry. Igazat mond abba, hogy az az IESUS Istennek fia, és hogy az ő romlásokra jöt, de azt csalárdul mondgya, hogy üdö előt jöt, mert az volt az üdöne tellyesége, melyben Isten ki bocsátotta az őfiát, aßbonyi álatul löttet, ugy tanit sēt Pál. Annak felette ilyen scrupulust, akadált akárt berezni az emberek biveben. Imé ugymond az ördögh commendallya ezt, nem valami jó Angyal, sem ő maga az Isten, azért nem kel neki hinni. Ez az oka hogy midőn Christus V-runkról bölni akarna az ördögh, nem engedte megh neki, à mint irván vagon: *Et non sinebat ea loqm.* Es nem hadgya vala őket bölni.

Galat. 4
4.

Marc. 13
24.

Végezetre sēt Péter nevezi ordító éh oroslán-
nak, mert az mint ugyan ottan magyarázza azon Ap-
patal, mint az megh éhezett oroslány, serény az pra-
da keresésben, sētén olyan gyors az ördögh az hivek-
nek kárhozatra való hajtásában. Szent Iános mond-
gya, nagy hét fejű, tiz sárjú veres sárkánnak lenni, az
őkök féle hatalmas ártalmára nézve. Egy summában,
minden nevezeti ez gonosb álatnak mütattyák iszonyú-
nak lenni.

1. Pet. 5
8

Apos. 12
3.

T A N V S A G.

INT ez tudomány mindeneket serény vigyázásra,
gonoz ellenségel vagon ügyed, kegyetlen, gyil-
kos,

E a

kos,

QVADRAGESIMAI

kos: pártos, csalárd, patvarkodó, hazug, gyors, Szünet-
len azon vagy ő hogy testestől lelkestől, az örök gehen-
náraeithessé, *mentis pariter & corporis pugnat ulceribus*,
az az: Elmédnek és testednek fekélyivel hasonlóképen
hártzol, à mint Ambrus Doctorból. Soha tehát senki
testi bátorságnak ne adgya magát, hanem büntelenül
vigyázzon minden ember, hogy ez levegőéghnek fe-
jedelme ellen, megh ótalmazhasd te magadat. Ide
tartozik az Cypriánus Doctor intése, mondván: *Ex-*
cubandum est fratres dilectissimi, & modis omnibus ela-
borandum, ut inimico sevientis plenâ vigilantia repugne-
mus. Az, az, Stráfalnunk kel berelmes atyámfiai, és
minden módon abba kel munkálkodnunk, hogy az
kegyetlenkédő ellenséghnek, tellyes vigyázással elle-
ne hártzollyunk, melynek mint kellefsék lenni, lásuk
megh atz-is.

HARMADIKROL.

MIdőn az kisdéd Dávid, sembe akar bálani, az
nagy oktalan Goliátal, kinek magassága hat
singnél nagyub vala, és tetétől foghva talpigh
erős fegyverébe ál vala elő: Igen kéfíti Sálul király,
és fegyverébe óltózteti vala minden módon. De az
Dávid ezt felelé. Nem bókam ez fegyverhez, és le té-
vén azokat, az ő bókot fegyveréhez nyúla, és minden
emberi remenséegh kívül, győzedelmet vön azon az
nagy

1. Reg. 17.
38.
v. 39.

v. 50.

PRÆDIKATIV.

nagy oktalan ellenségen, és megh óle azt.

Hásonlatosképen bükléegh hogy minden üdvözű-
lendő embernek bókot fegyvere legyen, melyel feré-
nyen hártzolhasson, mert az bókatlan sídegen fegy-
verel, alkalmatlan az győzedelemre.

Ha annakokáért ez gonos, és hatalmas ellenséget
meg akarod győzni, imez két rendbeli fegyverel hárt-
zoly. **ELEOSZEOR.** *Oratione cum jejunió conjunctâ.*
Az, az: bójtoléfel egyben csatlot imádságal. Ez oly
erős fegyver, mely el megh az legh kegyetlenb őrdög-
is (az őrdögök gonoságának-is vagy on grádusa)
megh győzettetik. Meg tetzik ez az bent Márk köny-
véből, à holot azt olvassuk, hogy midőn az Tanitvá-
nyok egy őrdögöst megh nem gyógyithattak volna,
kérdik Christus Vrunktól miért nem gyógyithatták
azt megh? Felelvén Christus Vrunk, mond: *Hoc ge-*
nus demonij non eijcitur, nisi in oratione & jejunió. Ez fé-
le őrdögk ki nem úzettetik hanem csak imádságal és
bójtoléfel. Szent Pál érezvén magán az Sátának csap-
dosó hatalmaskodását ehez az fegyverhez nyúlt, à
mint maga mondgya: *Ter rogavi Dominum:* Az, az: 2. Cor. 12.
Hárombör könyörgöttem az Vrnak. Cypriánus Do-
ctor-is erre az fegyverre igazit, midőn így ből: *Hec*
sunt arma nostra coelestia, que stare & perseverare nos con-
tra tentationes fortiter faciunt. Az, az: Ezek, tudni il-
lik, az imádságok az mi mennyei fegyverink, melye-
kel álandóképen és erőssen megh áthatunk az kiser-
tek ellen.

Marc. 9.
29.

2. Cor. 12.
9.

Cyp rlib.
1. Epist.
Eph. 1.

F 3

MA-

QVADRAGESIMAI

MASODSZOR, *Armaturâ Sacre Scripture*. Az, az: Az ſent Iráſnak fel fegyverkezésével, mert az ſent Irás mi nekünk hiveknek rakot fegyver házunk, mellyet ſent Pál derekafon az mint commendál, azt adom előtökben. Így ſól az Apáſtal. Tovaba atyámfiai, erőſödgyetek megh az úrban, és az ő erejének hatalmaſságában. Eöltözzétek fel az Iſtennek fegyverkedését, hogy ellene álhaſſatok az őrdög csalárdſágának. Mert nincsen nekünk tufakodáſunk az teit és vér ellen, hanem az fejedelemségek, hatalmaſságok, ez világhi sötétſéghez igazgatoi, és lelki gonofſágok ellen. Vegyétek fel annakokáért Iſtennek fegyverkedését, hogy ellene álhaſſatok az veſedelemnek napján, és mindenekben tőkéletesen megh álhaſſatok. Alyatok annakokáért fel ővedzvény ágyékotokat igaz mondáſal, és öltözzétek fel az igazſághnak pántzélyát, és lábaitokat ſaruzzátok megh, az Evangéliom békeſégének kébületivel mindenekben fel vévén az hitnek paſát, melyel előlthaſſatok az gonofnak, tűzes nyilait. Az űdvőſséghez ſíſakjat-is fel vegyétek, és az léleknek ſablyáját, mely az Iſtennek igéje. Mind imádfágok és kéréſek által, könyörögghvén lélekben minden űdöben, és ő benne ſorgalmatoſon vigyázván minden ſentekért imádkozván. Egy ſó, lelki vigyázáſal, és lelki tufakodáſal győzhettyük megh, az Iſtennek ſent igéjéből tanúlt ſep erőſségekkel, igaz módáſal, igazſágal, hitel, imádfágal és ez féle Iſſeni ſogálatal,

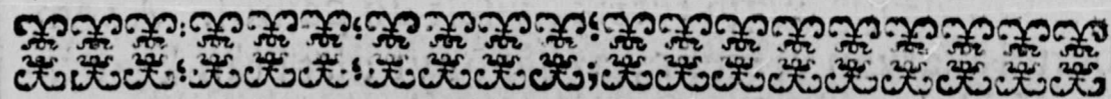
Eph. 6. a
7. 10. ad
19.

PÆDIKATIV.

gálatal, ézekel, mondom, győzhettyük megh az őrdögöt.

Hogy pedigh erre alkolmatofak lehetsünk, foházkodgyunk az mi győzedelmes Királyunkhoz az áldot Vr I E S U S Chriſtushoz, kérévén, hogy ingyen való jó kedvéből és ſerelméből, legyen velünk, inditſon ſent Lelkének általa buzgó imádfágot bennünk, fegyverkeſteſen fel ſent igéjének űdvőſleges tudományával, hogy ezképen győzedelméſek lévén ő ſent felſégével az eghekben mind őrókón őrdöcké triumphál haſſunk,

A M E N.

NEGYEDIK PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

TEXTVS

Es mikoron bōjtolt vólna negyven napokon, és negyven étzakákon. &c.

Megh

QVADRAGESIMAI

Gen 3. 1.

Magister
Sententi-
arum.

Eegh irván Moyles Próphéta, az mi első bűleinknek esetit, az kigyót minden álatok között legh okosbnak, avagy ravazbnak mondgya, nem ő magára nézve, mert az kigyó okatlan álat vala, hanem az kigyó által munkálkodó Sátánra nézve, az mint ezt bizonyítja egy fő Schólasticus, mondván: *Serpens nec verba intelligebat, nec rationalis fuit, callidus tamen dicitur propter astutiam diaboli.* Az, az: Az kigyó az bót sem érti vala, okos álat sem volt, mind az által okosnak mondattatik az őrdóghnek álnoklágáért, avagy okoságáért.

Okosága megh tetzik, viselt dolgaiból. Az embertel akarván vétteni, az a bonyi álat után kezd in-cselkedni, mivel gyengébbnek tudgya vala lenni. De chez sem kezd módnélkül, hanem vigyáz az alkolmatofságra, midőn csak maga nagyon külön Adámtól, mivel az alkolmatofságh, nagy segid akar mi dologh-
nak véghbe vitelére amaz mondás bérént: *Aggressuros aliquid, juvat occasio, quae cum se offert, etiam si vires alioquin minores sint, adjuvat operantem.* Az, az: Az alkolmatofságh segiti azokat, az kik valamihez kezdnek, mely mikor magát mutatgya, ha az erő kűseb-is igen segiti az munkalkodót. Demosthenes-is azt módgya: *Parvae occasiones magnarum rerum sunt cause.* Az, az: Kicsin alkolmatofságok nagy dolgoknak okai. Ezekből és hasonló mondásfokból, illyen sententia,

Az, az:

Thucidi.

PRÆDIKATIV.

Az, az: értelmes mondás támador: *Occasio est anima actionum.* Az, az: Az alkolmatofságh minden cselekedetnek lelke.

Ihon itt-is azon mesterfégét űzi, ez álnok ellenséggh vigyáz az alkolmatofságra, mellyel Christus Vrunkat el ejthése. Az alkolmatofságh itt kettő, egyik, hogy minden emberi társaságtól űres, másik, hogy negyven napi és étzakaj bójtölése után megh éhezet.

Ennek egyikéről, tudni illik az bójtról, mivel ez jelen való letzkében bótű bérént való emiekezet vagy on, melyet régenten bókásba vévén, mind ez mái napiglan, ez űdő táját, bójti napoknak tarttya az egész kereszténységgh, bűglégh képen kel bólnom az bójtról. Mely rövid tudománkát, minek előtte rendben álatnám, elő hozom, az pápások, ez aránt, mely méltatlan patrarkodnak ellenünk.

Ez idégen attyáfiak, minket az bójtnak ellenségghinek kiálnak lenni, és méltatlan bidalmas bóval így bólnak felölünk: *Heretici sic spiritum esse volunt liberum, ut nunquam sinant corpus esse sobrium.* Az, az: Az eretnekek oly lelki babadfágot tanitnak, hogy soha testi józanfágot nem hadnak. Ezenképen Salmero, Costerus, és több Iesuiták, mérében patrarkodnak és bidualmaznak, hogy az mi Vy Evangéliomunk (mint ha mi nekünk Vy Evangéliomunk volna) éjel, napal csak hűst kiált. Méltatlan patrarkodás és bidalom ez az mi Ecclesiáink ellen, mert nóha bént irás kűvül va-

G

ló bér-

Summa:

Poligra-

QVADRAGESIMAI

ló berzetes, és Istent kénbergető bójtót nem tanítunk, s-nem tartunk, de az igaz Kereszténi bójtót, igen is taníttyuk, hadgyuk-is megh tartani minden rendeknek, à mint bizonyos Articulusunk mutatya, mely így vagyon: *Insuper docemus, quod quilibet Christianus debeat se corporali disciplinâ sc exercere, & coercere, ne saturitas extimulet ad peccandum.* Az, az: Annak felette azt taníttyuk, hogy minden keresztén embernek búkféggh magát testi fenytékel úgy gyakorlani, és megzabolázni, hogy az megh elégedés avagy eléghétel ital, bűnre ne öbtonózzon. Ezt-is találhatnák az Evangélicusok irásában. *Jejunium, cum sanctum sit exercitium, ad humiliandos homines, non minus eo utendum, quam veteres Ecclesie verbo Dei formate, Israelite & Niniuite.* Az, az: Holot az bójt bent gyakorlás, az emberek magok megh alázására, nem kevesbé élyenek véle, mint az Isten igéjéből formáltatott réghi Ecclesiák, az Isráél fiai, és az Ninivébeliek. Ez az Evangélicusok vallása az bójtról, ezt nyilván hirdettyük, mindenek hallatára prædikályuk; mely ellen minémű lelki ismeretel kárhoztathasának bennünket, akar mely vékony itiletű ember-is megh itilheti.

Sőt ez Pharisæusokhoz hasonló, másokat magokhoz képest megh útaló emberek, miért nem tekintnek az magok íbákjába, tapogatnak megh abban minémű az ó bójtyók, ha bójti nevet méltán viselhet. Halltyuk ó magoktól. Egy Peresius Pápás Doctor imigyén bõl:

Pudet

PRÆDIKATIV.

Pudet me loqui de hac virtute sacro sancta que nomine tenus hodie in Ecclesia observatur, neque in usu sunt sancta jejunia, nisi secundum externam tantum ceremoniam. Az, az: Szégyenlem bõlni ez bentséges jószágos cselekedetről (érti az bójtót) mely csak neve berént tartatatik ma megh az Ecclesiában, és nem élnek az bent bójtel, hanem csak külső ceremónia berént. Elõ bãmállya az után ezen Doctor, menyi fű berbãmokal kéfittetet külbmb külbmb étkeknek nemei legyenek az ó bójtyókben: Ezt penigh nem csak az Laicusokénak az, az, Papi rend küvül valókének írja lenni, hanem az régulás, bentséget mütogató papi rendekének. Lindanus is ezen értelembé vólt, à mint imez bava mutatya: *Jejunia nostra, & vini copia natant, & piscium varietate, carnum superant delicias, adeoque cum Deo ludere videntur, qui olej flammis, vini estum, omnisque aromatum generis ignes, stomacho infarciunt, veteribus Christianis ignota.* Az, az: Az mi bójtunk, mely az bornak sokaságában úb, és halaknak külbmb külbmb vóltával az húsnak gyönyörúségét fellyül haladgya, Istenel jádzani felettéb láttatnak, kik az olajnak langhját, az bornak héúségét, és minden féle fű berbãmoknak tűzét, gyomrokba bé töltik, melyet az réghi keresztének nem tudtanak. Ihon az ellenkezők érdemes és bentes bójti, mellyet bár ne tanúllyunk irásból, minden nap láthattya közöttök az kinek beme vagyon az látásra. Egyber ebnek, hogy már, napjában, de

G 2

ackor

Art. De
discrim.
eibo.

QVADRAGESIMAI

ackor annyit, hogy amaz nagy ehető Miló Crotonia-
ta-is meghérite volna egyűser vele. Ez mellé Collatió-
nak kel járúlni, melly egy néhány pint bort emélt
megh; Kelló böjt bátor. De ottan és most hadgyuk
ebbe, lásuk az valóságot.

EZ LETZKENEK R E N D I.

HOgy az böjtről való tudománynak igazfága kí-
telsék, imez egy néhány dolgot vizsgáljuk meg,
mentül rövidedben, s-értelmesben lehet. I. Mi
legyen és hány féle legyen az böjt? II. Az ételben
való valogatás böjté? Es mivel álatyák az papások,
azt böjtnék lenni. III. Szólok az bizonyos napokra
őabot böjtről, s-nevezet őerént az negyven napi böjt-
ről, mivel támogattyák azt az papások, és mi legyen
igaz s-űdvőséges értelem felőle:

AZ ELSEOREOL.

EZ fel tőt Capitulumokba, egyűve foglalom mind
az két értelmet, hogy ez képen, az mi fejer, az
feketéhez képest, tettetésb legyen. Elsőben is
mi legyen és hány féle az böjt, az mostani Romaiak
értelme őerént, azt mutatom megh.

Bellarminus kí az tób papás Doctoroknak fejedel-
me,

Lib. 2. de
Bonis o-
perib ca.
1.

PÆDIKATIV.

me, így őól hozzá: *Jejunium significat abstinentiam à
cibo.* Az böjt ugymond, ételtől való megh tartozta-
tált jegyez.

Ezt továbbá mondgya négy félének lenni: *Spiri-
tuale, Morale, Naturale, Ecclesiasticum.* Az, az: Lelki,
Szokásképen való, természetnek, és anya őentegyház-
nak böjti. Fő böjtyők ő nekik az negyedik ágh, az, az,
az anya őentegyháznak böjti, mellyet lélek ve őede-
lem alatt parancsolnak megh tartani. Ez penigh, hogy
megh ércsétel oly böjt, hogy némely őentek ünne-
pének estin, kántorokon, Pénteken, Szombaton és
Húlvételőt negyven napokon tartattásék megh oly
formán, hogy napjában egyűser egyék ember, ackor
annyit az menyit akar. Húst azért ne egyék, de kú-
lomb, külomb, drága őer őamal ké őittetet halaknak
valogator nemeit megh eheti, hogy penigh az hal é-
tel megh ne ártson, jó bort, s-bővön kel reá innya.

Vgy vagy on kívánnya Bellarminus ez mellé az lel-
ki böjtöt is, mellyet helyhe őtet az Mife gyakorlásban,
alamisnálkodásban, és az bűnnek el távo őtatásában,
de ezeknek oly végét álmodozza, mely minden böjtö-
ket, ha mi jó volna is benne ha őontalanná teszi. Mert
ő azt tanittya hogy ember az böjtölésel, az Istennek
haragját le őalithattya: Az bűnőkért eleget tehet: Az
purgatóriumból magalelkét ki mentheti, sőt egyébek
lelkét is ki őabadithattya: Hogy az őentek imádásá ne-
kik ha őnosb legyen, és hogy ők az illyetén böjtölésel,
egye-

Q V A D R A G E S I M A I

egyebek felet érdemeseknek látattasának. Ezek az öbőjtőknek végei, mellyek az Istennek igaz tiszteletivel, és üdvőségünk felől megh irattatot bent akarattával, igyenesen ellenkeznek. Egy bőval, emberi tálmány és berzet berént való Isteni tisztelet.

Az Evangélicusok ellenben eggyező értelemel az böjtöt igy magyarázzák: *Jejunium verum proprie nihil est aliud, quam sine cibo & potu, ultra consuetum persistere, cum humilitate animi, divinam misericordiam simpliciter ambientis.* Az, az: Az igaz böjt tulajdon saját jegyzésében, semmi nem egyéb, hanem étel és ital nélkül bökas felet maradni, lelki alázatossággal csak az Istennek irgalmaságát kívánván. Nem ételben italban való válogatás ez: Nem csak valami köz abstinencia, az, az, mértékletes étel ital, melyel tellyes életében tartozik az keresztény ember, hanem ugyan bökas kívül való cselekedet, böjtöles ez.

Ezt továbbá mi két félének tanittyuk lenni, *Spirituale & corporale.* Az, az, lelki és testi; Lelki böjtök vagy azoknak, az kik igaz poenitentia által, hitben, reménségben, megh újúlnak, balvány imádást, hitelenséget, haragot, irigységet, és minden fessletséget el hagyván, igazságnak bölgálnak, begényeket táplálnak, buzgón imádkoznak, és Isteni dolgokról elmélkednek: Mely lelki böjtöt Isten ő maga Commendál Esaiásnál mondván: Nem ezé inkább az böjt mellyet válaštottam, ódozd el az Istentelenségnek kötelit, ódel

Esai. 58.
6, 7, 8.

P R A E D I C A T I V.

ódel az nyomorgatásnak csomóját, bocsásd el az kik megh nyomorgattattak, és minden terhedet baggasd el. Szegd megh az éhezőnek az te kenyeredet, az búkólkódókat és bujdosókat, vid bé házadba. Ha mezeitelent látandás, fedezd bé azt, és az te testedet meg ne útallyad. Ez nélkül semminek mondgya Chrysostrómus Doctor, mégh az igaz testi böjtöt-is mondván: *Quae utilitas jejunij dic obsecro, si tota die nihil comedis, ludis autem & nugaris?* Az, az: Mi hasna vagy az böjtnek mond megh kérlek, ha egész nap semmit nem esel, jádzol penigh és hazudós: Mint ha mondaná, semmi hasna.

Test berént böjtölnek azok, kik szabad akarattokból, semmit nem esnek, nem isznak, az véghre hogy testi indulattokat megh zabolázhasák, és töredelmes böivel Istennek bölgálhasanak.

Ezt az testi böjtöt visontagh két félének tanittyuk lenni, *Publicum & privatum,* az, az, közönségesnek és külön valónak. Közönségesen böjtölnek, Tartományok, Városok, faluk, és egész nagy gyülekezetek, midőn Istennek haragját le akarják balítani, és fenyegető ostorát el akarják kerülni. Példa erre az Iúda orsága, ki ellen midőn az Ammóniták és Moábiták nagy erővel fel gyülekeztenek volna, Iosaphát király az egész Iúda orságában böjtöt hirdettete, minden városokból az Isten templomához gyülekezének, és böjtölvén imigyén imádkozának: *Vr Isten te vagy mi atya-*

2. Paral.
20.

QVADRAGESIMAI

mi atyáinknak Istene az éghbe, és minde nne m zetsfé-
geknek országin vralkodol, az te kezede vagon az
erő és hatalom, és senki nem álhat ellened. Most an-
nakokáért, imé az Ammonnak fiai, és az Móábiták,
kiken nem bocsátottad vala által az te népedet, és nem
ölték vala megh őket, ellenünk törekednek, és ki a-
karnak úzni örökségünköl, mellyet te adtál mi né-
künk. Annakokáért mi Vrunk Istenünk, nem itiledé
megh őket? Mi bennünk nincsen ugyan annyi erő
hogy ez sokasághnak ellene álhasunk: Es holot nem
tudgyuk mit kellesek cselekednünk, ez egy vagon
elötünk, hogy semeinket te read fűgebbük.

Imé kerebbének ez elevenen ki ábrázolt képe az
igaz közönséges böjtnek. Böjtöltek ezek, de minden
étel ital nélkül. Böjtöltek mondom, de az véghe hog
buzgón imádkozhasanak. Nem ez böjtöléseknek ér-
demében biztanak penigh, hanem csak az Istenben,
mint az Iosaphát Király intő sava mütattya, mond-
ván: *Credite in Domino Deo vestro, & securi eritis.*
Az, az: Hidgyetek az tú vratokban Istenekben és
bátorfágosok lebbtek. Így böjtölt vala Ninivé városa,
minden népével, midön hallották volna Iónás által
Istennek fenyegetését, kik kenyeret nem évének, vi-
zet sem ivának, sőt mégh az barmoktól-is el fogák kó-
styokat, és poenitentiát tartván, nagy felbóval kiáltá-
nak az Vrhoz. Illyen vala az Sidók böjti, midön Afsve-
rus Király, az Istenelen Amán vádlására, mindene-
stől el

7. 20.

Ion. 3. 5.
6. 7.

Esther. 4.

PRÆDIKATIV.

stól el törteni, parancsolta volna őket az föld binéről.
Közönségesen böjtöltek vala az Israél fiais, midön az
frigy ládat vissza vivén, az bálványokat ki akarák köz-
zülök tisztítani, igen buzgó imádságal. Ezenképen
böjtöltek vala az Apostolok, midön Pált és Bárnabást
el küldék Isten parancsolattyából prædikálni: Az
hajóban is közönségesen böjtöltek vala, midön nagy
tengeri vesedelem környékebbe volna megh őket. Il-
lyen vala az réghi Magyarok böjti, midön András
Király az bent földért hadakozván Ægyptusban, az
Nylus folyó vize, sokasakúvül igen megh áradot vol-
na, el annyira, hogy az tábort nagy károson mind fel-
venné, az egész táborban közönséges böjtöt hirdeté-
nek, a mint az Magyarok históriája tartya.

Külön avagy kiváltképen valo böjt, midön egy
ember, bűneinek súlyágát lelkében érczén, avagy
az Sátánnak próbájátul ostromoltatván, avagy vala-
mi bent dolgot akarván munkálkodni, minden étel-
től és italtól megh foghja magát. Illyen vala az bent
Dávid Király böjti, midön imádságával, fiatskájá-
nak halálos betegségéből, gyógyúlást akara nyerni.
Hasonloképen egyedül böjtöle Iúdith asszony, mi-
dön Holophernes ellen késülne, külön háza népé-
től el rekebbkedvén, imádkozék böjtöléssel, hogy sem-
mit nem őt, ijút.

Vessétek egybe immár kerebbének az pápások
böjtinek magyarázattját, ez mi magyarázatunkal,
és az

NOTE ○

H

és az

1. Reg. 7.
6.

Act. 13.
3.

Act. 27.
21.

Bonf de
ca. 2. l. 7.
pag. 287.

2. Reg.
12. 14.

QVADRAGESIMAI

és az elő fámlált példák berént, itillyétek megh,
 mellyik az igaz bõjt. Azé hogy ember húst ne egyék,
 de külömb, külömb féle halakal, kővi halal, pis-
 tranggal, galoczával, kecsgeével, csukával, bép ó-
 regh retkével, Tokal, vizával, mellyeknek kővérsé-
 gével közönségesen hizlalt barmoknak húsa nem ér,
 kedve berént jólakják? Vgy bõjtól té Iosaphát? Az
 Ninivébelyek? Esther? Az Isräeliták? s-az többi,
 kiknek bõjtóléseket hallátok? Nem vgy bõjtóltek bi-
 zonyára, hanem á mint az mi magyarázattunk tart-
 tya. Szines bõjt tehát és csak nével való az pápá-
 fok bõjti, és nem méltó követésre, hanem
 az mi bõjtünkben kövessük az benc-
 példákat, mellyre lsten se-
 géllyen mindnyájan

AMEN.

O E T O E

O E T O E D I K
 PRÆDIKATI V AZON

Szent Evangéliomból.

Z bõjtról inditot tudománnak rendibé,
 imez vala az második capitulum, Az
 ételben való válogatás bõjte? Es csak
 erról tractálok itten, azon rend berént,
 mint ez elõt való Capitulumot magya-
 rázám, elsőben bõlván az idegen értel-
 emről, az vtán az igaz és üdvösséges valóságrol.

Az ételben való válogatás keresztének, igen réghi
 tévelység; Némellyek, mint az Enkrátiták és Ma-
 nichæisták, minden álnak húfát megh ételre kárho-
 zatosnak tanították mint Epiphánus írja, mondván:
Enkratitæ animãtia abominantur, non abstinentiæ causa, sed
metu, quod imaginantur se damatum iri, si animatis utan-
tur. Az, az: Az Enkrátiták minden lelkes álatokat
 megh vernek, nem magok megh tartoztatásért, ha-
 nem féltekbe, azt álmodozván, hogy ók el kárhoz-
 nak, ha lelkes álatokal foghnak élni. Eltenek penigh
 fű magokal, fűvekel, vgy mint babal, borsóval, len-
 csével, paréval, káposztával. De azonban ezek, az

G a

bortólis

QVADRAGESIMAI

bortol-is tellyeséssel el fogták magokat, mert, à mint azon Epiphánus írja, az bort ők órdóghi itálnak tartották. Ezeknek fajzati lehetnek az Cárthúsiánus barátok, kik soha húst nem esznek, hanem csak halat, mint ha az hal, hús közzé nem számílatnék bent Pál apasztaltúl.

2. Cor 11/ 39

Geni 1. 29.

Az páfok ma, az lelkes álatok húsát magok természetiben kárhozatosnak nem mondgyák, hanem bizonyos üdőkben, annak megh ételét, lélek védelem alatt tiltyák, mely, ugy vagyon, nem bintén azon vélekedés, mely volt az Enkrátitaké, de bizonyára azal rokonságos, à mint Pererius páfás Doctornak tanításából megh teczik, mondván: Az természetektörvénye-is megh mutatya, hogy az ételben válogatás legyen, mert az teremteskor, csak az fűvet, és fáknak gyümölcsit, rédelte Isten az embernek eledelére, mert, vgy mond, megh vagyon irván: Imé adtam tű nektek minden magh hozó fűvet, és minden gyümölcs termő fát, hogy legyen tű nektek eledeltekre, és mind úgy volt vizözönigh. Ezen volt az Enkrátiták argumentuma, hogy Isten az lelkes álatokat nem rendelte az embernek eledelére hané csak fű magot és fái gyümölcsöt. De ezt nem bűkségh munkáson réfutálni, az az, megh hamisítani, ki tetzik azon locusból, hogy minden lelkes álatokat birodalmában adot volt Isten az embernek; Sőt aláb az Moyses irásába, nemeit-is megh mutatta az lelkes álatoknak,

PRÆDIKATIV.

nak, mellyeket szabad legyen megh enni, és mellyeket nem. De ez válogatás-is csak bizonyos ideigh volt, tudni illik migh az sok példázat valóságában bé tellyesedet, mely lőt az Vy Testamentomban, à mint az Apostoli cselekedetnek históriája mutatya. Ez tehát az étel válogatást nem támogattya.

Levit. 11/ 3.

Act 10/ 15.
Dan, 10/ 3.

Második argumentomok az Páfásoknak vétettek az Daniel Próféta irásából, midön így ből: *Ego Daniel indiebus illis lugebam trium hebdomadarum diebus, panem desiderabilem non comedi, caro & vinum non introverunt in os meum.* Az, az; En Daniel azokban az napokban gyábolok vala három héti napokon, kívánatos kenyeret nem öttem, hús és bor, nem mentek bé az én bamba. Láttjátoké, úgy bólnak az Páfások, hogy Danyel húst nem öt? Láttjuk, de azt-is láttjuk hogy kenyeret sem öt, az, az semmit nem öt, mellyet mi igaz bójtnak ismerünk, és ha ugy bójtólnének az Páfások, könnyen megh alkhatnánk, de hogy húst ne egyenek, azonban egyéb eledelt torkigh eleget, bezegh azt bójtnak nem mondhattjuk.

Harmadkor okoskodik Belláminus Iesuita, az keresztelő Iános példájával, kiról azt mondgya, hogy tellyes egész élete bójt volt, mivel az Evangélista azt módgya felőle: *Erat autem cibus ejus locusta & mel sylvestre.* Az, az: Vala penigh az ő eledele, fáska és erdei méz.

Matth. 3/ 4.

Erre azt mondom keresztének, hogy az Keresztelő

H 3

Iános

QVADRAGESIMAI

Iános tellyes életébe való mértékletes élete felől, soha senki nem kételkedet, de hogy ebből az jőjönki, hogy ételben való válogatás berént kellefsék bőjtólni, ezt tagadgyuk, vigyázzatok az bótüre: *Esca ejus erat locusta &c.* Az ő eledele vala sáska. Nem azt mondgya az Evangélista, bőjtól vala sáskával; Nyilvánosság az, az Keresztelő Iánosnak mértékletes életét commendálja az szent Máthé, mellyet minden Istenes embernek tellyes életében kellene követni.

Továbbá, ki tiltotta vólt megh szent Iánostúl, egyéb eledelnek nemét, à mint most az pápások az tilalomnak nehéz igáját viselik, lelki ismereteknek kinbergetésével? Végezetre midőn az Héródes vdvárába praedikálot keresztelő szent Iános, aránzáké hogy kenyeret nem őt, kiváltképen midőn tómlóczre vetetet volná? Nem alitom hogy merjék mondani. De mind ezek felet, mit itilnek az idegen atyafiak azokról az sáskákról? Moysesnél, Isten az repeső álatok között, az mellyeket ételre rendelt vala, az Sáska is nevezetben vadnak, mert ezek nem olyan apró férgek vóltak nap keletre, mint itt mi nálunk, hanem oly álatok, mellyet bé sózván, fokáigh el tarthattak, és úgy éltek véle, azt írja Plinius.

Negyedik s-köz erősségek ez: A mit az Apostalok cselekedtenek gyűlésekben, szabad azont cselekedni az Ecclesiának s-végezni. De az Apostali gyűlés néműnémű ételt megh tilta régenten, à mint irván
vagyon;

Matth. 14.

9.

Levit. 11.

22.

PRÆDIKATIV.

vagyon: Vgy tettet az szent Léleknek s- nekünk-is, ^{Acto. 15. 28. 29.} hogy semmi terhet reátok ne veisünk, ez búkféges dologh felet, hogy megh tartoztassatok magatokat, az bálványoknak áldoztattaktól, az vértől, és fojtó álatoktól. Annakokáért az Ecclesia-is megh tilthatyama, az hús, vajas, tikmonyas ételt.

Ez ellen vetésnek első fogására, ez a felelet: Szabad az Ecclesiának végezni, azt, az mit az Apostalok végeztek, tudni illik oly végel az mint ők végezték. Így az másik fogás nem alhat megh, hogy tudni illik, az Apostali gyűlés, ackori gyengén megh tért keresztényeket, lélek védelem alatt tiltotta vólna megh néműnémű eledeltől, hanem csak az botránkozásért: Mivel hogy az pogányfágból megh tért keresztények, az Sidók között való keresztényekkel egyűt conversáldottak, hogy egy mást megh ne botránkoztassák. Ez értelem önön magáé Agoston Doctore. Néztek penigh az Apostolok, s-mi és nézünk ez féle dologban, az gyengéknek épületire, kik között nem jó mindenben, az mit magán szabados megh cselekedni, mert gyakorta valami jó ő magában, de másokra nézve nem hasznos. Meghtetzik ez szent Pál tanításából, midőn így söl: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.* ^{1. Cor. 10. 23.} *Omnia mihi licent, sed non omnia edificant.* Az, az: En nekem mindenek szabadosok, de nem mindenek használnak. En nekem mindenek szabadosok de nem mindenek építnek, annakokáért, vagy istok, vagy valamit

Contra
Faust.

1. Cor. 10.

23.

1. 31. 22.

egy-

Q V A D R A G E S I M A I

egyebet cselekedtek, mindeneket az Isten dűcsoségére cselekedgyétek; botránkozás nélkül legyetek Sidóknak és pogányoknak, és az Isten Ecclesiájának.

Végezetre hozzák bé Péter Apasztalt, Máthéth, Iácabot és Timotheust, hogy ezek húst nem öttek: De ezt nem citállják bent Irásból, hanem históriákból, melyeket úgy bizonyíthatnának csalhatatlanúl, ha valamiképen az bent Irásba volna fundamentoma. Szent Péterről azt olvasuk hogy látásba az Sidó törvény ellen, egy lepedőbe kötve, tisztá és tisztátalan álatok bocsáttattak alá az éghből, és ilyen szózatot halot: *Surge Petre occide & manduca.* Az, az: Kely fel Péter, ölyved ezeket és egyed. Melyre felele bent Péter: Távol legyen én tolem Vram ez dologh, mert soha semmi közönféges és tisztátalan álatot nem öttem. Imékereftének nem azt mondgya az bent Péter, Vram en semmi féle húst nem ešem, hanem azt mondgya, semmi tisztátalan álatot nem öttem, melyből az tetzik ki, hogy az törvény berént való tisztá álatot meg ötte. Szent Máthéról és bent Iacabról semmit az bent Irásban nem olvasunk az félet. Clémens Alexandrinus, kivel Bellárminus bizonyít, ből az józan és mérreletes életről mondván: Egyéb emberek élnek hog egyenek, egyéb álatok modgyára, kiknek más életek nincsen hanem csak az hasok; De az mi tanító mesterünk, nekünk azt parancsollyá, a véghre együnk hogy élyünk. Az mi munkánk nem étel, annak véghe
nem

Act. 10.
23.

P R A E D I K A T I V.

nem gyönyörűség, hanem ez világhi életünk mülátásának, táplálása. Ez közönféges bõit, minden üdvözülendõ embernek bűkféges követni.

Mind ezeket az étel válogatásról, summáalom bé az Agoston Doctor értelmével, mondván: *Dicimus in vescendo, non cibi genere, sed aviditate immodestâ quemquam culpandum.* Azt mondgyuk hogy az ételben senkit az éteknek nemében ne kárhoztassunk, hanem az étek diztelen kívánásában. Másut ezen Doctor mond: *Diebus jejuniorum, quantum possumus cum Dei adjutorio, delicias mundi, & ciborum opulentiam fugiamus.* Az, az; Az bõjti napokon, az menyire lehet Isten segidfégeből, ez világhi gyönyörűséget, és étkeknek gazdaglágát kerűlyük el. Ez-is õ itileti az bõjtről: *si mens tua non gravatur oppressa peccatis, neq. animus tuus peccatorum illecebris delectatur, digna Deo exolvisti jejunia.* Az, az: Ha az te elméd megh nem nehezedet bűnökkel megh nyomattatván, és ešed bűnöknek édesgetélébe nem gyönyörködik, Isten elõr méltó bõjtõt bõjtöltél. Summa summárum, Az ételben való válogatás, minden bent Irásbeli fundamentom nélkül való emberi lelemény és parancsolat, annak okáért senki nem kôteles megh tartására, mint idegen értelemnek és tudománnak, Christus Vrunknak, imez nyilván való tanitása berént: *Frustrâ me colunt homines docentes doctrinas quæ sunt mandata hominum.* Az, az: Heába tisztelnek az emberek engemet, tanitván
oly

Lib. 26 De
Civit. Dei
Cap. 37.

Contra
Iulia.
C. 26.

Serm. 172

Matth. 23.

QVADRAGESIMAI

oly tudományokat, mellyek embereknek parancsolati.

Mi ellenben az ételben való válogatást hasonlannak mondgyuk, s-nevezet szerént, az hús ételt, kárhuzatosnak lenni tagadgyuk, mert megh vagy onirva; *Non quod intrat in os, coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.* Az, az: Nem az fertesiteti megh az embert, az mi bé megyen az száján, hanem az mi ki jó az szájából, az fertesiteti megh az embert. Aláb azon Cápútban okát adgya ez mondásának az úr, mert vgy mond az mi ember száján bé megyen, háába megyen, és ki emésztődik, az mellyek penigh embernek szájából származnak, az szúból jönnek ki, és azok rútittyák meg az embert. Mert az szúból jönnek ki gonosz gondolatok, gyilkosságok, házafságh törő paráznságok, bujálkodások, lopások, hamis tanúbizonságh tételek, káromkodások: Ezek az mellyek megh fertesitetik az embert. Ezt, ha szokások szerént, az vrain, valami limitációval, más értelemre akarnak csigázni, héába munkálkodnak, mert ez Cápútnak kezdeti, bötű szerént megh mütattya, hogy az Tráditiók ellen disputál Christus Vrunk, mellyet az mostani Romaiak ha le tennének, könnyen magva szakadna az tévelygéseknek. Továbá, midőn az hetven tanítványokat kettőnként praedikálni küldötte volna Christus Vrunk, Instrukciójokban est-isha gyá: Valamely városba bé mentek

Matth. 15.
11.

R. 17.

PRÆDICATIV.

tek, és bé fogadnak tütöket, azt egyetek az mit életökben adnak. Vegyetek esetekben kerektének, nem volt az mi bölcs mesterünk oly maga felejtet, hogy ha böjtöt kívánt volna tőlök, ezt nem mondotta volna: Ha böjti nap találotk valamely városban bé menni húst, vajast, tikmonyast, ne egyetek, bizonyára nem, holot megh kisseb dologban-is oktatta őket, megh parancsolván, hogy ha valamely házba bé mennék kösöntsék azt. Annakokáért megh teczik innen, hogy semmi féle ételnek nemét megh nem tiltot az úr hanem mindeneken szabadofon hadta őket.

Luc. 20.
8.

Hasonlatosképen tanit bent Pál, mondván: *Si quis vocat vos infidelium ad coenam, & vultis ire, omne quod apponitur vobis manducate.* Az, az há az hitetlenek közül valaki vacsorára hi tütökét, és el akartok menni, mindent megh egyetek, valamit életökben tesnek. Hogy ha régulás böjtöt tartottak volna az Apasztalok, minden kételkedés nélkül excipiálta volna, hogy ha böjti napon esik az hivatal, az húst megh ne egyék. Tettes az Timotheus intésebe való tanitása azon Apasztalnak, a holot órdoghi tudománnak pronunciólya, némű némű ételnek megh tiltását ily argumentommal: *Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil rejciendum, quod cum gratiarum actione percipitur sanctificatur enim per verbum & orationem.* Mert, ugymond, Istennek minden teremtet alattya jó, és semmi nem megh vetendő, az mit hálaadással vesvnyk, mert megh benteltetik

1. Cor. 10.
27.

2. Tim.
4. 4.

QVADRAGESIMAT

teltetik Isten igéje és imádságh által. Hól itt az limitatio? Semmit megh nem kel vetni, Péntek és Szombat, Innepek estin, Cántorok és az negyven napokon kívül? Nem tudta ezt bent Pál. Titusnak-is azt írja ezen bent Pál, hogy ne figyelmezzon emberi parancsolatra (Illyen az pápások böjti) mert mindenek tiszták az tisztáknak. Az Ecclesiák históriájában vagon ide illendő história. Sozomenus írja Spiridion Púspók felől, kihez midőn az negyven napi böjton ment volna egy ismerő vendéghe, szólitván az maga leányát, (jámbor, bent házasághban élő púspók volt ez) és mond neki: Ez jámbornak mosd megh lábait, és kébics eledelt neki. Midőn penigh mondaná az leánya hogy semmi oly eledel nincsen, parancsolá hogy dióhúst kébicsen; Melyhez midőn le telepedtek volna, nem kezdte enni az vendéghe, kínállya az Púspók az dióhúsal, melyre monda az vendéghe: Nem cselekebbem, mert keresztény ember vagyok. Felel az púspók neki; Annal inkább megh kel cselekedned, *Omnia enim munda mundis, diuinus sermo denunciat.* Az, az: Mert minden tista az tisztáknak, azt mondgya az Isten igéje.

Ezekből viszátkodás nélkül ki teczik, hogy az böjt nem ál az ételben való válogatásban, sőt azt mondom az Hieronymus Doctoral, hogy az mértékletes étel, akar minémű neme legyen az ételnek, jó és hasznos böjt az keresztény embernek. Imigyen sőt erről

PRÆDIKATIV.

ről az Doctor: *Parcus cibus & venter esuriens, triduanis jejunijs præfertur. Et multo melius est, quotidie parum, quam raro satis sumere.* Az, az: Az mértékletes étel, és az éhező has, harmad napi böjtnél job. Es fokal job, minden nap kicsint enni, hogy sem ritkán sokat. Ezt továbbá az Doctor illyen hasonlatossággal világosítja, mond: Az az elő legh job, az mely aprónként bál az földre. Az hertelen és felettéb való zápor, sebességével az mezőket fel forgattya. Másut ezen Doctor mond: Minden napi böjtöd legyen te neked, és olyételed, mely az eléghséget el kerülye, mert semmit nem használ te neked, két három nap alatt üres hasal járnod, ha annak vtánna hasonlóképen megh töltöd, mnit az előt volt. Imé hallyátok, hogy az igaz böjtöt nem az étel válogatásban, hanem akar minémű eledelnek mértékletes vételében helyhebbeti az Hieronymus, miés ezt kövefsük, és az pápások ételben való válogatását, az bent Pálal tévelygeo lelkek találmányának tarcsuk, melyről nyilván így tanitor az Apastal: *Spiritus manifestè dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis demoniorum: In hypocrisis loquentium mendacium, et cauteriatam habentium conscientiam, prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendum, cum gratiarum actione fidelibus et ijs qui cognouerunt veritatem.* Az, az: Az Lélek nyilván mondgya, hogy az utólsó úddőkben némellyek el tá-

Hieron.
ad Furt.
am.

Hieron.
de virg.

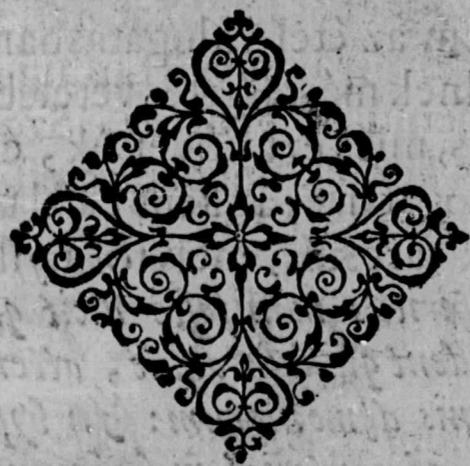
1. Tim.
4. 1, 2 3.

QVADRAGESIMAL

voznak az hittól, figyelmeztvén az tévelygésnek lel-
ke után, és az ördöghi tudomány után, az kik képmú-
tatásképen bólnak hazugságot, megh sebhét lelki is-
meretek lévén, kik megh tilttyák az házasságot, és az
ételben válogatást tesznek, mely ételeket Isten terem-
tet az véghe hogy hálaadásal véle élyenek az hivek,
és kik megh ismerték az igazságot. Soha tyúkmony
tyúkmonyhoz hasonlób nem lehet, mint ez jöven-
dő mondás, az Vy Romaiak tudományához,

mely tudománytól ótalmazzon az
szent Isten mindeneket,
minket is A-
men.

HATO-

HATODIK PRÆDIKATIV AZON

Szent Evangéliomból.

Ogy az bójtról való értelem, ilyen
marékni tudományban ép legyen, lásuk
az harmadik Capitulumocskát, mely-
be tanítok az pápások bójtének idejéről
és napjaról mivel az pápák sok bizonyos
üdüket és napokat rendeltek az bójtö-
lésre, és parancsollják megh tartani, lélek vesede-
sem alatt: Minémű az Pénteki, Szombati, Canto-
rok, Bizonyos sentsék ünepenek esti, és az Husvét
előt való negyven napi bójt.

RENDIEZLETZKENEK.

EZ Capitulum tractálásában is vgyán azon ren-
det tartom megh: Először megh mutatom az
bójtre való napok válogatásának helytelen vól-
tát, az után egyenként vessem fel az bójtölésre ren-
delt üdüket és napokat, mivel álassák az pápások, és
mindeniknek erőlen és helytelen vóltát mutatom meg;

Az

Q V A D R A G E S I M A I

Az rendet megh fordítván penigh, elsőben-is az Ne-
gyven napi böjtről szólók, deminek előtte ahoz kez-
denék, ez berzetnek alkolmatlanágát ércsétek kereb-
ténck.

Az napoknak valogatását mi, mint bintén az ét-
kek nemeinek válogatását, nem jóvalháttyuk, mert
az Apasztali tudományal egyenes lineán ellenkezik,
Colof. 2. mint az Irás nyilván bizonyítja. Szent Pál az Colof-
16. sa városbeli kerebténeket erről így tanítja: Senki
tűtöket megh ne itillyen ételben avagy italban, ünne-
pnapnak rébében, avagy Szombatokon, mellyek az
Galat. 4. jóvendő dolgoknak árnyéki voltak, valósággh penigh
10. az Christus. Másut azt mondgya hogy az kik napok-
ra, holnapokra, külön bámot tartnak, fél azon hogy
héába munkálkodot közöttök, és hogy az ollyaténok,
ez világhnak héába valóságin kapdosnak. Továbá
azért nem jóvallyuk, mert nem az emberek bábhat-
nak az böjtnék üdöt, hanem az üdőhoz, és rendel az
embereknek böjtöt, holot az böjt mindenkor siralom-
al és gyábal jár együt, à mint bint Dávid mütattya,
Pfal. 34. mondván: *Ego cum mihi molesti essent inimici mei, in-*
15. *ducebar cilicio, humiliabam in jejuniis animam meam.* Az,
az: En mikoron bántásomra voltak az én ellenlégim,
gyábban óltözöm vala, és böjtölésel alázom vala meg
az én lelkemet. Valamikor azért Isten megh sanyar-
gat, avagy büntetésel fenyeget, mind annyisor böjti
üdönk érkezik mi nekünk, az mint ide fel az negye-
dik

P R A E D I K A T I V.

dik praedikatiuból megh tetzik. Erre nézvén Agoston
Doctör azt írja, hogy mi üdöben kelleisék böjtölni, &
sem Christus Vrunk, sem az Apastalok parancsolat-
tyaban fel nem talállya, mely ide aláb joban ki fogh
teczeni. Megyek az válogatot napokra, és az mint
igirém elsőben-is lásuk az negyven napi böjtöt.

Alattya az pápások az negyven napi böjtöt Moy-
ses, Illyés és Christus Vrunk példáival, mivel Moy-
ses így szól: Az hegyen voltam egy véghben, negyvé Deut. 9.
napokon és negyven éczakákon, kenyeret nem éven 3.Reg.19.
és vizet nem iván. Illyés felől-is azt tarttya az histó-
ria, hogy az kegyetlen Iezabel előt bújdosztában,
negyven nap és étzaka semmit nem őt. Christus V-
runk hasonlatosképen, à mint ez bint Evangéliom
mütattya. Így okoskodnak az pápások: Moyses,
Illyés, és Christus Vrunk negyven napō böjtöltenek.
Azért nekünk-is negyven napokon böjtölnünk kel.

Nem következik, ilyen bizonyos okokért. I.
Mert Moyses, Illyés és Christus Vrunk csudálatoson
böjtöltenek, semmit, az mint az bötű mütattya,
nem őttenek és nem ittanak, mellyet az óltáltúl fogh-
va senki nem cselekedhetet, nem-is cselekedhetik.
II. Mert Moyses, Illyés, és Christus Vrunk, csak
egy ebtendöben böjtöltenek így, soha többör nem.
III. Mert kiváltképen való nagy okok kinberítéséből
böjtöltenek, Moyses, Illyés és Christus Vrunk, miñt
az fel jegyzet, históriákból megh tetzik. Vgy mint

K

Moyses

Q V A D R A G E S I M A I

Moyfes az Törvény kiadásnak méltóságáért: Illyés az Isten Ecclésiájának bálványozásra vetemedet alapattyának reformációjáért, az, az: helyre állatásáért: Christus Vrunk az Vy Testamentomnak kezdéseért. S-nem halála előtt böjtölt penigh Christus Vrunk, hanem Próphétaságá tisztinek el kezdése előtt, vgy mint halála előtt három estendővel.

Avagy ha valamit akarnak ezel nyerni, böjtöllyenek úgy mint Moyfes, Illyés, és Christus Vrunk, semmit ne egyenek igyanak. Továbbá berezzenek valami vy frigyét, Isten és az emberek között; De mivel egyik sem lehet, csak héába majmoskodnak az idegen atyafiak.

Továbbá az negyven napi böjtöt, állandó számal nem áalathattyák, mert néhány több számot, néhány kevesbet találunk az históriákban. Néhány ném Quadrágésima, hanem Quinquagésima, Sexagésima, Septuagésima vagyon, az, az: Eorvenedik, hatvanadik, hetvenedik vasárnap Húsvét előtt, mint az Dominikák rendi mútattya. De ez számot az réghi jámborok, nem megh általkodot, és lélek kárhozat alat való törvényel, ha nem szabadon külön külön való Ecclésiák és helyek szokása szerint tartottak, à mint egy réghi Doctor irásából megh tetzik, midőn így szól: *Sciendum hanc observantiam Quadragesimæ quamdiu Ecclesiæ illius primitive perfectio in violata mansit, penitus non fuisse. Non enim præcepti huius necessitate, arctissimis jejuni-*

Cassianus
Colatio-
nis romæ
C. 10.

morum

P R Æ D I K A T I V.

morum terminis clauderetur, qui per totum anni spatium æquali jejunio clauderentur. Az, az: Tudnunk kel hogy az negyven napi böjtnek ez megh tartása, mighlen az réghi Ecclésiának tökéletessége erőszak nélkül marádot, telly eséssel nem volt, mert az böjtölések, ez parancsolatnak sükséges voltával, ily boros határba nem boritatnak vala, mellyek egész estendő folyásában. egyenlő böjtöléssel határozatnak vala megh. Azt tanította ez jámbor, hogy az réghi sent Ecclésia, nem kinsergette az embereket, valami negyven napra, hanem egész estendő zaka, mértékletes életet kívánt mindenektől. Irenæus igen réghi Doctor azt mondgya, hogy megh ő ideje előtt is versengés volt azt böjti napokról, mert némeltyek egy nap, némeltyek két nap, némeltyek több napokon, némeltyek negyven napokon állatták az böjtölést. Ha ezt, egy helyben és Ecclésiában különben tartották, másban megh különben, harmadban, negyedben zc. azon szerint, megh tetzik hog bizonyos állandó regulája nem volt, à mint most, lélek kárhozat alat közönségesé akarnak mindeneket erre kötelezni az pápások: Illyen réghi Canonis, az, az, regula-is vagyon, mellyet az Vy Romaiak vgyan Apostoli regulának tartnak, hogy Húsvét előtt hat napokon kellesek böjtölni. Illyent-is találunk, hogy az réghi Romaiaknal, Húsvét előtt három héten böjtöltenek, de akkoron-is Szombaton és Vasárnapon, nem böjtöltenek.

Eusebius
Lib. 5.
C. 26.

Clemens
Alexand.
Const. 7.
Cap. 27.

K 2

Alat-

QVADRAGESIMAI

Moyfes az Törvény kiadásnak méltóságáért: Illyés az Isten Ecclésiájának bálványozásra vetemedet alapattyának reformációjáért, az, az: helyre állatásáért: Christus Vrunk az Vy Testamentomnak kezdéseért. S-nem halála előtt böjtölt penigh Christus Vrunk, hanem Próphétaságá tisztinek el kezdése előtt, vgy mint halála előtt három estendővel.

Avagy ha valamit akarnak ezel nyerni, böjtöllyenek úgy mint Moyfes, Illyés, és Christus Vrunk, semmit ne egyenek igyanak. Továbbá berezzenek valami vy frigyet, Isten és az emberek között; De mivel egyik sem lehet, csak héába majmoskodnak az idegen atyafiak.

Továbbá az negyven napi böjtöt, állandó számai nem áalathattyák, mert néhány több számot, néhány kevesbet találunk az históriákban. Néhány ném Quadragesima, hanem Quinquagesima, Sexagesima, Septuagesima vagyon, az, az: Eorvenedik, hatvanadik, hetvenedik vasárnap Húsvét előtt, mint az Dominikák rendi mutatya. De ez számot az réghi jámborok, nem megh általkodot, és lélek kárhozat alat való törvényel, hanem szabadon külön külön való Ecclésiák és helyek szokása bérént tartották, à mint egy réghi Doctor irásából megh tetzik, midőn így szól: *Sciendum hanc observantiam Quadragesimæ quamdiu Ecclesiæ illius primitive perfectio in violata mansit, penitus non fuisse. Non enim præcepti hujus necessitate, arctissimis jejuniis*

Cassianus
Colatio-
nis romæ
C. 10.

PRÆDIKATIV.

morum terminis clauderetur, qui per totum anni spatium æquali jejunio clauderentur. Az, az: Tudnunk kel hogy az negyven napi böjtnek ez megh tartása, mighlen az réghi Ecclésiának tökéletessége erőszak nélkül marádot, telly eséssel nem volt, mert az böjtölések, ez paráncsolatnak bűkséges voltával, ily boros határba nem boritának vala, mellyek egész estendő folyásában. egyenlő böjtöléssel határozatnak vala megh. Azt tanittota ez jámbor, hogy az réghi bzent Ecclésia, nem kinbergette az embereket, valami negyven napra, hanem egész estendő zaka, mértékletes életet kívánt mindenektől. Irenæus is igen réghi Doctor azt mondgya, hogy megh ő ideje előtt is versengés volt azt böjti napokról, mert némeltyek egy nap, némeltyek két nap, némeltyek több napokon, némeltyek negyven napokon állaták az böjtölést. Ha ezt, egy helyben és Ecclésiában külömben tartották, másban megh külömben, harmadban, negyedben zc. azon bérént, megh tetzik hog bizonyos állandó regulája nem volt, à mint most, lélek kárhozat alat közönségesé akarnak mindeneket erre kötelezni az pápások: Illyen réghi Cánonis, az, az, regula-is vagyon, mellyet az Vy Romaiak vgyan Apostoli regulának tartnak, hogy Húsvét előtt hat napokon kellesék böjtölni. Illyent-is találunk, hogy az réghi Romaiaknai, Húsvét előtt három héten böjtöltenek, de akkoron-is Szombaton és Valárnapon, nem böjtöltenek.

Eusebius
Lib. 5.
C. 16.

Clemens
Alexand.
Const. 3.
Cap. 27.

K 2

Alat-

Q V A D R A G E S I M A I

Rom. 9.
5.
Matth. 8.
3.
Ioh. 4. 50.
Luc. 5.
22
Matth. 14.
27

felsőgét, mert azt az tisztit nem vgy administralta ő felsége mint pušta ember, hanem mint igaz Isten és ember az egy bémélyben, mint mikor poklofokat egy főval megh gyógyitot: Halottakat távol létében fel támasztot; Az biveknek gondolatit által láta: Száraz lábál az tengeren járt, és az többi:

Phil. 2.
6. 7.

Más rendbeli cselekedeti ő felségének illetik alázatóságának alapattyát, mert mikor Istennek formájában vólna, nem alitá ragadománnak hog egyenlő vólna Istenel, hanem megh aláza őnön magát; Bolgai formát vévén fel, embernek hasonlatóságábaláltatot mint ember. és az emberek között forgolódot bent együgyűségben, belidségben, engedelmeségben, beretben. Midőn bídalmaztatot ő senkit nem bídalmazot, üldöztetet, de ő senkit nem üldözöt, gyúloltetet, de ő senkit nem gyúlolt. Ezekben búkséges és méltó ő felségét követnünk, mert ő maga kötelez parancsolattyával, mondván: Példát adtam tőnektek, hogy a mint én cselekedtem tő veletek, tő is azképen cselekedgyetek. Másut mond, tanúlyatok én tőlem mert én belid vagyok él alázas bívű. Nem búkség tehát Christus Vrunknak minden cselekedetit egybe elegyiteni, hanē az mellyek emberi erő felet vadnak, azokat ő felségében csudául imádgjuk: Az mire penigh ez gyarlóságba el érkezhertünk, kervén mennyei legidléget, minden igyekezetünkkel követjük. Az negyven napi bōjt penigh közben járásának

Ioh. 13.
15.

Matth. 11.
96.

P R A E D I K A T I V.

nak tisztit illeti, és abban semmi módon nem követhetendő.

Az pénteki és szombati bōjtólést az mi illeti, tagadatlan dologh, hogy az igen réghi observatio; Iól lehet az Szombat nem annyira, hanem Szeredán és Pénteken bōjtóltek régenten, a mint Ignatius Doctornak egy leveléből, mellyet Philipi városba irt vōlt, megh teczik, melyben az többi között így fől: *Jejunare quartis ferijs et sextis ne negligatis.* Az, az: Szeredán és pénteken az bōjtót el ne múlásátok. De ez is az bōjt, minden étel ital nélkül vōlt, az mint Epiphanius Doctor bizonyitya irásába, mōdván: *Feria quarta et Prosabbatho jejunium statutum est usq ad horam nonam.* Az, az: Szeredán és Szombat estin végezés berént való bōjt vagyon, kilencz óráigh. Az az, az Sidók bāmlálása berént, két avagy három órakorigh, mely üdő határozás, azt jelenti, hogy semmit nem őttenek. Sőt az negyven napi bōjtón is régenten, Szombathon és Vāsarnap bōjtót nem tartottak, hanem csak bintén azon az Szombathon bōjtóltek estendőben egyber, mellyen Christus Vrunk az koporsóba fekūt, a mint Clemens Alexandrinus bizonyitya midőn az negyvē napi bōjtról tractál, mondván: *Sabbatum tamen et Dominicum diem, festos dies agitate, quod ille dies sit recordatio fabricationis mundi, sic vero resurrectionis Christi. Unum tantummodo Sabbatum nobis toto anno observandum est, Sabbatum scilicet sepulture Christi.* Az, az: Mind

Ignatius
Ep. 50

In Doctrina
na Compendia-
ria.

Q V A D R A G E S I M A I

Mind az által Szombatot és Vásárnapot ünnep napoknak üllyétek, azért, mert amaz nap, (tudni illik az Szombath) ez világh teremtésének emlekezeti, ez penigh, (tudni illik Vásárnap) Christus feltámadásának emlekezeti. Csak bintén egy Szombathon kel egész estendőben bõjtólnunk, tudni illik Christus V-runk temetségének Szombattyán.

Epist. 86.
ad Casu.
L.

Ezen Szombathi bõjtnek különbözõ alapattyát, mütattya Agoston Doctor-is egy levelében melyben bõvön ir, az Szombathi bõjtöt, hól s-miért tartottak megh, vgy mint Romába, és az nap nyugoti Ecclesiákban. Visont holot, s-miért nem tartották megh azon Szombathi bõjtöt, vgy mint az nap keleti Ecclesiákban. Végtére az különbözésnek okát adván mond: *Judicabo tibi, quid mihi de hoc requirenti respondeat venerandus Ambrosius Mediolanensis Episcopus à quo baptizatus sum* &c. Az, az: Megh jelentem te neked, mit felelt én nekem, midõn errõl kérdezkedném az tisztelendõ Ambrus, Médiolánumi Púspök, ki engem megh kereftelt: Mond az vtán: Mert mikor azon városban az anyám velem vólna, és arról bõrgalmatoskodnék, hogy ha az mi városunk bõkása bõrént, Szombathon bõjtõlni kellene, avagy az Médiolánumi Ecclesia bõkása bõrént, ebédet kellene enni, (Ez-is azt mütattya, hogy az réghi bõjt, minden ételnélkül vólt) hogy ez vélekedést ki vennem bõvébõl, megh kérdém ez dologh felõl az megh említe

Isten

P R A E D I C A T I V.

Isten emberét. Az penigh monda: Mit tudok errõl többet tanítani, annál, az mit magam cselekedem. Monda továbbá: *Quando hic sum, non jejuno Sabbatho, quando Romæ sum, jejuno Sabbatho, & ad quamcumque Ecclesiam veneritis, ejus morem servate, si facti scandalum non vultis aut facere.* Az, az: Mikor itt vagyok (tudni illik Médiolánumba) nem bõjtõlök Szombathon, mikor Romába vagyok bõjtõlök Szombathon, és valamely Ecclesiában menendetek, annak erkölcsét, avagy bõkását tarcsátok, ha magatok megh nem akartok botránkozni, mást-is botránkoztatni. Ezt, vgymond megh mondám az anyámnak, és megh nyugúék rajta, mi és ahoz tartottuk magunkat.

Mind ezekbõl megh teczik méltatlansága az mostani Romai Anyához oselekedetinek, mely kemény igául, lélek vebedelem alatt, veti az együgyû emberek nyakára az Szombathi bõjtöt, vgy hogy az ki megh nem tarttya, el kárhozzék érette. Nagy méltatlanságh, holot nem köttetet üdõhöz, bizonyos napokhoz, bizonyos ételnek nemeihez, az Istennek bûn bocsátó, és üdvõsége bõrõ grátiája, hanem az józan és mértékletes életû hiveket, buzgó Isteni bõlgálattyokban, mindenkor kedves bõmel nézi, és megh halgattya õket, mivel nem annyirá néz az Vr, az külfõ cselekedetre mint az bõbéli indulatra, melyre nézve Hieronimus igy bõl: *Melior est quinq; Psalmorum decantatio, cum cordis puritate, quam totius Psalterij modu-*

Rom 14.
17.

L

modu-

QVADRAGESIMAI

modulatio, cum anxietate. Az, az: Iob öt Psálmusoknak, bűnek tisztaságával való eléneklése hogy sem egészen az bent Dávid sóltár könyvének zengedezése borgegymosósága. Cypriánus Doctor-is az tiszta szívű emberek imádlágát commendálja, mondván: *Quando stamus ad orationem, vigilare. Incumbere ad preces toto corde debemus.* Az, az: mikor az imádkozásra elő álunk; vigyáznunk és tellyes szívvel kel az imádságra erőlködnünk.

Cypri.
Serm. 6.

Az Cántorok és némű némű bentek ünepinek bójtét, minemű fines palástal takargattyák az idegen atyafiak, nem illendő azt fejtegetni, mivel az bent I-rásban csak árnyéka sem találatik, hanem egy által-lyában mint emberi találmánt, csak megh kel vetni, mert héába tiszteltetik Isten oly tudományal, mely emberi parancsolat, ő maga mondgya Christus V-runk.

Matth. 23.
9.

Nem mindenestől hasonaltan, mind azon által, az pápások sok rendbeli berzetes bójti, mert a hól v-gyan derekas fenytékek uralkodhatik, el hitervén az együgyű cselédel, hogy az hús, vajas, tikmonyas, nem étel által, nyerhetik bűnök bocsánattyát, az eb-tendőnek csak nem felén vonza el cseléde táplálására való költséget: Es ezképen, mint egyéb Isteni bologálatot, ezt-is komplárságra, kereskedésre fordit-tyák, s-mégh penigh hamis kereskedésre, mert méltán érdemli az rabotás bologá, bologáló, és akar minemű béres

PRÆDICATIV.

béres munkás, az ő naponként való kóstyát, mellyet őknya valyásoktól bép sin alat, csalárdúl el foghnak.

De hogy ez bójtról való rövid tudománt bé sum-mallyam: Azt mondom, az igaz bójt, melről bólék, minden üdvözülendő embernek bűkféges, és midőn Istennek, valami nagy dologban hiven akarunk bologálni, bójtólnunk kel, minden eteltől, italtól, magunkat el fogván, sőt tellyes életünkben az józan és mértékletes életre, mellyet az Hieronimus Doctor bójtnak tanit lenni, mint az ötödik prædikatiúb an fel jegy zettük, kötelesek vagyunk: étkekben, napokbā való valogatást penigh, mint emberi lelemént eltávoztassuk, mert Istennek véle kedves dolgot nem cselekedünk. Valamit pedigh cselekedünk, mind az Istennek dűcsőségére kel cselekednünk, úgy tanit az Apastal. Mely bent Istennek áldot bent fiával és az bent Lélekel, adassék dűcsőség, hatalom és birodalom, mind örökön örökön AMEN.

I. Cor. 10.
31.

L 2

HETE

H E T E D I K E S V T O L S O P R Æ D I. katiu ugyan azon szent Evan- géliomból.

TEXTVS * II.

Imé az Angyalok járúlának őhozza és szol-
gálnak valának.

AZ hit dolgainak több ágazati közöt, méltan forogh fen, az angyalokról való tudomány, mert az kik nem hiszik hogy legyenek angyalok, vgyan azok tagadgyák az lelkeknek halhatatlanságát, és az testnek fel támadását, mint régenten az Sadduceusok. Ha penigh nem vólnának angyalok, és nem lenne halhatatlanságra való fel támadás, héába való vólna az Isteni szolgálát, héába való az hit és az bódogh reménség, vgy disputál bent Pál.

Az Angyalokról való tudomány penigh, nem binten közönséges, mert teremtetések felől íohúl az teremté.

Act. 23.
8.

Act. 17.
14. & 17.

P R Æ D I K A T I V.

remtésnek históriájában, csak egy punctni emleket-is nincsen; Sőt egyéb képen-is nem bégyenli Auguston Doctor megh vallani, tractálván az angyali tereméséről, hogy ez tudományban mindeneket ő által nem érthet.

Aug. in
Enchirid.

Nem-is illik az el titkolt dolgokat mi nekünk irás küvül vizsgálunk, mert az Istennek dolgaiban sok vagon, mely az emberi értelmet fellyúl múllyá, azt mondgya az bölcs Syrách: Es az miképen ha ki sokat eszik az mézben, nem jó neki, azonképen az ki az mennyei felségnek vizsgálója el borittatik annak fényességétől, vgy tanit bölcs Salamon. Mind azon által, mivel az bent irásban, az Moyses első könyvétől foghva, az Vy Testamétomnak utolsó könyvéig, három százötven négyber vagon nyilván való nevezeti az angyaloknak, nem vétek az angyalok felől írás berént értekeznünk, vévén okot az fel jegyzet bötüből, mely commendállya az angyali szolgálatot.

Eccli. 3.
23, 24, 25.

Prov. 25.
28.

R E N D I E Z L E T Z K E N E K.

EL hadgyván aňakokáért az Mánichæisták, Porphyristák és Iamblicisták tévelygésivel való marczungált, egy általlyában való együgyűségel, mutatom megh, hogy vadnak anyalok, és azok nem öröké való lelkek, hanem Istennek teremtet álati; Annak vtánna bölök tistekről avagy inkább munkájokról.

L 1

AZ

QVADRAGESIMAL
AZ ELSEOREOL.

MInt egyéb dolgokban, így az Angyalokról való értelemben-is két képen vétkeznek az emberek, *In excessu & in defectu*. Az, az: Igen fen, és igen alát: Avagy felettéb és fogyatkozásal.

Némelleyek nem csak hiszik lenni az Angyalokat, hanem arra hajlanak, hogy még ez világh teremtése előtt is vóltanak, és így egyenlővé teszik Istenel, mert az teremtés előtt semmit nem ismerünk az örökké való Istennel.

Ezek ellen serényen disputál Agoston, mint kárhozatos értelmű emberek ellen, és léteket megmutatván, bizonyos irásal, azt-is convin cályya hogy teremtet álatok. En-is ez módot követem, s-azt mondom hogy vadnak angyalok, mert az teremtésről irt historiában mindigárast az élet után, azt olvasluk: Es ki úzé Isten^e Adámot, és az paradicsom gyönyörűsége eleibe, álata Chérubim angyalt, langozó és forgo törel, hogy őrizze az élet fájának útát. Aláb azt írja azon Moyses, hogy két angyal ment Sodomába. Az birákról irt könyben-is ilyen ighe vagyon: Fel mene az úrnak angyala Galgalából Bóchimba. De ki gyózné mind elő bámlálni? Az királyokrol irt négy könyvekben: Az Tobiás könyvében: Iudith könyvében, Esaiásnál, Danielnél, Malachiásnál: Az Vy Testamentomban, Szent Máthénál, Szent Lukács-

In Enchi.
sid &
Lib 12.
de Civit.
Del.

Gen. 3.
24.

Gen. 19.
11.

Judic. 2.
21.

PRÆDICATIV.

Lukácsnál, Szent Pálnál: Az Apastali cselekedetek historiájában: Mennyei jelenésekről irt könyben, sűrűn vadnak az angyalok emlekezetben: Bizonyos tehát hogy vadnak angyalok.

Ezt így megh értvén, hogy legyenek angyalok, azt kel mindigárast tudnunk, hogy az angyalok, nem teremtek, hanem teremtet álatok, melly a mint mondom, az teremtés historiájának rendiben bótú berént nincsen hanem aláb az Szent Irásnak rendiben világos bótút találunk róla. De minek előtte bizonyos irást citálnék, az eléb emlitet Doctoral, hozom bé az Daniel Prophéta könyvéből amaz három iffiaknak az égő kemenczében éneklet dicsireteket, mondván: Aldgyátok az urat, az úrnak minden munkái, dicsirjétek és fel magastalljátok őtet mind örökké. El kezdi az után nagy hozzá: Laistromal, micsodák az úrnak munkái, és legh először-is azt mondgya: *Benedicite angeli Domini Domino*. Aldgyátok az urat úrnak angyali. zc. Ezből ki jó igen bépen, hogy az mint, Az Eghek, nap, hold, vizek, hegyek zc. Istennek munkái, és teremtet álati, azonképen az Angyalok-is, mert mind egy kárba álatya azokal, mellyek Istennek teremtet álati. Szent Dávid nyilván ből teremtésekről, midőn ezt mondgya. Az Vrnak Igéje által erősitettek az eghek, és az ő fájának lelke által, annak minden sereghe. Ezt ha valaki vgy glozsálna, hogy ez helyen, az éghnek sereghe, az csillagok értette-senek.

Aug. L.
11. de
Civit.

Dan. 3.
53.

Psal. 33
6. 33

QVADRAGESIMAI

Pfal. 103.
5.

senek, heáb a munkálkodnék, mert aláb ezen Soltárban megh mütattyá kiket ércsen az Seregh nevén, midön így énekel. *Qui facis angelos tuos spiritus, et ministros tuos, ignem urentem.* Az, az: ki az te angyalidat teremtetted lelkeké; és az te szolgaidat emébtő tűzé. Szent Pál-is ez Lócut magyarázza az Istennek szolgálo angyaliról.

2. Cor. 11.
14.

Mely nap teremtettek penigh az Angyalok, feletéb az Doctör nem úzi, hanem mint hog az jó angyalókat nevezi az Irás, világossághnak angyalinak, ama haggya, hog akkor teremtettek, mikor az Vr ezt mondta: *Fiat lux.* Az, az: Legyen világosságh. Ennek ilyen okát mondgya az Doctör, mert az a világosságh, nem az éghen folyó Napnak és Hóldnak, világosságha, mert az Nap és Hóld negyed napó teremtettek külön való világosságh volt, tehát ez, és akkor mikor lsten az Napot és Hóldot teremtette, volt, az, az világosságh, mellynek angyalinak mondattatnak az szent Angyalok, Annakokáért azal az tística szép világossághal egyzerf-mind teremtettek az szent Angyalok. Szépen erősödik ez értelem az szent Iób könyvében, holot lsten az ő titkos munkairól tractálván, mellyeknek ember soha végére nem mehet, az többi között mond: *Ubi eras, cum me laudarent simul astra matutina, et jubilarent omnes filij Dei.* Az, az: Hól valál mikor engem dicsírnének mind együt az reggelli csillagok, és midön örvendeznének mindnyájan az Istenek fiait?

Ez

PRÆDIKATIV.

Ez kerebtének, a mint az elől járó, és vtánna következő igék mütattyák, az embernek teremtetése előtt volt, mely azt bizonyítja, hogy ezek az Istennek fiait, nem emberek, hanem az szent angyalok voltak.

Summa summárum; Bizonyosan vadnak Angyalok, és azok nem Istenek, hanem Istennek teremtetialati. Nem kel tehát Isteni tiszteletet őket illetnünk, sokal inkább nem kel imádnunk, mint az mostani Romaiak cselekednek, kik az szegény embereknek ilyen imádságot formáltak:

Angele qui meus es custos pietatē superna

Me tibi commissum serva, defende, gubernare. Az, az:

En őriző angyalom, kire az oda fel való kegyelégtől bizattattám, engemet tarcs megh, őltalmaz, igazgas. Ez illetlen dologh, mert az kit valaki segítségül hi, abban hinniis kel, vgy disputállyá szent Pál, teremtetialatban penigh, minéműek az szent angyalok, ha ki hiszen, bálvány imádó leben véle.

AZ MASODIKROL.

EZ képen értvén hogy legyenek Angyalok, mivel az jelen való bötü bizonyosan azt jelenti hog nem hivalkodó alatok, vgy mint kik, Christus Vrunkhoz járúltak, és szolgáltak ő neki, értekezzünk munkájok felől.

Az Angyali munka kettős: Eggyik néz ő magára

M

Isten-

QVADRAGESIMAL

Istenre, másik az emberekre. Istenre nézve az ő munkájokez, hogy bűntelen az Istennek bentséges sine előtt udvarolnak, és hűséges engedelmséggel, az ő bents akarattýára figyelmetesek, bűntelen dicsíret mondáfokal áldván és magasztalván ő felségét, à mint Esaiás próphéta látásban jelenti mondván: Látám az urat űlni igen magas királyi békben, és tellyes vala az ő háza fényességével, és azok mellyek alatta valának bé töltik vala az templomot. Seraphim Angyalok álnak vala azon, egyiknek hat bányá vala, az másiknak-is hat bányá: kettejvel orcájokat fedezik vala bé, ketteivel lábokat, ketteivel repűlnék vala: Es egyik az másiknak fel bóval mondgya vala SZENT, SZENT, SZENT az feregeknek Vra Istene, tellyes az egész föld az ő dűcsőségével. Christus Vrunki is commendálván az aprocskákat, azt mondgya, mert azoknak angyali, mindēkor láttýák az én atýának orcáját az éghben. Erre nézve *primo et principaliter*: Az, az, legh főképen, neveztetnek az bents angyalok Istennek bõlgainak. Bizonyittýa ezt Chrysofostomus Doctor, magyarázván bents Pál Apasztalnak Sidókhöz irt levelét, mond: *Angeli servi sunt Dei, et propter nos sæpius diriguntur, et pro salute nostra, ministeria sua persolvunt.* Az, az: Az angyalok Istennek bõlgai, és mi éretűnk, gyakorta el küldetnek, és az mi megh maradásunkért, bõlgálattýokat el végeziki: Imé ezekbõl megh teczik hogy az bents Angyalok, Istennek engedelmes bõlgai.

Pla. 6. r.

Matth 18.
10.

Pla 103.
5.

Hom. 3.
Sup. C. 1.
ad Heb.

PRÆDIKATIV.

Az emberekre nézve, kiket ő maga bõlga tárfainak nevez az Angyal, követek, à mint az nevek-is mütattýa, mert à mint Augustinus bõl: *Angelus nomen est officij, non naturæ, Queris nomen ejus naturæ? Spiritus est. Queris officium? Angelus est. Ex eo quod est, Spiritus est, Ex eo quod agit, Angelus est.* Az, az: Ez bõ, angyal, tistnek nevezeti, nem természetnek. kērded tistit? Angyal, avagy követ. Az menyiben léte vagyon, Lélek, avagy lelki álat. Az menyiben cselekedik, avagy munkálkodik, Angyal, avagy követ.

Apoe. 12.
9.

Super
Pla. 18.

Munkájokezért az bents Angyaloknak mi reánk nézve az, hogy valamibe Isten őket el bocsáttýa, igē hiven bõlgálnak. Néha oktattýák az embereket jōvendő jó alapattýokra, mint Agárt az Abrahám bõlgálóját, midõn az absonya Sára előtt el futván, egy kietlen puštába bűdosnēk, egy angyal jelenēk megh néki, és monda: Meny višša az te absonyodhoz, és alázd megh az ő kezei alat magadat, mert jōvendőbē megh sokasítván, megh sokasítom az te magodat. Ezenképen oktata Manuét az Sámson attýát, mint kellesék fel nevelni az Sámson, jōvendő ja váért, mondván: Amit mondottam az te felelégednek, mind attól megh tartoztalsa magát, valami bõlõbõl való azt ne egye, bort és semmi rešegitõ italt ne igyék. Igy oktatta Bálám Prõphétat; Az Vy Testamentomban, Ersēbet abson, az Kereštelõ lános annyta. Iosephet az Egiptomba való fűtás felõl, &c.

Gen. 16.
9.

Judic. 13.
17.

Num. 22.
32.

Luc. 11.

Néha

Q V A D R A G E S I M A I

Gen. 19. Néha veszedelemtől ótalmazzák az hiveket hogy
 el ne veszenek. mint Lothot Sodomából angyal ho-
 záki. Iakób angyali óltalom által menkedék megh
 Gen. 32. bátyjának ellene való dühös bándékátul. El hagyom,
 2. Elifauzt, Dánielt, az három ifiakat, kiket mind An-
 gyal mentet megh nagy veszedelmektől. Igen tettetes
 az Ilaák históriája, kit mikor az atya Abraham, kar-
 dra vetvén kezét, fel akarna rombolni az áldozatra,
 Gen. 22. Angyal bólita megh mondván: ki ne nyújcs keze-
 det az gyermekre. és így tartá megh életét.

Néha útokban igazgattyák az Isten féld embere-
 ket, mint Eléért az nagy Abraham bologját, kit,
 Gen. 24- mikor Mesopotámiában küldené, így biztatá: Az
 7. meñck földnek ura, ki engemet ki hozot az én atyám-
 nak házából, és az én bületésemnek földéről, ki bót
 én nékem, és megh esküt én nékem, mondván: az
 te magodnak adom ezt az földet, ő küldi el előtted az
 ő Angyalat. Minden napi kézben és báiban forgó
 Tob. 5. 6. példa az kis Tóbiás históriája, mint adta úti társúl ma-
 7. 7. 9. 10. gát hozzá az Angyal, és mint viselte gondgyát utábá.
 21. 12. De mit bámlálok sok példát? Nézvén Agoston Doc-
 Capiti- tor bent Dávidnak imez mondására; Parancsolt te
 bur. felőled az ő bologálo angyalinak hogy tégedet minden
 Plal. 90. útaidban megh őrizzenek: Erre nézvén mondom,
 11. így bót: *Magnâ curâ & vigilantî studio angeli adjuñt*
 In Solilo- *nobis, omnibus horis et locis, succurrentes necessitatibus*
 Cap. 17. *nostris.* Az, az: Nagy gondal és figyelmetes vigyaz-
 ással,

P R Æ D I K A T I V.

ással, vadnak mellettünk az Angyalok, minden órák-
 ban és helyeken segitvén minket.

Néha bajt vinak az Angyalok az ügye fogyot em-
 berek mellet, mint mikor az Istentelen Antiochus ha-
 lála vtán, az fia Eupator idejében, nagy sok pogán-
 ságh gyülekezet vóna egybe, hogy az maradék Sidó-
 kat tellyeséggel el fogyassák, az harcznak idején az el-
 lenféghnek bemekek lattára, az éghből őt lovas bála le-
 aranyas óltózetű lovakon kiknek kettei Macchabæust
 vévé közébe, és fegyverekel egéséghbe ótalmazzák
 vala, az ellenfégh ellen fegyvert és menyköveket bór-
 ván, melly miat, megh vakulván febek vesvén, húb
 ezer őt báz gyalog és hat báz lovas vesé az ellenfégh
 közzül. Tudgyátok az Sennachérib históriáját, ki
 mikor nagy fel fualkodot alapatal bálotta vóna megh
 Jerusálemet, Angyaltól veretteték megh. Az Nagy
 Constántinus Császár, Licinius ellen midőn hadakoz-
 nék az keresztének üldözteséért, langaló tűz láttatot
 az táborában, mely az ellenféget bórnyen emébtette.

Néha az bent Angyalok az halálra sententiáztatot
 rabokhoz az tömlőczben bálottak, és csudálatoson ki
 babadították, mint bent Pétert midőn Herodes nagy
 kémény rabfágbá tartaná, angyal mene éczaka hoz-
 zá, és minden erős lánczokal való kötözéséből ki-
 ódozván, az serényen vigyázó stráfakon-is által vivé.

Végezetre az bent Angyalok munkája az-is, hog
 az halálra késülő üdvözülendő embert vigasztallyák,
 melyet

2. Mach.
10. 29.

4. Reg. 19
35.
Sozom.
L. 1. Cap.
3.

Actor. 11.

QVADRAGESIMAI

Luc. 22. mellyet Christus Vrük maga példájával mutatott meg,
mert midőn halála előtt, az kertben imádkoznék, az
Istennek angyala jelenék meg, és bátorittya vala
Luc. 16. Christus Vrunkat, vgy írja ſent Lukács. Nem csak
bátorittyaák penigh, hanem az üdvözülendő ember-
eknek lelkeket, az bódoghfágnak helyére kifirik, mint
az Lázár hiſtóriájá mutatya.

TANVSAG.

Act. 23. **M**Ind ezekből imillyen dolgokra kel ſámot tar-
tanunk. I. Noha mi testi ſemeinkel Angyal
nem láttunk, nem-is láthatunk, mind azon által
az Sadduceusokal, ne tévelyegjünk, az kik tagatták az
Angyaloknak létét; Mert valakik erről kételkednek
kételkedniek kel az magok lelkének halhatatlágáról.
1. Cor. 15. Heába valóvá teſik azok Christus Vrunknak halálát,
és tagadgyák halálból való fel támadását, mert ha az
lelkek halandók, az teſtek fel támadása nem leſen:
Ha az teſtek fel nem támadnak, Christus Vrunk ſem
támadot fel, és így heába való az mi hűtünk és re-
ménygünk, vgy disputál ſent Pál. De vadnak an-
gyalok, az mint erős bizonyágokból meg értetek,
tehát az lelkek-is halhatatlanok, és így bizonyofon
meg leſen az holt teſteknek fel támadása.

II. Mivel úgy értők, hogy az ſent Angyalok Iſ-
tennek teremtet álati, nem teremtek, nem kel őket
Iſteni

PRÆDICATIV.

Iſteni tiſteletel imádnunk, mert magok-is tiltották
azt az ſent Angyalok. Szép példa erre az kis Tóbiás
hiſtóriája. Midőn az Raphael Angyal, követſégét el-
végezvén meg jelentette volna hogy ő Iſtennek an-
gyala, le borúlának előtte nagy félelemel, kiket báto-
ritván végtére mond: *Deum benedicite et ipſi canite.*
Az, az: Iſtent áldgyátok, és ő neki énekellyetek.
Az ſent Iános látásba való vezér Angyala-is, midőn
le borulván imádni akarná Iános, így ſóla: *Vide ne*
feceris, conſervus enim tuus ſum, et fratrum tuorum pro-
phëtarum, et eorum qui ſervant verba libri huius, DE-
UM ADORÄ. Az, az: Megh lásd ne cseleked-
gyed, mert te neked ſolga társod vagyok, és az te
atyádfiainak az próphétáknak, és azoknak kik meg
tartryák ez könynek beſédit, **AZ ISTENT IMADG-**
IAD. Egyedül csak az halhatatlan és meg foghatat-
lan felfégé ez az tiſtelet, ſemmi nemű teremtet álatot
nem illet.

MASODIK TANVSAG.

Midőn értitek, hogy az Iſtennek ſent Angyali,
ſolgáló lelkek, és mi hozzánk küldetvén mi-
nekünk ſok rendbéli ſükſéginkben ſolgálnak,
megh tanulhattyaatok Iſteñek ki beſélhetetlen jó ked-
vét az emberi nemzetſéghez ſ-nevezet ſerént az ő hi-
veihez. Nem elég hogy ez földi, vízi, álatokon mind
úrá

QVADRAGESIMAI

úrá tötte, az földöt éghi harmatokal sirofitván, tár há-
zát gazdagittyá, hanem mégh az ó mennyei s^{ent}
Angyalival-is s^{ol}gáltat nekiek. Honnan vagy on hog
ennyi sok ezer órdógók, és ezeknek párt tartói, ez
világh fiai, mi nekünk nem árthatnak? Bizonyára
ezek óriznek minket. Nagy bizodalunk és bátorlá-
gunk lehet tehát mi nekünk, ez mi külső segitségektől
megh fogyatkozot alapatunkban, hogy az Vr-Isten
az éghből bocsát mi nekünk Angyali segitséget. Csak
Esa. 18.2. ezt mondgya: *Sic Angelus veloces.* Az, az: Menye-
tek el gyorlaságos Angyalok, és azon s^{em} pillantás-
ban jelen vadnak. Mi mondhattuk az s^{ent} Dávidal,
Psal. 120. Felemelém az én s^{em}eimet, honnan jőne nekem se-
gidségem: Az én segidségem az úrtól, ki teremtette
mennyet és az földet.

Nagy méltóságunk-is teczik ebből megh mi ne-
künk híveknek, hogy az s^{ent}séges Angyalok s^{ol}gál-
nak mi nekünk. Az teremtésre nézve, aláb való sor-
Psal. 8. 6. sunk vagy on mi nekünk, vgy tanit s^{ent} Dávid. Sokal
inkáb életünkre nézve, de egyébképen-is, mert mi
halandók vagyunk, ók halhatatlanok: Mi igen igen
búnósók, ók büntelenek; Mi romlandók, ók romol-
hatatlanok; Mi ez földi sok nyomorúságok közöt,
külömb külömb változás alá vettettetünk, ók ép ter-
mésetben változásnélkül maradnak: Eok az Istennek
s^{ent}séges s^{ine} elót órvendeznek, mi miglen ez rom-
landó testben élünk, *s^{er}egrinamur à Domino* távol búj-
dosunk

PRÆDICATIV.

dosunk az Vrtól, azt mondgya s^{ent} Pál. Mégh-is ók
s^{ol}gálnak mi nekünk. Ezt emlegeti Hieronymus Do-
ctor az méltóságot, mondván: *Magna dignitas anima-*
rum, ut unaquęq; habeat in custodia sui angelum deputatum.
Az, az: Nagy méltósága vagy on az lelkeknek, hogy
mindeniknek legyen, órizéleire rendeltetet angyala.
Nagy háládatosságal tartozunk tehát, ez mi velünk
ilyen nagy jókat tót Istenünkhez, és az s^{ent} Dávid al
nagy buzgó indúlatból ezt kel mondanunk: Mit ad-
gyak vissza az úrnak, mind azokért mellyeket én ve-
lem cselekedet. Fogom az údvösségnek pohárát,
és az úrnak nevét magasztalom &c.

Továbbá, mivel az s^{ent} Angyalok gyakran az mi
s^{ol}gálatunkra küldettetnek, igen tisztán és s^{ent}tül él-
yünk, hogy az mi gonos és tisztátalan cselekedetünkkel,
óket meg ne s^{om}oricsuk, mert az mint Basilius Doctor
tanit: *Sicut apes fugat fumus, & columbas graveolen-*
tia, sic custodem vitæ nostræ angelum, lacrimosum abigit
peccatum. Az, az: Miképen az füst elkergeti az mé-
heket, és az galambokat az kedvetlen s^{agh}. Ezenké-
pen az mi életünknek órizó angyalát, az s^{ir}almas bűn,
el úzi. Igen okoson járni annak okáért ó ember, és a-
kar mely s^{ege}letben légy-is, tisztéségesen viseld ma-
gadat, mert ha nem látod-is, körülötted vadnak az s^{ent}
Angyalok, azt mondgya Bernhárd Doctor.

Ezt az mostani rendelésem s^{er}ént, csak ebben
hadgyhatnám, mivel csak igen rövideden való tractá-
tuust igittem, de vadnak az s^{ent} Angyalok felől bizo-
nyos

Super
Matth.

Psal. 110
3.

Basil. Su.
per Psal.

super Ps.
91. Serm.
11.

QVADRAGESIMAI

nyos kérdések, mellyek ez értelemből származnak, mellyet az ő munkájáról hallatok, azokat-is elő hozom rövideden-

KERDES.

Miből vettek testet fel az Angyalok mikor az embernek magokat megh mutatták?

Az Angyalok oly nyilván való emberi testben jelentek meg, hogy az emberek, megh tapogathatták. Abrahám az lábokat megh mofatta; Lothot kézen fogva hozták ki Sodomából. Iakób úgy megh foghta vala küzdésébe, hogy ugyan kérné hogy el bocsassa. Enni láttattak mint emberek, de valóságosan nem öttek, azt mondgya az Raphael Angyal. Az annak okáért az kérdés, micsoda testet vettek fel.

Ez kérdésre Tertullianus Doctor azt feleli, hogy nem viseltek az Angyalok tulajdon testeket, mert ők lelki álatok, hanem hatalmokban vagy az bent Angyaloknak hogy minden matéria nélkül testet vehetnek fel. Honnan s-miből legyen penigh, nem adgya azt előnkbe az Irás. De ez ál az mi értelmünkön, azt mondgya az Doctor, hogy ha abba mütathattya magát az Angyal, a mi nem ő természetű, miért nem formálhatna magának semmiből látható testet? Ha penigh

PRÆDICATIV.

nigh valami matériából formálnak testet magoknak, bihető hogy földi materia az, nem mennyej.

II. KERDES.

Vagyoné minden embernek külön külön Angyala?

Még az sült pogányok is álmodoztak valami olyal, hogy belső oktató vezérek legyen az embereknek, mellyeket ők Génusoknak neveztek, és azt alították az Pláto tanítványi, hogy minden embernek búletésétől fogva, két Génus is vagyon, egyik jó másik gonos. Valami jót cselekedik az ember az jó Génustól vagyon, az mi gonoszt cselekedik, az gonosztól vagyon.

Egy ilyen az mit Origenes Doctor tanit ez kérdésről mondván: *Unicuique duo assistunt angeli, alter iusticie, alter iniquitatis. Si bonæ cogitationes in corde nostro fuerint, id nobis loquitur Angelus Domini, si verò mala versantur in corde nostro, loquitur angelus diaboli.* Az, az: Minden ember mellett két angyal ál, egyik igazságnak angyala, másik hamiságnak angyala. Ha jó gondolatok vadnak siveinkben, azt az úrnak angyala mondgya; Ha gonos gondolatok forognak siveinkben, az ördögnek angyala ból. De ez nem helyes értelem, mert az sivek elselmékel, semmi teremtet álat nem bir, hanem egyedül csak az véghetetlen bölcsé-

Q V A D R A G E S I M A I

Pfal. 93.
11.

bölcséségű Istené ez hatalom, hogy az biveket lágyi-
csa és keményicse, mert csak ő tudhattya azt, mit
gondol az ember, a mint bente Dávid énekli, mond-
ván: *Dominus scit cogitationes hominum.* Az, az: Az
úr tudgya az embereknek gondolattyokat. Jeremiás
próphéta nyilvánban tanit erről, midőn így ből: *Pravum est cor hominis et inscrutabile, quis cognosceat illud?*
Mond az után: *Ego Dominus scrutans cor & probans renes.* Az, az: Vefet az embernek bive és megh vil-
galhatatlan, kicsodatudhattya azt megh? En vagyok
az az úr, ki az biveket vizsgálom, és az vefeket megh
próbálok.

Sup. Nū
Hom. 20

Hellyesben tanit másut ezen Origienes, midőn
igye ből: *Hæc est unicuique nostrum, etiam minimis, qui sunt in Ecclesia Dei, angelus bonus, angelus Domini.* Az, az:
Mindenikünknek, megh az legh kisebbeknek-is, se-
gidségünk, valakik az Isten Ecclesiájában vadnak, az
jo angyal, az úrnak angyala. Hellyesben ez mondom,
mert ennek az bente irasba vagyon fundamentoma,
holot azt olvasuk: Megh látatok, megh ne útalya-
tok egyet az kisdedek között mert, mondom hogy a-
zoknak angyali az eghekben, mindenkoron láttyak
az én atyámnak orczáját.

Ezt helyén hadhattyak, és ez bérént azt mond-
hattyak az kérdésre, hogy minden embert külön, kü-
lön, az Istennek angyali őriznek néha egy angyal,
néha vgyan feregh angyalok őrizik az Istennek hiveit.
Egy angyal bologala Agárnak az Abrahám bologalója-
nak,

Gen. 16.
9.

P R Æ D I K A T I V.

nak; midőn az puštában megh vigasztalá és oktata. Luc. 7.
Egy angyal vün követseget Ersebet abbönnak. Egy Act. 12.
angyal babaditá ki bente Pétert az halalos foghságból. 12.
Es vgyan innen vefnek argumentomot, kik tanittyak,
hogy minden embereknek külön külön, egy, egy ő-
riző angyalok legyen, mert midőn ki babadult volna
bente Péterétzaka, mene az Mariának az Iános annyá-
nak házához, és zörgetvén az ajtót, az bologáló kérdi
ki legyen, megh felelvén b. Péter meg ismeri az bologá-
ló bavaról az bente Pétert, és őrdömében nem nyittya
megh az aytót, hanem bé futamván mond: Péter ál
az aytó előtt: De amazok mondának, bolondosko-
dol. Ieopenigh az Rhódé bologáló leány, bizonyo-
san Péternek mondgya lenni. Vgyan nem hihetik,
mert igé erős foghságban tartatik vala az Péter, és lok
rendbeli őrizők vigyáznak vala körülötte, mind az
tömlöczben, s-mind az tömlöczön kívül. Monda-
nak vala aňakokáért: *ANGELUS EJUS EST.*
Az, az: Az ő angyala, vgymond: Es megh nyitván
az aytót, csak el almélkodának, és megh bebele nekik
bente Péter, mely csudalatoson babadította ki őtet az
Istennek angyala.

Sok ezer angyalok bologalának Iákób pátriárká-
nak, midőn rettegve menne az bátyához Esauhoz,
ki halálára meg esküt vala, az mint az história bizoyit-
tya, mondván: *Fueruntque ob viam angeli Dei quos cum* Gen. 28.
vidisset ait: Castra Dei sunt hæc. Az, az: Angyalok
jövének eleiben, kiket mikoron látot volna, monda:
Isten-

N. 3.

QVADRAGESIMAT

Istenek tábora ez. Tudgyátok egy tábor sok ezer sámból telik, kétség nélkül tehát ezek sok ezeren jöttek volt az Iákób segítségére. Hasonló az Királyi könyben való história, midőn az Syriának fejedelme Eliseust megh akarná fogatni, sok lovas és bekeres hadakal körül foghván Dothaim városát, a holot az prophéta vala; Iaj vesékel az prophétának szolgálja, kinek monda az prophéta. *Noli timere plures enim sunt nobiscum, quam cum illis.* Az, az: Ne fély mert többen vadnak mi velünk, hogy sem azokal. Es könyörgésével megh nyilatkoztatván szolgáljának bemeit, látá hogy az váras felet való hegy, rakva lovasokkal és tűzes bekerekkel Eliseus környül. Ide tartozik az Lázár históriája-is, kinek lelkét angyalok kísérték az Abraham kebelébe, nem egy angyal.

Summa summárum, mivel az irásba mind kettőről vagyon Példa, mind arról hogy egyenként szolgáljanak az híveknek az Angyalok, s mind arról hogy serégenként-is segidsegekre jönnek, igazán felelhettyük az kérdésre, hogy minden hű, és Istent szolgáló embereket külön külön igaz ügyökben, az Istennek benti Angyali őriznek, az nagy Istennek parancsolattyaából, mert ő küldi el az ő benti Angyalit, az embereknek szolgálattyaokra, mint az Gábiel Angyal bavaából megh tertzik, midőn Zachariás Papnak így bóla: *Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, & missus sum loqui ad te.* Az, az: En vagyok az Gábiel, ki Isten előtt udvarlok, és küldettetem hogy bólyak te neked. Alábis midőn

az bő-

PRÆDIKATIV.

az bódogh bűz Mariát közö ntené követtségével, ilyen ighe vagyon: *In mense autem sexto, missus est Angelus Gabriel à Deo in civitatem Galilee.* Az, az: Hatodik hólnapban penigh el küldeték Gábiel Angyal Isten-től Galileának városába, &c. Nem magoktul jönnek tehát az mi bologlátunkra, hanem Istennek parancsolattyaából, annakokáért mint oda felmítatám az utólsó Prædikatiúnak tanúságából, az Angyalok nem imálandók, segidsegünkre sem hivandók; Hanem ő maga, az Angyaloknak teremőura, mireánk faradhatatlan gondot viselő, az **VRIESUS** Christusban kegyelmes atyánk, egyedül, benti fiával, és benti Lelkével, magastalandó, hogy naponként benti Angyalinak parancsol, hogy tábort járjanak körülöttünk, őrizzenek, őtalmazzanak minden lelki és testi vesedelmektől. Szívünk benti kényörögjünk penigh ő benti Istenségének, parancsollyon az ő benti Angyalinak, éjel napal vigyázzanak körülöttünk, járjanak velünk utainkban, segillyenek munkáinkban, fedezzenek vesedelminkben, hogy ez képen csak az ő benti Istenségünk reánk való gondviselelésben vetvén reménységünket, benti Istenségben és igazságban bologlálhassunk ő neki, életünknek tellyes idejében,

A M E N.

Reg. 6.
45.

Luc. 16.
22.

Luc. 1.

EGY RÖVID
VTI PRÆDI-
KATIV, VIZ KE-
RESZT VTAN HARMA-

dik Dominicából, mely löt Szepes
Vármegyében Tepliczén.

ALVINCZI PETER PÁP ALTAL,

1632.

ESZTENDŐBEN.

MELLE IARVL
AZ MELTOSAGOS GROF
BETHLEN PETER VR-

NAK, MELTOSAGOS GROF
Illyesházi CATHARINA Asszonyal

hüttel löt házasságbeli frigy Kötése előt való
intés, TRINCSIN VARABAN

ugyan.

ALVINCZI PETER PÁP ALTAL.

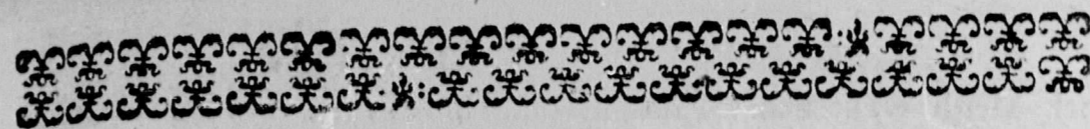
CASSOVIÆ,

Anno Domini, 1632.

Quicquid præcipies, esto brevis,
ut citò dicta
Percipiant animi dociles, servent-
que fideles.

A Z
TEKINTETES ES
NAGYSAGOS KAPI
ANDRASNAK AZ MELTOSA-
GOS ERDELI FEIEDELEM BELSŐ
Tanátlának, Kolosvármegyének fő Ispánnya-
nak, Erdély Országának, fő Arendátorá-
nak, az Vr Istentől kegyelmet lelki és testi
békeségel kíván, mint kegyes
Pátronusának.

Ebbeterjed, **TEKINTETESÉS NAGY-**
ságos Vram, megh vallom, **CHRISTVS** Vrunknak
amaz mondása: *Pater meus, usq, modo operatur, et ego* Ioh 5. 37
operor; Az én átyám mind eddigh munkálkodik,
én is munkálodom mert az ő véghetetlen, és fá-
radhatatlan providenciáját jelenti, mely serént, az
égh forgását bírja, és annak sok sámu csillagit, mind
neveken nevezi. Az tengert fenytékben hadta, hogy határan kívül
ne mehessen. Az földet, minden fundametnom nélkül tarttya, és azon
lévő élő állatokat, táplálja, egy verebeskéigh. Ez igy vagyon, de
ezen mondás külön is mutattya, az ő Anyja sient egyházával, és abban
lévő hiveivel, tettetes dajkalkodását is. Mert nóha annak legeltetésé-
re, adot némellyeket Apostolokat, némellyeket Próphétákat, némel-
lyeket, Evangélistákat, Pástorokat, Doctrokat, az egy házi szolgálá-
gra, de ezek mind csak eszközök, és az maga titkos áldása nélkül, erőtle-
nek.

Pfal. 146.

4.
Iob 38 10
Ibid.

Matth. 10

26.

DEDICATORIA.

1 Cor. 3. 6. 7. nek. Megh tetzik ez, az s. Pál tanításából mondván: *Ego plantavi, Apollo rigavit, sed Deus incrementum dedit: Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.* En plantáltam, ugymond, Apollo öntözte, de gyarapodását Isten adta. Annakokáért, semmi az ki plántál, semmi az ki öntözget, hanem Isten ő maga az, a ki gyarapodását adgya.

Az példák is ezent bizonyították. Szent Péter, ottan hamar Christus Vrunk menyben meneteli után, praedikálván az sokaságnak, serényen jár ugyan el Apostoli tisztiben, de azonban Isten nyúla az halgatok síveihöz, mert így szól az Irás: *His auditus compuncti sunt corde.* Ezeket halvan, megh sebhettetének sívekben. Aláb ezen Historiában azt olvassuk, hogy azon Apasztal. Cornélius Centúriónak, egész háza népével egyetemben, midőn praedikálna, az s. Lélek nyúlt az halgatoknak sívekhez, és úgy ló az tanításnak fogonattya. Az bötű így vagyon: *Adhuc loquente Petro verba haec, cecidit Spiritus Sanctus super omnes, qui audiebant verbum.* Mégh midőn Péter szólaná ez igéket, az s. Lélek sála mind azokra, az kik halgatták vala az igéket. Hasonló példa, amaz Lydia nevű bársony s. v. asszonyi álat, ki több asszonyi álatokkal együtt, midőn halgatná s. Pál s. v. álat, Isten nyitá megh sívét hogy figyelmezhesen arra, a mit s. Pál mond vala.

Valamikor azért az halgatok, figyelmetesen, és lelki örömmel veszik az praedikáltatot igét, nem az tanítók erejétől, avagy ékesen szólásoknak hathatóságától, hanem az Isten lelkének, tikkos munkálkodásából vagyon, melyre nézve Agoston Doctor így szól: *Sonus verborum nostrorum, aures percutit. Magister intus est. Noli putare quemquam hominem aliquid discere ab homine. Admonere possumus per strepitum vocis nostrae, si non sit intus qui doceat, inanis fit strepitus noster.* Az, az: Az mi szózatunknak zengése, az s. Lélek illeti, ben vagyon az tanító mester. Ne itiljed hogy valamely ember, valamely embertől valamit tanuljon. Intést tehetünk az mi s. Léleknek zengése által, ha nincsen ottben az ki tanicsón, héába való lehen az mi zengedezésünk. Fulgentius Doctoris ezent tanította, mondván: *Internus Magister, a quo subsidium doctrinae caelestis accipimus, non solum suorum aperit arcana sermonum, sed etiam ut quae a nobis, ipse gratis inspirat affectum.* Az, az: Az belső tanító mester. Kicől az mennyei tudománnak segítségét vesszük, nem csak megh nyitva az ő besédének titkait, de hogy kéremsük is, ingyen való illéséből vagyon Ihon vagyon ereje, az elő vót lócsnak: **Az én atyám mind ez ideigh**

Aug. in Epist. 10. Tract. 3.

Lib. 1. ad Monachum.

DEDICATORIA.

ideigh munkálkodik, én-is munkálkodom.

Ez kegyesen munkálkodó, belső tanító Mesternek tulaydonitom Nagyfágos Vram, s. méltán, hogy ez minapiban, Méltóságos Groff Bethlen Péter Vramnak ő Nagyságának, Méltóságos Groff Illyesházi Catharina asszonyal ő Nagyságával, (kiken tellyesfedgyék Istennek el inditattatott s. áldomása) Trincsen várában bódogh, és serencsés, hűtel való hazáságbeli s. v. kötések után megh térvén, Szepes vármegyének, Teplicze nevű falujából, Vizkereszt után harmadik vasárnap, minék előtte útunkra erettünk vólna, ackori rend tartásunk serent, azon napra tartozó s. v. Evangéliomot, rövid tanúságokkal praedikálván, Nagyságtok, és mind fejenként az kik jelen vóltak. nagy buzgó örömmel, és az mint magoknak tezet, lelki épületel halgatta. Mely épületnek állandóságáért, mivel az üdö múlás, nagy, dolgokban is feledékséget sokot nemzeni, Nagyságod kért vala hogy azt az rövid praedikatioeskatat le irjam.

Megh cselekedtem Nagyságod kedveért, noha tudom, hogy sok bölcsen le irt praedikatiukhoz képell, némeltyeknek izetlennek fogh tetzeni. De ám bár úgy legyen, én nem néztem soha, nem is nézek az tanításba, elme mútogatásra, s. tüleket gyönyörködöttető s. v. saporitásra, hanem üdvösséges épületre, az menyiben Isten én reám az ő girájának kicsin ajándékát bizta. Eo legyen megh áldója, mert ő vé egyedül, és ő tőle vágyon az üdvösség; kinek s. v. Fiával, és s. v. Lelkével legyen dicsiret, tiszteléghe dicsőséghe és birodalom. Amen.

ALVINCI PETER P. P.

A 3

VIZ

VIZKERESZT VTAN
HARMADIK VASAR-

napra tartozó Sz. Evangéliom.

Matth. 8. à 7. ad. 14.

Ikoron penigh alá jöt volna az hegy-
ről, követék őtet sok seregek.

2. Es imé egy bél poklos járulván,
imáda őtet, mondván: Vram ha aka-
rod megh tisztithatsz engemet.

3. Es ki nyúitván kezét, illetté őtet
IESVS, mondván: Akarom, tisztuly megh. Es min-
gyarást megh tisztúla annak poklósága.

4. Es monda neki IESVS, megh lásd valakinek
megh ne mondgyad: hanem meny el, mítasd megh
magadat az papnak, és vigy ajándékot fel, mellyet
Moyses parancsolt fel vinni azoknak bizonyágúl.

5. Továbbá, mikoron bé ment volna IESVS Ca-
pernaumba, mene őhöz a egy Százados kérvén őtet.

6. Es mondván: Vram az én főlgám házamnál
fekszik gutta úttóttén, és nehezen kinlódik.

7. Es Monda neki IESVS, én mikorel menen-
dek, megh gyógyitom őtet.

8. Es felelvén az Százados, monda: Vram nem
vagyok méltó, hogy az én hajlékom alá jőj, sőt csak
egy

V T I

egy söt mondgy, és megh gyógyúl az én szolgám.

9. Mert én-is más birodalma alá vettetet ember vagyok, én alattam-is vadnak vitézek, és mondom ennek, meny el, és el megyen, és másnak, jőj ide, és el jő, és az én szolgámnak, cseleked ezt, és megh cselekeddi.

10. Ezeket penigh mikor hallotta volna I E S V S, el csudálkozék, és monda azoknak kik követik vala őtet: Bizony mondom nektek, mégh Israelben sem találtam ennyi hitet.

11. Mondom penigh nektek, hogy fokban el jövedők nap keletről és nap nyugatról, és le telepednek Abrahámal és Isáákal, és Iácobal az menyeknek országában,

12. Ez országnak fiai penigh ki vettetnek az külső sötétségekre, ott lehen sírás, és fogaknak csikorgatása.

13. Es monda I E S V S az szazadosnak: Meny el, és az minthittel, vgy legyen te neked. Es megh gyógyula az ő szolgája, azon órában.

TRACTATVS.

Több ékes sententiái, az, az: értelmes mondási közöt, gyakran mondotta amaz Görög bölcs Chilo: *ἄνθρωπος γινώθι σεαυτὸν*, Ember ismerd megh magadat. Melyet az több bölcsek, annyira bőcsülöttek, hogy menyéghből szarmazot tudománnak mon-

P R Æ D I K A T I V.

mondottá, am az vers szerént: *Ex coelo nata est sententia*, *γινώθι, σεαυτὸν*. Az az: Eghből szarmazot értelem, ismerd megh magadat.

Igen méltó parancsolat bizonyára, mert ez nélkül, soha ember magát tökéletesen megh nem tudgya alazni, soha az Istent, hű engedelmeséssel nem tudgya szolgálni.

Minéműnek kellesek pedigh embernek magát ismerni, és megh ismert alapattyában, mint kellesek magát viselni, ez jelen való Sz. Evangéliom, kettős példával mutatya megh. Eggyik az bélpoklos ember: Másik, az gutta útöt szolgaért könyörgő Centúrio, à mint az bötűnek rendi mutatya, minden környül álló dolgokat egyetemben.

Melleykből nóha sok üdvösleges tanúságok szarmazhatnának, de az úti alapathoz képest, csak imez egynehány dologról szólok. Először, minéműnek kellesek minden embernek önön magát ismerni; Másodszor, mint kellesek megh ismert alapattyában magát viselni. Harmadszor, ez élet után micsodás alapat fogh következni.

Summája az Evangéliomnak.

Az Tanúságnak rendi.

A Z E L S Ö R Ö L.

AZ testi bátorságban merült emberek, külső egekségekre nézve, nagy jól aránzak magokat lenni, azonban nem veszik eszekben, hogy poklosság

B

V T I

klofságh miat rútak, és gutta úrés miat erőtlének. Bizonyára azok, mert az emberek mindnyájan, az bűnnek poklofságával megh rúttattak, és az lelki gutta úrés miat, el erőtlennének. Kicsoda mondhattya, azt kérdi bölcs Syrách: *Mundum est cor meum, purus sum à peccato.* Az, az: Tisztá az én szívem, tiszta vagyok az bűntől. Avagy valaki bentebé Dávidnál, az ki imígyen ből. *Omnes declinarunt, simul omnes inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, usq; ad unum.* Az, az: Mindnyájan el hanyatlottanak, mindnyájan egyetemben hasontalanoká lóttének, nincsen egy-is az ki jót cselekedgyék. Szent Pálal kicsoda érkezik el, úgy mint ki az harmadik éghnek Académiájában reformáltatot vala? Hallyátok mit mond maga felől: *Scio quia non habitat in me, id est, in carne mea bonum; nam velle adjacet mihi; perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago.* Az, az: Tudom hogy nem lakozik én bennem, az, az, az én testemben az jó, mert hogy akarjam bennem vagyon, hogy véghben vihessem penigh bennem nem találom. Mert nem azt cselekedem az jót, mellyet akarok, hanem azt cselekedem az gonozt, az mellyet nem akarok. Bezzegh tehát mindnyájan csak azt mondhattuk az bölcs Syrákal; *Vanitas vanitatum & omnia vanitas.* Heábavalósághnak heábavalósága, és mindenek heábavalóságh. Bizonyára ha ki jól megismeri magát, ezt mondhattya az bölcs Sólonal: *Un-*

Psal. 13.

Rom: 7.
38.

Ecclef. 1.

versa

PRÆDICATIV.

versa calamitas omnis homo. Mindenestől nyomórúfágh minden ember. Senki annakokáért magát megh ne csallya, saját erejébe való bizodalmaival, mert ha azt mondgyuk hogy bűnünk nincsen, meg esallyuk magunkat, és igazságh nincsen bennünk.

S-mit nemz ez, édes kerefténim? Azt az mit az lepra. Mert à mint az bélpoklófságh, az emberi társaságból ki rekefti vala, az ollyan nyavalyás embert, Istennek törvénye berént; Ezenképen az bűnnek rútsága, válastást tében Isten és az ember közöt, à mint irván vagyon: *Iniquitates vestre diviserunt inter vos & Deum vestrum; & peccata vestra absconderunt faciem ejus à vobis, ne exaudiret.* Az, az: Az túálnokságtok tót oblást tú köztetek és az tú Istenek közöt, és az tú bűnötök rejtette el az ó ortzáját hogy megh ne halgasson.

Továba, az mint megh gógyúlhatatlan nyavalya vólt az poklofságh, mely ellen semmi patika berbám nem használhatot, hanem ha az nagy hatalmú Isten, maga gyógyította megh: Ezenképen az bűnnek rútságából, semmi némű emberi erő által ki nem tisztulhatunk, hanem egyedül csak az Istennek kegyelme által. Nyilván taníttya ezt Esaiás, midőn így ből Isten képében: *Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas propter me, & peccatorum tuorum non recordabor.* Az, az: En vagyok én magam vagyok, ki el tórlóm az te általnokságodat én magamért, és az te bűneitdről meg nem

Herod.
L. 1.

1. Joh. 2.
8.

Lev. 19.
46.

Esa. 59.7

Esa. 48.
25.

B 2

nem emlekezem. Ez az óka hogy az mi rövid imád-
ságunk formájában, bűnünk bocsánattyának megh-
nyeréseért, igazított CHRISTVS Vrunk az mi men-
nyei ſent Atyánkhoz, mondván: Bocsásd megh né-
künk az mi bűneinket, &c.

Ezekből immár megh ismerheti akar kijs, maga
felől micsoda itéletbe kellefsék lenni. Bizonyára mind-
nyájan mindeneftől fogva nyomorúttak, és magunkra
nézve, Isten előtt útalatófok, mint amaz tetétől fogh-
va talpigh el puffadozot, és ki folt genyetséggel megh
rútittatot ember, à mint Esaiásból.

Esa. 1. 6.

Mivel dicsekedhetik tehát az ember? Mire való
az testi bátorságh, holot illyen nyomorútt vagy? Zen-
gien az fűledben ottan, ottan, az bölcs Syráknak fed-
dő ſava, mondván: *Quid superbit terra & cinis?*
Mit kevélykedik az por és hammu? Minden ember
alazza meg annakokaért önön magát, Istennek hatal-
mas kezei alatt, à mint ſent Péter tanit, hogy alkolmatos
űdőben, fel magasztallyon. De ezt most ebben ha-
gyom.

Eccli. 10.
10.1. Pet. 5.
6.

AZ MASODIKROL.

MEgh értvén, anyánk méhétől foghvá való
veſet forunkat, mivel bűnben fogantattunk
mindnyájan, bűnben lóttunk ez világhra-is,
à mint ſent Dávid énekli egygyik poénitentia tartó éne-
kében:

Pfal. 50.
6.

kében: Az következik immár, mint kellefsék abban
magunkat viselnünk. Kettőt mutat az Evangéliomi
bőtű: Eggyik az, hogy igyenesen Christus Vrunkhoz
folyamodgyunk: Masik, hogy ő Felſégének könyö-
rőgyünk.

Mindenikre bizonyos okok, mint egy kézen fogh-
vá viselnek benünket. Az előre kinſerit minden nyo-
morúsághban forgót, Istennek parancsolattya, mert ő
akarattya ſ-paranasolattya az, hogy az nyomorúságh-
ban forgó ember, ő hozza folyamogyék, à mint irván
vayon: *Invoca me in die tribulationis tue, &c.* Hiy ^{Pfal. 49.}
ſegítségül engemet az te nyomorúsághodnak napján, ^{16.}
&c. Az kik külömben cselekednek, és Istent el hagy-
ván, másoknak eſedeznek, panaſolkodik azokellen
Isten, Ieremiáſnál, mondván: Két gonozt cselekedet ^{Ieremiá.}
az én népem, el hagyot engem élő viznek kút fejét, és ^{13.}
áſtak magoknak, viz nélkül való kúttakat. Christus V-
runk-is magához int minden bűnösöket, mondván: ^{Matth. 11.}
Iőjettek én hozzám mindnyájan, az kik fáradoztok, és ^{28.}
bűnnel megh vadtok terheltvén, én megh könnye-
bitlek tőtöket.

Továbbá, ugyan ezenre inditnak az példák. Amaz
ſegény Chánabeli aſſonyi álat, kinek leányát az őrd-
dógh gyöttri vala, Christus Vrunkhoz mene igyenesén,
mondván: Vram Dávidnak fia, könyörűly rajtam, ^{Matth. 23.}
mert az én leányom, az őrdógtól igen nehezen gyö-
törtetik. Haſonló az ſegény vére folyó aſſonyi álat ^{22.}

V T I

példája, ki egy ideigh ez világhi orvosokat futván, és mindenét héába reájok kóltván, Christus Vrunkhöz mene, és úgy nyere gyógyúlást.

Ide járul Istennek az megh halgatásba kés vólta, mert nem olyan mint az emberek, kik az könyörgőknek esfedezéseket, únakozáfal halgattyák, hanem valamely órában fel kiáltnak, mentést kés az kegyelemre, sőt minnek előtte supplicálnánk mi poenitentia tartó bűnösök, immár tudgyá ő bent felsége búkségünket, és kés velünk jót tenni, Esaiásnál tót igireti berént, mondván: *Erit antequam clamet ego exaudiam, adhuc illis loquentibus, ego audiam.* Lehen minek előtte kiáltsanak, én megh halgatom, még midőn sólnak, én halgatom megh. Soha csak egy könyörgőt-is az Vr megh nem útált, és senki nem kiáltot ő hozzá hogy megh nem halgattatot vólna, úgy tanit bölcs Syrak. Es erre mutat elsőben az bótú.

Másodszor, ha ehez járulunk, nem kel megh némúlunk, hanem imádnunk kel őtet, és segedelmét kel kérnünk. Egy só, imádságh tisztunk, mely az mi Istent szolgálunknak, egy fő ágha, mert mikor az Keresztény ember, igaz lelki buzgóságból imádkozik, Istenel beszélget, úgy tanit Agoston Doctor.

Az imádságban, mind azon által, bizonyos modot kel tartani, úgy, hogy ha lelki és öröcké valo jokat kérünk, egy általlyában minden condicio (H A) nélkül kérjük, mert az Isten azt akarja, hogy minden ember

PRÆDICATIV.

ber üdvözüllyön. Ha penigh telti, világhi el múlando dolgokért imádkozunk, követnünk kel ez begény poklos embert, ki az Vrnak bent akarattyára hagyá, az ő poklofságából való megh gyógyúlását, mondván: Vram ha akarod meg gyógyithacz engemet, mi nekünk is ő bent felségere kel hadnunk ez világhi búkségünket, mert ő tudgya ha jönkra és üdvösségünkre szolgál az mit kérünk, ha ilyen, megh adgya, ha ezel ellenkezik megh nem adgya. Példa az Zebedæus fiainak könyörgések, nem nyerék megh az mit kérnek vala, mert nem jó vala, hanem ilyen válast hallának: *Nescitis quid petatis.* Nem tudgyátok mit kértek. Erre nézve halljátok mit mond Augustinus. *Fideliter supplicans Deo, pro necessitatibus hujus vite, & misericorditer auditur, & misericorditer non auditur: Quid n. infirmo sit utile, magis novit quærit, quam infirmus.* Az, az: Az ki hiven könyörögh Istennek, ez életnek búkségiért, irgalmason megh-is halgattatik irgalmason megh sem halgattatik, mert mi legyen hasznos az betegnek, jobban tudgya az orvos, hogy sem az betegh.

Az-is egy requisitum az könyörgésben, hogy bívünknek belső indulattyából, és igaz hitből legyen, mert valami hit nélkül vagyon bűn az, azt mondgya bent Pál: Másut megh azt mondgya, lehetetlen hogy valaki hit nélkül Isten előt kedves legyen; Mellyekhez képest, Isidorus Doctor így sólot: *Nihil prodest labiorum strepitus, ubi cor est mutum.* Az, az: Semir nem használ

Esai. 65.
24.

Eccli. 2.
12.

Aug. sup.
Psal. 85.

1. Tim. 2.
9.

Matt. 20.
22.

Tract. 73.
sup. loh.

Rom. 14.
14.

Heb. 11.
6.

V T I

In Exorh. ad Castit. hasnálajakinknak zengése, à holot az bű néma. Terullianus Doctoris azt mondgya: *Spiritus ducit orationem ad Deum.* Az lélek vísi Istenhez az imádságot.

Harmadbor igen megh kívántatik az könyörgésben, az tettetés nélkül való alázatosságh, mert Isten gyűlöli az kevélyeket, és gyönyörködik az alázatofokban, azt mondgya bent Péter Apastal: Sőt ugyan elenek ál az kevélyeknek Isten, és le veti őket, az alázatofokat pedig fel magasztallya, úgy énekel az bódogh bűz Maria. Illyen vala az nagy Abraham könyörgése az Sodomabélieknek megh maradáfokétt, mondván: Had bolyak az én Vramnak, nóha por vagyok és hammú. Iakob Pátriárká-is minden érdemtől megh üresíti magát, Istenel való bebesigetésében, mondván: *Minor sum Domine cunctis miserationibus tuis.* Kiseb vagyok Vram minden te irgalmaságidnál. Daniel Prophéta-is amaz ó buzgó imádságában, imígyen ból: Nem az mi igazságunkban terityük az te orczád elejben az mi imádságinkat, hanem az te fok irgalmaságidban. Ezekhez hasonló az Centurio példajá, ez jelen való letzkében, imez bava berent: Vram nem vagyok méltó hogy hajlékom alá jól &c.

Végezetre bűkségh, hogy mind ezeknek fundamei. ma legyen az könyörgésben, az igaz Hit, és erős bizodalom, mert az mint mondám; mind magunk, mind könyörgésünk, kelletlen Isten előtt hit nélkül. De az hit, igaz hit legyen, és bizonyos ismeret, nem

PRÆDICATIV.

nem valami hidegh opinio. Azt mondom, oly hatalmas igaz Istennek kel az mi meg váltónkat ismerni, az kinek hatalma vagyon mind azoknak megh cselekedésére, valamiket akar. Ihon az példa: *Domine si velis potes me mundare.* Vram ha akarod, azt mondgya az begény bél poklos, megh tisztithatz engemet. Az Centurio-is mond: Vram csak egy bót boly, megh gyógyúl az én bologám. Vagyon bizonyára hatalmas, mert adatot ő neki minden hatalom, menyen és földön, à mint maga mondgya Christus Vrunk bent Mathénál. Valamint az Atyá munkálkodik, ugy az Fiú-is.

Továbbá az könyörgés minden kételkedés nélkül legyen, mert az ki mint hisen, ugy veši jutalmát. Halatok mit monda Christus Vrunk az Centuriónak: *Fiat tibi sicut credidisti.* Legyen te neked az mint hittél. Amaz gutta útöt embernek-is, mellette tórekedőkel egyetemben, hiteket nézé az Vr, nem külső alapattyokat, és úgy tön jól véle, mondván: Bizál fiam, megh bocsáttatnak az te bűneid. Bizonyos, à mit erről mond Habakuk próphéta. *Iustus ex fide sua vivet.* Az igaz ember, az önön hiti által él.

Az illyen imádságh, erős és győzedelmes, megh hasittyá az felhőket, és el nem távozik az Vrelől, miglen reá tekint az Vr, azt mondgya az bölcs Syrák. Ezel mondaték Iakob Pátriárka Isten győzőnek. Ezel zára bé, és nyitá megh, Illyés Prophéta az eghet. Ezel álatá megh losvé az napot &c. Egy bóval, oly nagy e-

C

Matth. 28
18.
Ioh. 1.17.

1. 13.

Matth. 9.
2.

Haba. 2.
4.

Eccli. 35.
21.

Gen. 32.
28.

Iac. 5. 17.
10.

13.
Chris. de

orando
ad Deum

11

V T I

Lib. 1. E.
pist. 6. J.

reje vagyon az illyetén imádsághnak, hogy az emberekből Istennek templomit szerez, a mint Chrysothomus szól. Cypriánus penigh oly mennyei fegyvernek mondgya az könyörgést, melyel mindenek ellen előfen meghálhatunk.

Mind ezekből megh tetzik világoson, kihez kellesek mennünk búkséges állapotunkban, az-is, mit kellesek cselekednünk. Egy szó, Christus Vrunkhöz kel folyamodnunk, és szívünkben bármazot buzgó imádságal, alázatoson ugyan, de erős bizodalomal kel könyörögnünk, ez Isten előtt kedves, nekünk penigh gyarló bűnös embereknek, igen használatos, a mint az elő hozot példák, nyilván bizonyták.

Tettetesen vétkeznek ez ellen az Romai Atyafiak, kik az ségény bűnösöket, és akar minémű nyomorúságban forgokat, nem Christus Vrunkhöz igyenesen, hanem az megh holt szentekhez, s-kiváltképen az bódogh szűz Mariához igazittyák, kinek Isteni erőt és hatalmat tulajdonitanak az megh halgatásban és szabadtásban. Eo imádságok, ez: *Maria mater gratie, mater misericordie, tu nos ab hoste protege, in hora mortis suscipe.* Az, az: Maria kegyelemnek anyja, irgalmassághnak anyja, te minket ellenségink ellen fedez, halálunk óráján magadhoz fogadgy. Ez-is óv ék: *Roga Patrem, jube natum, jure Matris impera, tu ipsius es Domina, nam jus habet ratio, matrem pre esse filio. Ergo ora suppliciter, et precipe sublimiter.* Az, az: Maria kér-

Hortul.
animæ

P R Æ D I C A T I V.

ria kérjed az Atyát, parancsoly az fiadnak, anyai méltóságod szerént parancsoly, te ő asszonya vagy, mert azt tarttya mind az igazságh, s-mind az okosságh hogy az anya méltóságosb legyen az fiánál. Annakoakért könyöröghi (az Atyának) esedezésképen, és parancsoly (az fiadnak) felséges képen. Mi lehet káromlás és bálványozás, ha ez nem? Ezenképen esedeznek az Apostoloknak külön külön, és ezek mellé helyheztetetők megh holt embereknek kiket ő Cánonizáltak, az, az, holtok után szenteké csináltak, mint az ő imádságos könyvekben, és Lytániájokban homály nélkül mutogattyák. Es végtére nem tudom mire vete mednek, mert mind ezek felet vagyon, az mit csak ez el múlt údőkben gondoltak, hogy az ember ugyan rabjává tegye magát az szűz Mariának, és annak bizonságára meztelen testén, értzből, rézből, avagy vasból csinált lánczot visellyen, mert az kiket Isten igazságos itéleti szerént nem üdvözithet, Maria által üdvözülnek. Hová teszik ezek az Istennek irgalmasságát? Mert ugy tanit az Irás, hogy Istennek igazsága, szemben találkozot irgalmasságával, és megh csókolták egy mást. Az, az: Megh mértékli Isten az ő igazságos sententiáját, és irgalmasságot cselkedik az ségény bűnösökkel. Nem búkült megh az véghetetlen hatalmú Isten, igazsága miát, mert azon mértékben vagyon irgalmassága-is ő szent Felségének.

Erre penigh, mivel hogy sem parancsolatot, sem

V T I

példát az pápás uraim, nem mütathatnak az bent Bibliában, im ilyen okoskodással, útazzák az együgyűeket. Láttjátok, úgymond, csak egy fejedelemhez, és királyhoz sem mehet bé valaki könyörgésével, hanem bizonyos arra rendeltetett emberek vadnak, Hopmesterek, Cancelláriusok, és egyéb fejedelem házában járók, kik az supplicánfok mellett törekednek: Ezenképen az Isteni felséghez, nem járúlhat az bűnös ember, hanem az megh holt bentek érdemes törekedések által.

Ez oktalán okoskodás, mindeneftől helytelen, mert nem olyan az Isten mint az ember, nem ollyaténok az ő gondolati es útai; Nem utállja ő az bűnösöket, és magátul el nem rekefti, hanem inkább magához hia, mondván: Iőjetekek én hozzám mindnyájan, az kik fáradoztok, és bűnel megh vadtok terheltetvén, én meg könnyebítlek tőtőket. Másut megh az mondgya; Minden az kit én nekem ád az Atya, én hozzám jó, és azt az ki én hozzám jó, nem úzóm ki. Nem az emberi érdemre-is néz penigh Isten az bűn bocsátásban, hanem csak ő magáért cselekedti, à mint irván vagyon: En vagyok, én magam vagyok, az ki el tőrlöm az te álnokságidat, én magamert, és az te bűneidről megh nem emlekezem.

Továbbá nem bűkölködik Isten, idegen esedezők nélkül, mert magátul mindenekre elégedendő Vr, vgy mint ki biveknek, és veséknek vizsgáló f-által látó Istene.

P R A E D I C A T I V.

Istene. Az ki az könyörgőnek, csak biveben való foházkodásat-is vgy lártya és hallya, mint ha nagy felbóval kiáltána. Példa erre Moyzes, az ki nem ból vala, hanem csak biveben búsúlván foházkodik vala Istenhez az ellenségh ellen, azonban így bóla az Vr: Mit kiáltás én hozzám. Erre névén Hilarius Doctor, ^{Exod. 14. 15.} mond: *Omnium sanctorum fidelis oratio, clamor est Deo, fidei enim ad eum, non vocis clamore clamatur.* Az, az: Minden benteknek hú könyörgése, kiáltás Istennek, mert az hűtnek, nem bónak kiáltásával, kiálnak ő hozzá. Mindgyarást utánna hozza bé, az Moyzes példját mondván: *Moyzes, instante Aegyptiorum rege, moestus stabat in littore, sed tacente licet eo, excelsse mentis fidelem orationem Dominus audivit, dicens: quid proclamas ad me.* Az, az: Moyzes, utánnok léven az Aegyptiusok királya, bómorún ál vala az tenger parton, és nóhá halgatna ő, az magafsan járó elmének hú könyörgését, megh hallá az Vr, mondván: Mit kiáltás én hozzám. Az márttyrok vérenek nincsen testi bözattyok, de az ő haláloknak méltatlansága Isten elót kiáltás, mivel hogy Isten ő maga mondgya Abel felől Cainnak: Az te atyádfia vérenek bava kiált én hozzám. Ez à Doctornak itileti, melyből megh tetzik nyilván, hogy nem bűkölködünk Isten elót idegen prókátorok nélkül.

Ez aránt az pápások megh fogyatkozván ügyökben az Páterek bizonyfagira foghnak. De bizonyára

V T I

ez-is markokba szakad, mert az réghi józan értelemű Doktorok torkollyák inkább őket, hogy sem segitenék. Hallyatok egy néhány példát. Epiphanius értelme erre lez: *Sed neque Helias adorandus est, etiamsi in vivis sit, neque Iohannes adorandus, quanquam per preces suas dormitionem suam admirandam effecerit, sed neque Thecla, neque quisquam sanctus adoratur. Non enim dominabitur nobis antiquus error, ut relinquamus viventem, & adoremus ea quae ab ipso facta sunt.* Az, az: De mégh Illyés sem imádandó, nóha életben vagyon: Iános sem imádandó, nóha könyörgése által csudálatos el aluást nyert. De Thécla sem, imádandó, sem valamely bñent. Mert nem uralkodik rajtunk az réghi tévelygés, hogy el hadgyuk az élőt, és imádgyuk azokat, mellyek ő töle teremtettek. Agoston Doctor-is ezen értelemel tanitot, mondván: *Ipse sancti vel homines, vel Angeli, exhiberi sibi nolunt, quod uni Deo deberi norunt.* Az bñentek mind emberek s-mind Angyalok, nem akarják nekik adatni azt, az mit tudnak egyedül Istenének lenni. V-gyan ottan például hozza bé Pált és Barnabást, kiket Licaóniában Isteni tñsteletel akarnak vala illetni, de nem vévék. Az Angyalt-is, kit bñent Iános imádni akar vala, de illyen bóval tiltá, mondván: *Megh láld ne cselekedgyed, mert te neked és az te bólgatársaidnak az Próphétáknak, és azoknak kik megh tartják ez könyűnek bebedit, bólgatársotok vagyok.* Az ISENT IMADGYAD.

Neve-

P R A E D I C A T I V.

Nevezet bñerént, az bódogh búz Mariáról, búletéséről, közönséges termébet bñerént búletetté: Haláláról, megh hólté, avagy elevenen ragattatot el, disputálodván Epiphanius Doctor arra végezi, hogy lehetetlen hog valaki ez földön termébet kúvül búlet-hésék. Azt penigh, megh hólté, elevenen ragattatoté el, mivel az bñent Irás semmit bizonyoson felóle nem irt, köz értelemben hagyván, mond végtére: *Sit in honore Maria, Pater & Filius & Spiritus Sanctus adoretur, Mariam nemo adoret,* Az, az: Tñstetsegbe legyen az Maria, az Atya, Fiu, és bñent Lélek imádtalsék, Mariát senki ne imádgya. Ezekből megh tetzik hogy az Iózan értelmű réghi Doctorok, párttyokat nem ótalmazzák az mostani pápásoknak. Senki anakokáért idegen bó bólot ne keressen, legyen elégh amaz egyyetlen egy, kihez bñent Iános Apastal igazit, mondván: *Fiacskáim ne vétkezzetek, ha penigh vétkezendetek, vagyon egy bó bólonk az Atyánál, amaz igaz IESUS Christus.* Itt ez aránt, midón valamely pápás ember, az bñentek imádását commendallya, mutatá imez árkot neki, láfad mint ugordgya által. Magatok sem tudgyátok mint vadatok el az dologhban, mert avagy csak bókból esedeztek az bñenteknek, tudván hogy semmit nem segitnek, avagy mind egygyigh háladatlanok vadatok, mert soha csak egy bñentnek sem kóbónitek, hálallyátok megh, hogy valami búkfégtekben segitettek; Avagy mutatásatok hol vagyon

Haref. 79

Ioh. 2.

L: 3.
Cont.
Har.
Tom. 2.
Har. 29.

Cont
Fauft. li.
20. c. 21.

Act. 14
15.

Apoc. 22.
9.

V T I

gyon bologsmátokban: Bodog búz Maria, bent Péter, bent Pál, Cicellye, Dorottya, &c. hálá te neked, kőbőnom neked, hogy ezt, avagy amazt megh nyerted én nekem &c. Egy általlyában ha segítnek, megh kelene kőbőnnótók, de nem kőbőnitek, azért avagy tudgyátok hogy hasőntalan nekik való imádságtok, avagy egy általlyába háládatlanok vadtok, azért én az tú tárfaságtokba nem álok. De ottan ezt-is hadgyuk ebben.

AZ HARMADIKROL.

AZ Saducausok tévélygését követő, Epicúrus maradeki, ez élet után, sem jót sem gonóft nem reménlenek, hanem ez világhi életben fő nyereségnek tarttyák az testi győnyörúséget. Ez az ő savok: *Edo, bibo, ludo, oblectare, post mortem nulla voluptas.* Az, az: Egyél, igyál, játszodozál, az halál után nincsen semmi győnyörúség.

Az Romai főtétefégből hármazot complárságh, ez élet után, negy rendbeli állapot tanit lenni, Menyországot, poklot, Purgátoriomot és az Limbust, nóha némellyek ezt-is háporgattyák. De à mint amaz, sült pogánfágh, tudni illik, az lelkeknek halhatatlanságát tagadni, bintén ugy imez, tudni illik Purgátoriomot hirdetni, mindeneftől bent Irás ellen való kereskedés.

Ez élet után annakokáért, avagy az testi halál után,
két ké-

P R Æ D I K A T I V.

két képen kel gondolkodnunk; Először el hidgyed bizonyosan, hogy az lelked halhatatlan, és testi halálod idején, ez élet természetinek leßen csak véghe, à mint Ambrus Doctör ből, nem az lélek valóságának. Tertuliánus Doctör-is ilyen hasonlatofsághal mütattya ezt megh, mond: Az mint az lélek soha az tettel egygyöt nem alúfik, hanem ackoron-is vigyáz és munkálkodik, midőn az test nyugfik, és semmit nem érez, à mint ezt az álmodozás-is, mely az léleknek munkája, meg mütattya: Ezenképen az lélek megh nem romol, midőn az testi hájlék el omol. Egy bō, halhatatlanok az lelkek.

Másodszor, ez élet után, két állapotot kel reménlened, jót és gonóft: Az jó, tellyes örömel, az gonóft, rakót siralomál. Ihon az nyilván való bizonyág: Sokan el jőnek nap keletrol, és nap nyugatról, és le telepednek, Abrahámal, Isáckal, és Iácóbal az mennyeknek országában: Ez országoknak fiai penig vettetnek az külső főtétefégre, holot leßen sírás, és fogaknak csikorgatása. Ezent mütattya az Lázár és Epulo példája, mivel az Lázár lelke, igyenele viteték az angyaloktól az Abrahám kebelébe, az gazdagé penigh el temetteték pokolban.

Ez két helynél többet nem mütat az derék bent Irás, ez élet után. Amaz jó gondvifelő, és hű bōlgának, ki az el vót tálentomal kereskedet vala, ezt mondá az Vr: Iól vagyon jó bōlgárn, meny bé az Vrnak örömében. Az túnya bōlga penigh, im illyen kedvetlen bōt

Sup. c. 12.
Luc.

Lib de
Refur.
Car.

ŷ. 11. 32.

Luc. 16.

Matt. 25.
21.

Luc. 12.
10.

V T I

Sap. 3: 1.

Esa. 66.
27.

Éót halla: Vessétek ki ötet az külfő sötétségre, ott le-
ben sírás, és fogaknak csikorgatása. Az bölcs Salamon
azt mondgya hogy az igazaknak lelkek, Istennek ke-
zébe tartatnak. Esaiás penigh ugytanit, hogy az kik
vakmerőképen poenitentia tartatlanúl Isten ellen vét-
keznek, azoknak helyek meghólthatatlan tűz, és hal-
hatatlan férgenek mardosása.

Ez két hely kívűl, harmadikról s-negyedikről, tud-
ni illik Purgatóriumról Lymbufról, csak egy punctocs-
kát sem találunk az Bent Írásban, hanem némünémű
locusokat csigáznak az Atyafiak, és az bötű értelme el-
len vonák ennek támogatására, melynek meghzá-
folása nem ide való.

Az Pátereket, kiket az INDEX EXPURGATO-
RIUS ráspolya alá vohattak, halmozva hordgyák bi-
zonfágúl erre az Pápálok. De az kiket ez féle ligatásal
megh nem vességethettek, nyilván ellenek való ta-
núk. Kettőt avagy hármát álatok elő közzülok. Chry-
sostomus Doctor errol így bótót: *Anima à corpore se-
parata, in his regionibus errare non potest, iustorum enim
anime in manu Dei sunt. Si autem iustorum, infantium quo-
que similiter, non enim peccarunt. Peccatorum verò ani-
me, post exitum, continuo abducuntur in suum locum.* Az,
az: Az testől el vált lélek, ez tartományokban nem
búdoshatik, mert az igazaknak lelkek, Istennek kezé-
be vadnak. Ha penigh az igazaké, az neveletleneké-
is hasonloképen, mert nem vétkeztenek. Az bűnő-
soknek

Hom. 29.
in c. 8.
Matth.

P R Æ D I C A T I V.

soknek lelkek penigh, ki menetelek után, mindgyá-
rást az ő helyekre vitettetnek. Másut ezen Doctor,
mond: *Qui in presenti vita peccata non abluerit postea
consolationem nullam inventurus est. Et merito, hoc enim
tempus est luctarum & certaminum, illud verò coronarum
& retributionum.* Az, az: Az ki bűneit ez jelen való
életben el nem mosándgya, ennek utánna semmi vi-
gasztalást nem fogh találni. Méltán-is, mert ez üdö,
tufakodásnak és hartznak ideje, amaz penigh coroná-
nak és megh fizetésnek. Hallyátok Epiphánus mint
tanit erről: *In futuro seculo post hominis mortem, non je-
junij suspeditatio, non poenitentiae vocatio, non elemosynae
ostentatio, neque iusticia, neque poenitentia.* Az, az: Az
következendő világon, embernek halála után, sem
bóitnek bõlgáltatása, sem poenitentiára való hivatal,
sem alamyfnának mútogatása, sem igazságh, sem poe-
nitentia. Az, az: minden hasontalan. Ezekel egyez
Ambrus Doctor-is, midón így bót: *Qui hic non accepe-
rit remissionem peccatorum, illic non erit, quia vita eterna
remissio peccatorum est.* Az, az: Az ki itt nem vejendi
bűneinek bocsánattyát, amot, (tudni illik az más vi-
lágon) nem leken. Mert az örök élet, az bűnőknek
bocsánattya. Mind ezeket summáalom bé az Agoston
Doctor mondásával, melyen ha az pápálok megh nem
álanak, hadgyuk csak mentekben őket. Az ő értelme
imez. *Primum locum fides Catholicorum, divinâ auctori-
tate credit esse Regnum coelorum, secundum Gebennam, ter-*
tium

In cap. 1.
Gimn.
Hom. 5.

Lib. 1.
cont hæ-
ref. 10.
1. Hæref.
58.

Lib. de
bona
mort. c.
7.

Lib. 5.
cont. Hæ-
ref.

V T I

rum penitus ignoramus, imo nec esse in scripturis sanctis invenimus. Az, az: Az első helyet az Catholicusok hiti ez élet után, Isteni méltósággal hitte lenni, az menyeknek országát: másodikat, az Gehennát, harmadikat mindenestől nem tudgyuk, sőt az Irásban sem talállyuk lenni. Ki kívánhat ezeknél világosb bizonyágokat? Mi nyugodgyunk megh ez bent Irás szerént való igaz értelmén, és lenki Isten előtt való megh igazulását ne halogassa, azal magát ne biztassa, hogy halála után lélek váltással dolgát igazithassa, mert bizonyos az bölcs tanítása: Az nagy áló fa, mikoron el dől, délre avagy északra, ott marad. Bizonyoson itt talállyuk megh, vesztjük-is el az örök életet, Cypriánus Doctor értelme szerént, midőn így szól: *Quando sine excessum fuerit, nullus iam locus poenitentiae, nullus satisfactionis effectus, sic vita aut amittitur, aut tenetur.* Az, az: Mikor innen ki menendünk, semmi helye nincsen immár az poenitentianak, semmi hána nincsen az elégh tételnek, itt talállyuk megh, avagy vesztjük el az életet.

Nem üdvösséges tudomány tehát az Purgatoriumról való értelem, bizonyára nem, hanem csak az Pápa Coronáját fényesítő, tárházat töltő, Papok barátok hasát hizlaló kereskedés. Ez nemzette az nagy papi jószágokat, Apáturafágokat, Klastromokhoz való jó vedelmeket, mellyeket mind Purgatóriumból ki szabadulásokért hadtanak az réghi meg csalatkozot együgyű emberek.

Mi

PRÆDICATIV.

Mi üdvözülendő hivek, vigyázzunk igen forgalmatosani mez kettőre, először az bódogságos örömré, másodszor az siralomnak s-fogák csikorgatásának helyére, annakokáért, hogy amazt megh nyerhessük, ezt penigh el kerülhessük.

Okerestének ha józanon tudnátok erről gondolkodni, lehetetlen dologh hogy az bűnöktől nem ibonyodnátok, mert az bűnnek örök halál jutalma. Tudodé micsoda az örökké valóság? Gondolhatodé, és által erthetedé, micsoda az, a minek soha öröckön öröcké vége nem legyen? Ha képes volna, hogy imez nagy Carpatust, Késmárk havasát, egy kis madaracska, ökörbemecske el kezdené hordani, és egy estendőben, csak egy mák szemnit vinne el benne, mikor lenne annak véghe? De ugyan mégh-is valaha végét reménlhetnék és véghetetlen nem volna: Az Gehenna kinnyának penigh soha öröckön öröcké véghe nem legyen. *O immensa eternitas.* Ó mértéknélkül való öröcké valóság.

Ezt penigh az öröcké való gyötrelmet, hogy el kerülni igyekezhettétek, bőrnýűségéről irnám le, de annak ibonyúságát, és rettenetes vóltát, soha semmi némű nyelv, ki nem mondhattya, mert nem hogy szóval, de mégh gondolatal sem éri fel az emberi elme, az Agoston Doctor itéleti szerént, midőn így szól: *Malum inferni dicere aut cogitare ut sunt, nemo potest, peiora quibus sunt, quam cogitantur.* Az, az: Az pokolnak nyavalyait,

D 3

Rom: 6.

Lib de
triplici
habitu
cap. 1.

Tract 1.
contr. de
metr.

valyáit ki mondani, avagy gondolni á mint vadnak, fenkitől nem lehet, mivel hogy gonozbak, hogy sem megh gondolhatná valaki. •

Prov. 27. Ez így vagyon, mind azon áltál, á mint az bent I-
20. rás előnkben adgya, az ki mindenestől ostobafágra nem vetemedet, eleget érthet felőle. Bölcs Salamon nevezi telhetetlen védelemnek. Hatelhetetlen, egy
Esa. 66. általlyában végh nélkül való. Esaiás oly álapatot ír po-
29. kolban lenni, hogy ott halhatatlán férgek vadnak, mellyek az ott lévőket mardosák: Továbbá megh ólthatatlan tüzet mond ott lenni, az mely azokat bűnetlen égheti.

Gondolhatza megh ember, egy kistetvecskének, avagy bűnyognak csipését: Egy mák semmi bűkrácskának égetését, el nem szenvedheted: mi leßen tehát az öröcké való mardosás, és sebes tűznek éghetése. Ezt az tüzet az Evángéliták, nevezik Gehennának, az az: bűmorúsághnak völgyének, mert az, az sebesen eghető semeftő tűz, öröcké való bűmorúságot nemz.

Ezekhez képest Augustinus illyen formán írja le az poklot. *Locus inferni plenus est tenebrarum, miserie, amaritudinis, doloris, adustionis, sitis, tristitie, vindictę, perennis, atq; omnis ineffabilis mali, quod nec dici nec cogitari potest.* Az, az: Az pokolnak tava, sötétségel, nyomorúságal, keserűségel, fájdalomal, égetésel, bűmjúságal, bűmorúságal, öröcké való bűbű álással, és minden ki mondhatatlan nyavalyákal tellyes, mellyeket

ki sem

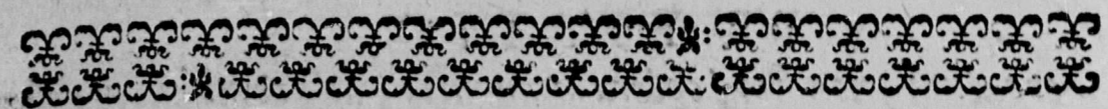
ki sem mondhatni, megh sem gondolhatni.

O gonos, bű fogadatlan, és pœnitentia tartatlan bűnösök, miért nem akarjátok ezeket érteni? Iob lőt volna, ha soha nem bűlettettetek volna, hogy sem mint arra az védelemre jutnátok.

Ha penigh ez rettenetességet el kerülhetitek, ellenben mi leßen jútalmotok? Tökéletes öröm, Angyali bent tarsalágh, tellyes bölcseségh, édeségh, tündöklo fényességh, minden megh elégedés nélkül való jó, egy bűval, Istennek bűnről bűnre való látása. Ezt keressük édes kereszténim, ezért vitézkedgyünk lelki vitézséggel, túrjunk, bűnvedgyünk, éjel napal vigyázzunk, és így leßen minden nyereségh felet való nyereségünk: Melyre segillyen az véghetetlen irgalmasagu Isten mindeneket, minket-is, AMEN.

ILLVSTRISSIMO
Comiti ac Domino Domino
PETRO BETHLEN
DE IKTAR PERPETVO COMI-
ti Comitatum Husztiensis ac de Márama-
ros &c. Domino Domino ac Patro-
mih gratiosissimo.

R *et* sunt ILLUSTRISSIME Domine
Comes, Domine Domine mihi gratiosissime,
tria inquam sunt miracula, in quæ successu
temporis, prodire homines, ut plurimum, li-
cet non singuli, debent. Alterius, nuper, in
Arce Trincsinensi, naturâ & arte munitissimâ, non sine
frequenti ac splendido Comitum, Baronum, Magnatum,
&c. in utroque sexu, spectaculo, Illustrissima Celsitudo V.
prodierat in theatrum; Non Erichthonij aut Cecropis, sed
summi illius Creatoris Universi, intendens auctoritatem,
qui consilio sapienti, Protoplastos, hæc junxerat solenni-
tate.

Magnum sanè, & æternis laudibus celebrandum o-
pus. Dum enim Deus ille I R J - U N U S, se ipso posse
esse contentus, amore ineffabili ductus, hominem creavit,
creatum

E

PRÆFATIO.

creatum, non sicut cetera animantia, ad promiscuam deser-
nit libidinem, verum lege stabili, masculum & foeminam,
Proxenetam, aut certe paranympsum agens, conjunxit, ac
benedictione soleenni consecravit. Hinc, sacri auctoritas
conjugij, hinc duorum, in hoc jugo, amor individuus, hinc
intemerata humani generis propagatio, ex qua polyteuma
coeleste, æviternum durans.

Quis ordinem istum suo privandum honore, contra
mentem Apostoli Gentium, asserat? Quis sacrâ indignum
solemnitate putet? Stipes sit non homo, aut bardum, ab ex-
tremis Indis oriundum, dixerim. Sanctis igitur, Comes
FILVSTRJSSJME Primævorum, & innoxio
Christi Salvatoris sanguine redemptorum, vestigijs, insi-
stis, dum Actum illum, cum FILVSTRJSSJMA
& Lectissimâ Virgine, Domina, Domina CATHARI-
NA Jlyesbaziana, &c. Sponsalem, imò, sacro foederis
ritu, jugalem, auspicijs divinis initiare voluisti.

Cum verò tempus diuturnum, potens sit rerum gesta-
rum tinea, ni fidei consignentur stylo, sermonem succin-
ctè, sacro illi foederi, præmissum, Conciuncule huic, præ-
missæ quam non sine gravi desiderio, Spectabilis ac Ma-
gnificus Dominus, Dominus ANDREAS KAPI, &c.
&c. cum ceteris, Aulæ FILVSTRJSSJMAE Cel-
situdinis vestre, familiaribus, tunc auditoribus meis, con-
signatam, habere voluit. En subnecto; Legat FILV-
STRJSSJMAE Celstudo vestra inter oia, ac relegat,
DEO subinde litans, cujus spiramen, fomitem, amoris
illius

PRÆFATIO.

illius divini, inter Illustrissimas Celstudies vestras,
incensum, extingui non patitur. JDEM ipse unicus,
casti auter, amoris, Illustrissimam Celstud. U. & CO-
STJME ejus, dulcissimam ac super omnia desiderabilem,
ad annos quam plurimos conservet, Amen.

Cass. 2. Martij Anno Domini, 1632.

PRÆFATIO.

creatum, non sicut cetera animantia, ad promiscuam deser-
nit libidinem, verum lege stabili, masculum & foeminam,
Proxenetam, aut certe paranympsum agens, conjunxit, ac
benedictione soleuni consecravit. Hinc, sacri auctoritas
conjugij, hinc duorum, in hoc jugo, amor individuus, hinc
intemerata humani generis propagatio, ex qua polyteuma
coeleste, & viternum durans.

Quis ordinem istum suo privandum honore, contra
mentem Apostoli Gentium, asserat? Quis sacra indignum
solennitate putet? Stipes sit non homo, aut bardum, ab ex-
tremis Indis oriundum, dixerim. Sanctis igitur, Comes
FILVSTRJSSJME Primevorum, & innoxio
Christi Salvatoris sanguine redemptorum, vestigijs, insi-
stis, dum Actum illum, cum FILVSTRJSSJMA
& Lectissimâ Virgine, Domina, Domina CATHARI-
NA Jlyesbaziana, &c. Sponsalem, imò, sacro foederis
ritu, jugalem, auspicijs divinis initiare voluisti.

Cum verò tempus diuturnum, potens sit rerum gesta-
rum tinea, ni fidei consignentur stylo, sermonem succin-
ctè, sacro illi foederi, premissum, Conciuncule huic, pre-
missæ quam non sine gravi desiderio, Spectabilis ac Ma-
gnificus Dominus, Dominus ANDREAS KAPI, &c.
&c. cum ceteris, Aule FILVSTRJSSJMA Cel-
situdinis vestre, familiaribus, tunc auditoribus meis, con-
signatam, habere voluit. En subnecto; Legat FILV-
STRJSSJMA Celstudo vestra inter oia, ac relegat,
DEO subinde litans, cujus spiramen, fomitem, amoris
illius

PRÆFATIO.

illius divini, inter Illustrissimas Celstudies vestras,
incensum, extingui non patitur. JDEM ipse unicus,
casti autor, amoris, Illustrissimam Celstud. V. & CO-
STAM ejus, dulcissimam ac super omnia desiderabilem,
ad annos quam plurimos conservet, Amen.

Cass. 2. Martij Anno Domini, 1632.

S E R M O

talai: Némellyek, mint az Thráciabeliek, szablyával vágta egy kenyeret ketté, és az vő legény f-meny aß-ßony, abból öttenek: Némellyek végezetre mint az Lappóniabeliek, kovából ütöttek tüzet, és az két ßemély kedvéért, abból nagy tüzet gerjesztetnek, és az körül vlvén lakodalmaztak.

Mely ceremóniáknak Mitiológiáit, jegyző értelmít, ha az vő dő ßenvedné elő ßámlálnom, tudom kedvesen halgatna Nagyságtok f-tú kegyelmetek. De ezeket most ebben hagyván, térek az dologra.

Mivel hogy ßent és tiszteletes minden rendek között az házassághnak alapattya, melyet még az pogányok-is méltó tisztelettel illetnek, nem valami héába való ßó ßaporítás, midőn az Istennek választot ß. népe között, az házassálandók bizonyos ceremóniákkal ßenteltetnek egybe.

Minek előtte annakokáért, Nagyságtokat ketten, az hitnek erős kötelével egyben ßentelném, ilyen alapathoz illendő dologról akarok rövideden ßólni, Nagyságtok és tú kegyelmetek méltoztasék csendes elmével halgatni.

Hogy penigh tziel kívül ßóm ne járjon, elő veßé fundamentomúl ßent Pál Apastalnak imez intését.
VIRI DILIGITE VXORES VESTRAS.
Az az FERFIK SZERESSETEK AZ TÚ
FELESEGTEKET.

Minden virtusok között, nagy jó, dicsiretes, és
 háßno-

CONNUBIALIS.

háßnól-is az ßeretet, mert mindenek meg ßünnek, még az hit, f-az reménfégh-is, de az ßeretet meg marad. Annak felette nagy jó az ßeretet, mert az Tör-
 vénnektellyesége; és ez ßerént, mind az Istenes ß. életre, mind az külső társaságnak meg maradására igen által út. Az ßeretet békeséges tűrő, kegyes, nem vetekedő, semmit rendeletlenül nem cselekedik, hamissághnak nem örül, az igazságban penigh gyönyörködik, f-az többi. Egy ßóval az ßeretet meg csalhatatlan jegye, az igaz kereszténféghnek, mint az Vró maga mondotta: Abból ismernek meg tűtöket hogy én tanítványim legyetek, ha egymást ßeretenditek. Ez mondatik közönféghes kereszténi ßeretetnek:

Ezen kívül vagy on más kiváltképen való ßeretet, mely bizonyos ßemélyek között ßokor lenni, nóha igen ritkán, Az minémú az barátságos emberek ßereteti, minémú vala Dávid és Ionathás közt, az ßent históriában; Pylades és Orestes között, az külső históriában, kik egymásért kéßek voltak meg halni.

Nagy hathatósága-is vagy on ez ßeretetnek. Régenten az Crétabeliek hadakozásában, ahoz az sereghhez biztak legh inkább, mely az egy mást ßeretők ßámaból álot. Hatonlatosképen az Thébás városbeltek-is, kiknek három ßáz ßámból álo seregecskéjeken fordúlt mindenkor meg ßerencséjek, és ez sereget nevezték SACRA COHORS, az, az, ßent seregh.

Harmad ßor vagy on az Atyáknak és anyáknak magzattyok-

1. Cor. 13

7.

Rom. 73

8.

1. Cor. 13

9. 5.

Ioh. 13

15.

S E R M O

zattyokhoz, és kölcsönben az magzatoknak, bűléjekhez való szeretetek, nóha nem egyenlő mértékel, mert igaz amaz köz mondás: *Amor descendit non ascendit.* Az szeretet aláál, nem fel megyen. Es bizonyára, sóha az magzatok kölcsönben úgy nem szeretik bűléjket, mint ók szeretnek azoktul. Ez abból-is megh tetik, hogy az bent Isten, az ó hivihez való szeretet, hasonlittya az átyáknak és anyáknak szeretetihez.

Pfal. 102. Ela. 46
Végezetre mind ezeken kívül vagyon mégh egy szeretet, mely mind ezeket fellyül múlya, tudni illik az jámbor, Isten felő házafoknak, egymashoz való tókéletes indulatt yok, mellyet így magyarázhatok: *Amor conjugalis, est ignis quidam divinus, in prima creatio- ne homini impressus.* Az, az: Az háziságbeli szeretet, nemúnémú Isteni tűz, mely az első teremtésben óltatot az emberben.

Gen. 2. 24.
Fundamentoma vagyon ennek, az teremtésről irt históriában, à holot úgy olvasuk, hogy midón Isten Adámnak bive táján lévő óldalteteméből épittetet Eváját hozzá vitte volna, mi hellyen megh látá az Adám, oly szeretet gerjede biveben, mellyet minden szeretet felet valónak jóvendőle lenni, mondván: Annakokáért el hadgya ember attyát és ányát, és ragaszkodik feleségéhez.

In Sym- polio.
Csudáson discurráltak ez szeretetről régenten némely bölcsek, à mint Plátó emlekezik felőle. Azt mondták hogy el eleve dupla volt az ember, hanem midón

CONNUBIALIS.

midón el hitte volna magát, és kevélységbe lélegzet volna, az egy emberből kettőt formáltak az Istenek: s ez az oka, hogy ilyen nagy szeretet vagyon az házas emberek között. Vulcanusról-is írják, hogy midón egy pár házafoknak, bép eggyeségét látta volna, igen gyönyörködöt benne, es kérdi tőlök, mi jót kívánnának tőle? Amazok felelnek; Ha hatalmad vagyon reá, kívánnjuk, hogy minket ketten eggyé tégy.

Nem bintén heltelen discursus ez kerebtének, mert az házafok közt lévő szeretetnek nagyvóltát, némúnémúképen ábrázollja: Iól lehet hellyesb mi nekünk kerebténeknek ezt megh fordítván mondanunk, hogy az kik az első teremtesben ketten valónak, ez bent társaságh által, eggyé lóttének, mert ó maga mondgya Christus Vrunk. *Erunt duo in carne una, itaq, jam non sunt duo, sed una caro.* Az, az; Ketten lešnek egy testben, annakokáért immár, nem kettő hanem egy test.

Itten az házafok között lévő kölcsön szeretetnek históriáját kel bűkség képen bé hoznom, hogy az példakal, minden házas társok, indittattásanak egy máshoz való tókéletes szeretetre, de csak rövideden.

Az férfiak között nevezetes az bent históriában, Isáák, ki úgy szereté az ó Rebeckáját, hogy az édes anyja halálat-is el felejté érette. Ihon mint telik bé az Adám jóvendő mondása: Ezért el hadgya ember attyát és ányát &c.

Az külső históriákban M. Plautius, ki Orestilla halálán

Ludovicus vi-
ves.

Matt. 19.
5.

Gen: 24.
64.

S E R M O

halálán való bánattyát, külömben megh nem enyhítheté hanem megh ólé magát. Tyberius Gracchus maga halálával tartá megh feleségének életét. Mert midőn ágyában két kigyót talált volna, mellyeknek egyike him, másikja nőstén vala: Az jóvendő mondoktól tanácsot kérd, mit akarna az, és ha megh kelencé ölni az kigyókat? Felele: Ha mind két kigyót megh ölik, mind ketten megh haltok, ha penigh egyiket, melynek megh kel lenni, az mellyik nemét megh ölik, az hal megh közzületek. Ezt halván Gracchus, mindgyarást az him kigyót ő maga megh ólé, hogy maga hallyon megh, nem az feleséghe. Ide tartozik az-is, az mit Seneca ír, egy némúnémű vitéz felől, kit ő ismert, de nevet neki nem ad: ki annyéra berette feleségét, hogy soha házából ki nem mehetet külömben, hanem az feleségének ortza takaró fátyolát, kebelébe, totte, és egy óra felet annak nem látat, ei nem benvedherte. Mind ezeket-is fellyül múlya ez, az mellyet emlitek. Egy Dominicus Catalausius, Lesbos Szigetnek fejedelme felől irják, hogy midon felesége bél poklofságnak nyavalyájában eset volna, melynél útalatosb s-ragadob nyavalya nē lehet, melymiat az Isten törvénye, az közönséges emberi társaságból-is az ollyatén nyavalyás embereket ki rekeftette de ez fejedelem ember, feleségét érette meg nē útalta, el nem hadta, egy talból őt, egy pohárbólivot véle, egy ágyban-is halt, melynél, nem tudom ki gondolhat,

nagyub

Levit. 13.
46.

CONNUBIALIS.

nagyub, s-álandób házasságbeli beretetet. De ottan ez legyen elég az férfiakról.

Az aßonyi álati nem, sem maradt kölcsön bereteten hátra. Az bent históriából emlitem Micholt, az Sál Király leányát, ki életének veszedelmével tartá megh férjenek az Dávidnak életét. Az külső históriák celebrályák júliát, az nagy Pompeus feleségét, ki midőn látta volna az Vranak kontólét véresen hazavitetni, el ájúlván búle, mert viselős vala, és mindgyarást azon búlésben megh hala. Ide illendő egy Görög aßonyi álatnak, az Cammanak históriája, kinnek férjéhez való tökéletessége, ez óráigh-is nagy emleketben vagon. Ez Camma aßony, vólt egy Synátus nevű fő embernek felesége, kit más Synorix nevű fő ember, éktelen gerjedezéfel kedvelvén, fokképen ostromlotta; Midőn penigh, semmi úton gonosb ándékába elő nem mehette, megh óleté az urát, oly reménseggel, hogy az után Camma aßont, hazás társúl el vegye.

1. Reg. 19.
12.

Kevés údó múlván, kéreti Synorix magának házastársúl az Camma aßont. Semmi kedvetlenséget nem mutatván az aßony, atyafiainak tetzésékből, igiretetesen.

Az Galatáknál penigh, à mint ez eléb mondám, oly törvény vólt, hogy az vő legény, és meny aßony, az menyegző napján, egy tányérol öttek, és egy pohárbólittak. Csinált vala penigh az Camma, egy pohárba

F 2

S E R M O

hárba igen erős és hatható mérget, melynek felét az vendégek előtt meghíván, felét adá Synorixnak, ki az dologban semmit nem tudván, örömeit megíva. Mellyet látván az asszonyi álat, nagy örömeit így bóla: Szentléges Isten asszony Diána, tégedet hila bizonyágúl, hogy csak ez napot kívántam, mellyen láthatlak, az én szerelmes uramért, ez latron bősű álatomat. Immár te nekem lator, az ágyas ház helyébe, temető helyt kétszencnek rokonságid: En örömeit megyek az én szerelmes uramhoz, kit te én érettem meghöletél. Es ez képen midőn külömben nem lehetne, maga halálával is bősűt ála férjének gilkosán.

Imé mind két felől, ilyen nagy példák mutatják az házafok közt való szeretnek nagy vóltát, hogy magok halálával is meghpecsételték azt. Iól lehet Agoston Doctor ez fele excessust, nem javal, mert az Istennek törvényével ellenkezik, mely az gilkoságot tiltja.

Többis bármazot penigh ez fele illetlenség, az házafok közt való szeretből. Acháb király, az ő lézabele kedveért, Illyést az Istennek Prophétáját halálra kergeté. Salamon az Pogány királyoktól vót ágyasi kedveért, bálványozó óltárokat emelt vala. Iórámis az ő bálványozó felesége kedveért, Isten ellen vétkezék. Hérodokerebtelő Iánosnak, felesége kedveért, fejét vétette vala. Ezek mind abúsusi az házafokbeli szeretnek, mely úgy jó, és dicsiretes, mindőn annak

31. Reg. 19.

3. Reg.

31. 9. Reg. 8.

Matth. 14. 8.

CONNUBIALIS.

annak szerző okával egyez, az bent Istenel.

Valamely dicsiretes penigh az házafok közt lévő bent szeret, bintén oly kárhozatos, az köztök való gyűlölség, sőt ugyan természet ellen való dologh, mert az Apastal úgy argumentál, hogy soha fenki tulajdon testét nem utálta, s nem gyűlölte, egy test penigh ez társaságban az két személy, a mint hallatok.

Eph. 5. 29.

Az Alciatus Emblémája, mutatja ennek izonyú vóltát, ki ábrázolván, az Mézentiüs kegyetlenségét, ki azeleven embert, holt emberhez kötöztette, hogy az holt testnek dögétől eméstsék megh. Illyetének az igyenetlen házafok, el válhatatlanul vadnak egybe kötötte, egy házban, egy ástalnál, egy ágyban töltik idejket, és az jó társot, az gonosztárs, gonoszságának dögével megh emésti, meghöli. Az Bölcs Salamon is nagy kedvetlenségét jelenti az illyén gonosztársaságnak, csepegő házhoz hasonlítja az versenyesszonyi álatot. Másut azt mondgya, hogy job puštában lakozni, hogy sem az haragos asszonyi álatat. Bizony dologh az ki Faustinára talál mint M. Aurelius Imperator, avagy Xantippére mint Socrates, vagyon tribulatioja, és rea illik amaz reghi barát vers:

Prov. 19. 13.

Prov. 27. 19.

*Fœmina quem superat nunquam vivit sine pœna,
Libertate caret, turpi constrictus habena,
Heu, nisi mors veniat, non rumpitur ista catena.*
Az az: Az kit asszony meggyöz, fején lehet büsgeos.
Annak nincs szabadság, rút békos lábál hágh

F ;

Iáj

S E R M O

Iájha halál nem jó, lánca nem szakad, nő.

De legyen mindenektől az illyeténeknek, végh búcsú, élyenek az Isáákok, Plautiusok, Tyberiusok, Micholók, Iuliák, Cammák; Az, az: virágozzék minden házasok között az tökéletes bép eggyeségh, Isteni bént béretet, és békeségh Nagyságtok között-is, Amén.

Ezek vtán egy szőnyeget le teritvén
álott elő Nagyságtok.

IMmár búkségh az bént frigy, Istennek nevében legyen megh. Mivel penigh Christus Vrunk, az Sidók késérgető kérdétere felelvén, igazit Istennek régh bé. bézésére, mely bézés, csak két bémélt foglal egy társaságba; Nagysátokat azért en-is, elsőben, bébadságáról kérdezem, hogy ha más bémélyeknek kötelelségétől úres, tudván hog Nagyságtok között semmi közel való vérségh, rokonságh ninczen &c. &c.

Másodbor, nóha az atyáknak, anyáknak, jó gondviselések által kel lenni az magzatok hazaságának, mint az Abrahám példája mútattya: Mind az által az két bémélynek consensusa, az, az, egyező értelme igen meg kívántatik, mert midőn Lábán és Bathuel, Elézernek Rebecka felől, jó válast adtanak volna, minek előtte, megh indulnának, így béólanak: *Vocemus puelam, & quæramus ejus voluntatem.* Az, az: Hiuk az leánzót, és kérdgyük megh az ő akarattját. En-is kérdezem

CONNVBIALES

dezem annakokáért Nagyságtoknak egy máshoz béretetből való bébad akarattját. &c.

Igy lőt megh az hit, es az hit vtán,
térden álva illyen imádságh.

DIcsirendő vagy Vram, mi atyáinknak Istene, bént az te neved és dúcsóséges mind öröké, téged az Eghek, és minden teremtet álatid dicirnek. Te teremtetted Adámot, és Evát adtad ő mellé segítő társúl, és erős gyamolúl; Te mondottad Vram; Nem jó az embernek egyedül lenni, teremcsünk seghitő társot ő neki.

Ez okáért Vram, mostan mi, nem bujaságból, hanem az mi béveinknek tista indulattjától adgyuk magunkat az te bölcs rendelésed bérent, az bént házaiságra. Tégy Vram irgalmaságot mi velünk, és mīdente benned bizókra béalitot bént ajándékidat, mi reánk-is árástvan; cseleked azt Vram, hogy elemédet álapatot érhefsünk eggyút, az te nagy nevednek dúcsóségére, és lenkünknek védvóségére, A M E N.

V E G E.

Alvinczi Péter

Quadragesima vasárnap-
ra tartozó szent evangéliumnak
magyarozattya...

Cassovia, 1632.

Kvár, Egyetemi könyvtár 1918-1919.

PÓTLÁS

QVADRAGESIMA I

nek heába való bolondságokat, úgy mint kik nem veszik be, mit szeretnek, és miben gyönyörködnek, mint az halak az horogra vont eledelen kápdosván, avagy az madarak az fésű lip fésűben gyönyörködven, repdelve sietnek veszedelmekre; Heráclitus-is ezen dolgot íratta, mert látta az embert menyki veszedelem környékezte megh, melyek között oly nagy testi bátorságban él, mint ha senkitől semmi bántása nem volna.

Ha az fent Iób pátriárkát ezek látták volna, nem nevetet volna Democritus, Heraclitus sem firt volna, mert ő megh ismervén ez világhnak heába való fágát, és megh tapasztalván, az emberi álatnak nyomorúlt fofát, nem élt testi bátorságban, sőt jobnak itilte nem lenni itt ez földön, hogy sem mint itt élni, a mint imez fova mutatya: Miért hoztál ki engem az én anyámnak méhéből, job volt volna megh eméftetnem, hogy soha sem ne látot volna engemet,

Nem nevetnéde te azt, az ki három ferény, erős fegyveres ellenség között, nagy erőtlen fmezitelen lévén, semmit ellenek nem vigyázna, hanem mint egy bizlalt álat, csak fejére várna az sulykot? Avagy nem fannádé ugyan ily mód nélkül való veszedelmét?

Igy vagyon minden embernek alapattya: Egy felől az világh ostromollya hizelkedésével, mellyet nem kellene szeretnük, mert el múlik ez világh minden kívánságival egyetemben: Más felől az tett, gyönyörűségé-

Iob. 10.
11.

1 Ioh. 2.
15. v. 17.

Gal. 5. 17.

PRÆDICATIV.

rűségével, mely az lélek ellen tusakodik: Harmad felől az ördögh, különb különb kifirtetivel. Ezek ellen ha ki nem vigyáz, csak el kel annak vesni. Ertette ezt Hieronymus Doctor midőn így fólott: *Hinc me persequitur mundus, hinc venter meus vult mihi pro Deo esse; hinc diabolus, cui mille sunt nocendi artes.* Az, az: Innet üldöz engem ez világh, innet az én hasam akar Istene-méleni, innet az ördögh, kinek ezer mestersége vagyon az ártalomban.

S V M M A.

HOgy ezt el hihefsed, ihon az nyilván való példa; az el olvasot fent Evangéliomban, melyből megh hallátok az fentelen Sátán, három izben, mint ostromlotta az mi közben járó urunkat, és miképen győzettetet megh.

R E S Z E K.

HArom karban ál az fent Evangéliom. Az első részben, megh irattatik ideje, helye, és minden környül áló dolga az baj viadalnak. Másodszor, vagyon az baj viadalnak módgya, mint hartzolt az Sátán, és mivel győzettetet megh. Harmadszor, mi következet az baj viadal után; Az Sátán fégyen valással element, Christus Vrunk pedigh az fent Angyali fólgalatal triumphált, mellyekből cikkelyenként, mi bármazzék tanúságunkra, rendelásuk,

B

AZ E-

QVADRAGESIMAL
 AZ EVANGELIOM
 NAK ELSŐ RESZERŐL.

AZ Őent Evangéliomnak első részébe némű némű
 börtükből űarmazik tanúlagh. Először imez börtü
 TUNC, ackoron, igazit minket viűűa az har-
 madik Cápura, melyben megh irattátik Christus V-
 runknak Prophétaságának tistire való inaugurációja,
 fel űenteltetése. Ackor volt mikoron Christus Vrunk
 Kereűtelő Iánostúl az Iordán vizébe meg kereűtel-
 kedet. Ackor volt, mikor az űent Lélek latható for-
 mában reá űálot. Ackor volt, mikor az Atya Isten az
 éghből élő űózatal ezt monda: Ez az én űerelmes fi-
 am, kiben kedvem bé tólt. Ezek után mindgyáráűt
 következet.

ELSŐ TANVSAG:

MEly *diserté* & *directé*, az, az, ékesen és igyene-
 űen előnkben adgya, *sortem regeneratorum in*
hoc vite űtadio, az, az: Az újonnan űületet em-
 bereknek űorsát, ez életnek pályá fúto helyén. Nem
 lehet azoknak lágy párnán nyugtok, nem lehet cűen-
 des alapattyok, hanem vitéziéggh dolgok, à mint űent
 Iób űól. Az űent kereűtűégghben, mely újonnan űüle-
 tűsnek feredője, Christus Vrunkat óltzúuk fel, ugy ta-
 nit űent

Iob. 7. 7.
 Tll. 2. 5.

PRÆDICATIV.

nit űent Pál, Mihellyen ez leűen, mindgyáráűt az for-
 űunk, az mely ő felségéé ez életben, az, az: az Sátánal
 való hartzolas; Nem oltromollya az Sátán az őrab-
 jait, minden ember el hidgye, hanem az Christus zá-
 űlója alá eskút vitézeket. Illick téhát minden kereűtény
 embernek megh fogadni az bölcs Syrách tanácsát,
 midőn igy űól: *Fili accedens ad űeruitutem Dei, űta in*
űusticia & timore, & űrepara animam tuam ad tentatio-
nem. Az, az: Fiam járúlván az Istennek űolgálattyá-
 ra, ály igazűágban és félelemben, és kéűitsed lelkedet
 az kifirtetre.

Gal. 2. 22

Eccl. 2. 21

Nem-is lehet ez nélkül az igaz kereűtény ember,
 ez az jutalom el vételnek úta, à mint űent lakab tanit,
 mondván: *Beatus vir qui űuffert tentationem, quoniam*
cum űrobatus fuerit, acipiet coronam vite. Az, az: Bó-
 dogh férü ki az kifirtetet el viüeli, mert mikor megh
 probáltatik, el veűi az életnek coronáját. Melyre néz-
 vén Agoűton Doctör-is igy tanitot. *Vita noűtra in hac*
űeregrinatione, non poteűt eűűe űine tentatione, quia profe-
ctus noűter, űit űer tentationem noűtram, nec poteűt quis co-
ronari niűi vicerit, nec poteűt vincere, niűi certaverit. Az,
 az: Az mi életünk ez bújdosáűunkban, nem lehet az
 mi kéűértetünk nélkül, mert az mi gyarapodáűunk leűé
 az mi kéűértetünk által, nem-is coronáztathatik meg
 valaki, hanem ha győzedelmes leűen, ű nem lehet győ-
 zedelmes, hanem ha hartzoland. Nem imel, ámal
 jár téhát az kereűténűéggh, hanem nagy jozanűágál, és
 lelki

Iacob. 1. 12.

Sup. Plak.
 50.

QVADRAGESIMAL

lelki vitézféggel kel az ellenfégg ellen vigyázni.

Második ige I E S U S, mutat ez viadalban az eggyik baj vivó bémélyre, mely nevezetet, ha ebtendónként Vy ebtendő napján nem Magyaráznánk az Ecclésiában, bővön kellene itt hozzá nyúlnom, de mivel minden idejében izes, el hagyván az nevezetnek magyarázattyát, csak azt mondom, hogy ez áldot neű, oly, mely kúvúl nem adatot más neű az éghalat melyben údvősfégg volna. Oly neű, melyre megh hajolnak minden térdek mennyejék, földiek, és pokolbanvalok. Oly neű, mellyet halálunkoráján, bizodalomal kiálthatunk, mint bent István Protomártir. Es nagy lelki vidámsággal mondhattuk az bent Iánosfal: *Veni Domine I E S U. Iőjel Vram I E S U S.* Drága s-megböcsülhetetlen nevezet ez, melyről Hilarius Doctor igy ből: *I E S U S, ut sepe diximus, ipso nomine salutaris est.* Az, az: Ez bō, I E S U S, a mint gyakorta mondotuk, csak nevezeti bérént-is údvősféggés. Azt mondom kerebtének ez nevezetről, hogy valaki ezt lelki buzgósággal, és áitatofsággal mondgya, az mennyet, földet, poklot, egytzerf mind megh zenditi. Az menyorsággot bizonyára megh zenditi, mert valamit az Atyátúl kérünk ez nevezet által, megh adgya mi nekünk. Az föld-is megh zendúl, mert ez egéb kerebténféggben örömel, és tapsolással hallyák az hivek, amaz réghi mondás bérént: *Mel in ore, jubilus in corde, in aure melodia.* Az, az: Méz az bánkba, öröm az bívünkben, fülünk-

1 Cor. 9.
12.

Phil. 2.

10.
Act. 7.
59.

Apoc. 22.
20.

Sup Psal.
52.

Joh. 16.
23.

P R Æ D I C A T I V.

fülünkben ékes zengés. Megh zendúl az pokol-is, mert ez áldot nevet viselő hatalmas fejedelem, anak minden feregét megh győzte, fegyverétől megh föstotta, és minden erejét semmifé tőtte, hogy az pokolnak kapui se árthassanak az őháza népének. Soha tehát, megh az halálal való bemben balásunkor-is ez áldot neűről el ne feledkezzünk.

Harmadik czikkelye az első rébnek imez: *SUBDUCTUS EST A SPIRITU*, az, az: Viteték az lélektől. Ezt bent Márck, és bent Lukács világosban írják, mondván: *I E S U S* tellyes lévén bent Lélekel, viteték az puštában. Innen megh tetzik, hogy nem az Sátántúl, vitetet Christus Vrank az puštában, nóha ez-is lélek, de tisztátalan lélek ő, hanem az bent Lélektől, mellyet embersége bérént mértéknélkül vót vála. Igy érti ezt Theophilaetus, Lyránus Doctorok, ezen textus magyarázattyában, mondván. *Humanitas Christi erat organum divinitatis, quapropter agebat omnino instinctu Spiritus Sancti.* Az, az, Az Christuának embersége az Istenséggnek ezkőze vála, annakokáért mindeneket az bent Léleknek indításából cselekdik vála.

Luc. 16. *anna*
22.
Matth. 16
18.

Marc. 7.
12.
Luc. 9. 1.

Luc. 11.
Ioh. 3. 34.

MASODIK TANVSAG:

EZből-is, *disertè & directè*, az, az: ékesen s-igye-
nesen kitezik az, hogy valakik Istennek vála-
tot

QVADRAGESIMAI

Moyfes az Törvény kiadásnak méltóságáért: Illyés az Isten Ecclesiájának bálványozásra vetemedet alapattyának reformációjáért, az, az: helyre állatásáért: Christus Vrunk az Vy Testamentomnak kezdéseért. S-nem halála előtt böjtölt penigh Christus Vrunk, hanem Próphétasága tisztinek el kezdése előtt, vgy mint halála előtt három estendővel.

Avagy ha valamit akarnak ezel nyerni, böjtöllyenek úgy mint Moyfes, Illyés, és Christus Vrunk, semmit ne egyenek igyanak. Továbbá szerzenek valami vy frigyet, Isten és az emberek között; De mivel egyik sem lehet, csak héába majmoskodnak az idegen atyafiak.

Továbbá az negyven napi böjtöt, állandó számal nem alathattyák, mert néhány több számot, néhány kevesbet találunk az históriákban. Néhány nem Quadragesima, hanem Quinquagesima, Sexagesima, Septuagesima vagyon, az, az: Eotvenedik, hatvanadik, hetvenedik vasárnap Húsvét előtt, mint az Dominikák rendi mutatya. De ez számot az réghi jámborok, nem megh általkodot, és lélek kárhozat alat való törvényel, hanem szabadon külön külön való Ecclesiák és helyek szokása szerint tartották, a mint egy réghi Doctor irásából megh tetzik, midőn így szól: *Scendum hanc observantiam Quadragesimæ quamdiu Ecclesiæ illius primitive perfectio in violata mansit, penitus non fuisse. Non enim præcepti hujus necessitate, arctissimis jejuniorum*

Cassianus
Colatio-
nis 20mæ
C. 10.

PRÆDIKATIV.

morum terminis clauderetur, qui per totum anni spatium æquali jejuniis clauderentur. Az, az: Tudnunk kel hogy az negyven napi böjtnek ez megh tartása, mighlen az réghi Ecclesiának tökéletessége erőszak nélkül marádot, telly eségel nem volt, mert az böjtölések, ez parancsolatnak szükségessé voltával, ily boros határba nem boritatnak vala, mellyek egész estendő folyásában. egyenlő böjtöléssel határozatnak vala megh. Azt tanította ez jámbor, hogy az réghi bent Ecclesia, nem kinsergette az embereket, valami negyvén napra, hanem egész estendő zaka, mértékletes életet kívánt mindenektől. Irenæus igen réghi Doctor azt mondgya, hogy megh ő ideje előtt is versengés volt azt böjti napokról, mert némelleyek egy nap, némelleyek két nap, némelleyek több napokon, némelleyek negyven napokon állatták az böjtölést. Ha ezt, egy helyben és Ecclesiában különben tartották, másban megh különben, harmadban, negyedben zc. azon szerint, megh tetzik hog bizonyos állandó regulája nem volt, a mint most, lélek kárhozat alat közönségesé akarnak mindeneket erre kötelezni az pápások: Illyen réghi Canonis, az, az, regula-is vagyon, mellyet az Vy Romaiak vgyan Apostoli regulának tartnak, hogy Húsvét előtt hat napokon kellesek böjtölni. Illyent-is találunk, hogy az réghi Romaiaknal, Húsvét előtt három héten böjtöltenek, de akkoron-is Szombaton és Vasárnapon, nem böjtöltenek.

Eusebius
Lib. 5.
C. 26.

Clemens
Alexand.
Const. 8.
Cap. 27.

K 2

Alat-

QVADRAGESIMAI

Alattya továbbá az Húsvét előtt való negyven napi bűjtőt az idegen atyafiak, hogy ez képen késülheszenek az nagy ünnep napnak megh bentelelére. Szép sin ez keresztének, de bizonyára semmi valósága nincsen, mert az ő bűjtölések mellett, minden egyéb Isten törvényével ellenkező gonoszságokat űznek: Rébesgeskednek, bitkozódnak, irigykednek, babadoson fertelmeskednek, ham-is pérpatvaral egymást űzik, mely nem ünnepre való késület, hanem inkább annak megh fertesztetése. Azt megh kel engednünk hogy nagy héten igen késülnek az pápások, virágh Vasarnap el kezdvén, késülnek mondom, Comœdiához hasonló késületel, noha bizony nem játékot űzöt az mi édes megh váltónk, az ő kin bennedésével és halálával. Annak féletre, késülnek kókonnya benteletésre, bájok izit hús étel való gyönyörködtesre, melyben semmi kegyeség nincsen.

Végezetre (hogy több aprólékos okoskodásokat el hadgyam) azt mondgyák: Méltó hogy ember életének tizedét Istennek bentelelyé, az negyven nap az estendőnek tizede. Azért azt megh kel tartani és bűjtölésel bentelelni. Csudára méltó hogy csak mondanijs nem általlyák. Ha az estendőnek csak tizedénkel Istennek bologálni, hova teszik az Vrnak benteletet heted napot, mellyet Apostali névezetel, Vrnak napjának hivunk? Hova teszik az több ünnep napokat, mellyeket napoként Istennek bentelelünk? Avágy istenes do-

loghé

PRÆDIKATIV.

loghé az mi életünknek tizedét rendelni Istennek, holot Isten életünknek minden napjait kívánnya hogy neki bentelelyük? Hallyátok Zachariás Pap, tellyes lévén bente Lélekel, mint próphétál: Aldot az Isra- elnek Vra Istene, ki megh látogatta az ő népét, és váltóságot berzet neki. Mond az vtán. Hogy megh babadulván az mi ellenséginknek kezéből, félelem nélkül bologallyunk ő neki bentelelyben és igazságban, életünknek minden napjaiban. Hallyák megh ezt az tizedes atyafiak, és térjenek az nagy Istennek kívánlágára, ne babianak ő Istennek régulat, hanem tarcsak ahoz magokat a mit ő bente Istenele ké közönségesen mindeneknek ki ador.

Ez-is ő argumentomok, hog méltó Christus Vrunkat követnünk, sőt bűkséges, mert bente Pál ilyen intést teben: Azon indulat legyen bennetek, mely vólt az Iesus Christusban. Melyből ilyen régula költ: *Omnis Christi actio est nostra institutio.* Az, az: Christusnak minden cselekedeti, mi tanuságunkra való. Igen helyes ez keresztének, hogy minden cselekedeti Christus Vrunknak mi tanuságunkra való, de ő Isten *Institutiot*, tanitást, változtatták így *Imitatio*, követés, és így megh nem álhát ez *universaliter*, közönséges képen, hanem imez válahtásál.

Christus Vrunknak cselekedeti két rendben vadnak, némelleyek illetik közben járásának tisztit, melyben soha senki nem követhette, nem-is követheti ő

K 3

feléget

QVADRAGESIMAI

Rom. 9.
5.
Matth. 8.
3.
Ioh. 4. 50.
Luc. 5.
28
Matth. 14.
27

felsőjét, mert azt az tisztit nem vgy adminisztrálta ő felsége mint pusta ember, hanem mint igaz Isten és ember az egy bémélyben, mint mikor poklofokat egy főval megh gyógyított: Halottakat távol létében fel támasztot; Az biveknek gondolatit által látta: Száraz lábál az tengeren járt, és az többi:

Phil. 2.
7.

Más rendbeli cselekedeti ő felségének illetik alázatosságának alapattyát, mert mikor Istennek formájában volna, nem alitá ragadománnak hog egyenlő volna Istenel, hanem megh aláza őnön magát, bologai formát vévén fel, embernek hasonlatosságába találtatott mint ember. és az emberek között forgolódott bent együgyűségben, belidőségben, engedelmeségben, bseretben. Midőn bídalmaztatott ő senkit nem bídalmazot, üldöztetet, de ő senkit nem üldözöt, gyúloltetet, de ő senkit nem gyúlolt. Ezekben bükféges és méltó ő felségét követnünk, mert ő maga kötelez parancsolattyával, mondván: Példát adtam tőnektek, hogy a mint én cselekedtem tő veletek, tő is azképen cselekedgyetek. Másut mond, tanuljatok én tőlem mert én belid vagyok él alázatos bívű. Nem bükfégh tehát Christus Vrunknak minden cselekedetit egybe elegyíteni, hanē az mellyek emberi erő felet vadnak, azokat ő felségében csudául imádgjuk: Az mire penigh ez gyárlóságba el érkezhētünk, kērvén mennyei legidőget, minden igyekezetünkkel kōvefsük. Az negyven napi bōjt penigh kōzben járásának

Ioh. 19.
15.

Matth. 11.
96.

PRÆDIKATIV.

nak tisztit illeti, és abban semmi módon nem követhetendő.

Az pénteki és bōmbati bōjtólést az mi illeti, tagadatlan dologh, hogy az igen réghi observatio; Iól lehet az Szombat nem annyira, hanem Szeredán és Pénteken bōjtóltek régenten, a mint Ignatius Doctornak egy leveléből, mellyet Philipi városba irt vōlt, megh teczik, melyben az többi kōzöt így bōl: *Jejunare quartis ferijs et sextis ne negligatis.* Az, az: Szeredán és pénteken az bōjtót el ne mūlatsátok. De ez is az bōjt, minden étel ital nélkül vōlt, az mint Epiphānius Doctör bizonyittya irásába, mōdván: *Feria quarta et Prosabbatho jejunium statutum est usq ad horam nonam.* Az, az: Szeredán és Szombat estin végezés bserént való bōjt vagon, kilencz óráigh. Az az, az Sidók bāmlálása bserént, két avagy három órakorigh, mely üdō határozás, azt jelenti, hogy semmit nem öttenek. Sőt az negyven napi bōjton is régenten, Szombathon és Vásárnap bōjtót nem tartottak, hanem csak bintén azon az Szombathon bōjtóltek estendőben egy bser, mellyen Christus Vrunk az koporsóba fekūt, a mint Clemens Alexandrinus bizonyittya midőn az negyvē napi bōjtról tractál, mondván: *Sabbatum tamen et Dominicum diem, festos dies agitate, quod ille dies sit recordatio fabricationis mundi, sic vero resurrectionis Christi. Unum tantum modo Sabbatum nobis toto anno observandum est, Sabbatum scilicet sepulture Christi.* Az, az: Mind

Ignatius
Ep. 86

In Doctrina
Compendia-
ria.

QVADRAGESIMAL

Pfal. 103.
5.
senek, heába munkálkodnék, mert alab ezen Soltár-
ban megh mútattyá kiket ércsen az Seregh nevén, mi-
dön így énekel. *Qui facis angelos tuos spiritus, et mini-
stros tuos, ignem urentem.* Az, az: ki az te angyalidat
teremtetted lelkeké, és az te bűlgaidat eméűtő tűzé.
Szent Pál-is ez Lócuűt magyarázza az Istennek bűlga-
lo angyaliról.

2. Cor. 11.
14.
Mely nap teremtettek penigh az Angyalok, felet-
téb az Doctor nem űzi, hanem mint hog az jó angya-
lűkat nevezi az Irás, világossághnak angyalinak, arra
haggya, hog akkor teremtettek, mikor az Vr ezt mon-
dá: *Fiat lux.* Az, az: Legyen világosságh. Ennek
ilyen okát mondgya az Doctor, mert az a világosságh,
nem az éghen folyó Napnak és Hóldnak, világossá-
gha, mert az Nap és Hóld negyed napű teremtettek.
külön való világosságh volt, tehát ez, és akkor mikor I-
sten az Napot és Hóldot teremtette, volt, az, az vilá-
gosságh, mellynek angyalinak mondattatnak az űent
Angyalok, Annakokaért azal az tística űép világossá-
gal egyzerf-mind teremtettek az űent Angyalok. Szé-
pen erűsödik ez értelem az űent Iűb könyvében, ho-
lot Isten az ű titkos munkairól tractálván, mellyek-
nek ember soha végére nem mehet, az többi közűt,
mond: *Ubi eras, cum me laudarent simul astra matutina,
et jubilarent omnes filij Dei.* Az, az: Hól valál mikor
engem dicsírnének mind egyűt az reggelli csillagok,
és midűn űrvendeznének mindnyájan az Isteének fiai?
Ez

PRÆDIKATIV.

Ez keresztének, a mint az elűl járű, és vtánna követ-
kezű igék mútattyák, az embernek teremtetéűe elűt
vűlt, mely azt bizonyitya, hogy ezek az Istennek fiai,
nem emberek, hanem az űent angyalok vűltak.

Summa summárum; Bizonyosan vadnak Angyal-
ok, és azok nem Istenek, hanem Istennek teremtet-
űati. Nem kel tehát Isteni tísticaletel űket illernűnk,
fokal inkább nem kel imádnűnk, mint az mostani Ro-
maiak cselekednek, kik az űegény embereknek ilyen
imádságot formáltak:

Angele qui meus es custos pietatē superna

Me tibi commissum serva, defende, gubernas. Az, az:

En űrizű angyalom, kire az oda fel való kegyelégűtűl
bizattattám, engemet tarcs megh, űltalmaz, igazgas.
Ez illetlen dologh, mert az kit valaki segítségűl hi, ab-
ban hinniis kel, vgy disputállya űent Pál, teremtet Rom 10.
űlatban penigh, minéműek az űent angyalok, ha ki
hiűen, bálvány imádo leűen véle.

AZ MASODIKROL.

EZ képen értvén hogy legyenek Angyalok, mi-
vel az jelen való bűtű bizonyosan azt jelenti hog
nem hivalkodó űlatok, vgy mint kik, Christus
Vruunkhoz járűltak, és bűlgáltak űneki, értekezzűnk
munkájok felűl.

Az Angyali munka kettűs: Eggyik néz ű magára

M

Isten-

QVADRAGESIMALI

Istenre, másik az emberekre. Istenre nézve az ő munkájok ez, hogy bűntelen az Istennek bentséges binc elöt udvarolnak, és hűséges engedelmeiséggel, az ő benc akarattára figyelmetesek, bűntelen dicsiret mondásokkal áldván és magasztalván ő felségét, a mint Esaiás próphéta látásban jelenti mondván: Látám az urat ülni igen magas királyi békben, és tellyes vala az ő háza fényességével, és azok mellyek alatta valának bé töltik vala az templomot. Seraphim Angyalok által vala azon, egyiknek hat bárnja vala, az másiknak-is hat bárnja: kettejvel orcájokat fedezik vala bé, ketteivel lábokat, ketteivel repülnek vala: Es egyik az másiknak fel bóval mondgya vala SZENT, SZENT, SZENT az feregeknek Vra Istene, tellyes az egész föld az ő dűcsőségével. Christus Vrankis commendalván az aprocskákat, azt mondgya, mert azoknak angyali, mindékor láttják az én atyámnak orcáját az éghben. Erre nézve *primo et principaliter*, Az, az, legh főképen, neveztetnek az benc angyalok Istennek bologainak. Bizonyittya ezt Chrysofostomus Doctor, magyarázván benc Pál Apastalnak Sidókhöz irt levelét, mond: *Angeli servi sunt Dei, et propter nos saepius diriguntur, et pro salute nostra, ministeria sua persolvunt.* Az, az: Az angyalok Istennek bologai, és mi éretünk, gyakorta el küldetnek, és az mi megh maradásunkért, bologalattyakat el végezik: Imé ezekből megh teczik hogy az benc Angyalok, Istennek engedelmes bologai. **Az**

Elz. 6. 1.

Matth 18. 10.

Mat 103. 5.

Hom. 3. Sup C. 1. ad Heb.

PRÆDIKATIV.

Az emberekre nézve, kiket ő maga bologa társainak nevez az Angyal, követek, a mint az nevek-is mutatya, mert a mint Augustinus ból: *Angelus nomen est officij, non naturæ, Queris nomen ejus naturæ? Spiritus est. Queris officium? Angelus est. Ex eo quod est, Spiritus est, Ex eo quod agit, Angelus est.* Az, az: Ez bó, angyal, tistnek nevezeti, nem természetnek. kérded tistit? Angyal, avagy követ. Az menyiben léte vagon, Lélek, avagy lelki alat. Az menyiben cselekedik, avagy munkálkodik, Angyal, avagy követ.

Munkájok azért az benc Angyaloknak mi reánk nézve az, hogy valamibe Isten őket el bocsátta, igé hiven bologálnak. Néha oktattják az embereket jövendő jó alapattyakra, mint Agárt az Abrahám bologalóját, midön az a bonya Sára elöt el futván, egy kietlen puftaba búdosnék, egy angyal jelenék megh néki, és monda: Meny vissza az te a bonyodhoz, és alázd megh az ő kezei alat magadat, mert jövendő bé megh fokasitván, megh fokasitom az te magodat. Ezenképen oktata Manuét az Sámson attyát, mint kellesék fel nevelni az Sámson, jövendő ja váért, mondván: A mit mondottam az te feleségednek, mind attól megh tartoztassa magát, valami bőlöből való azt ne egye, bort és semmi rebegitő italt ne igyék. Igy oktata Bálám Próphétat; Az Vy Testamentomban, Ersebet a bont, az Kereftelő lános annyta. Iósephet az Agyptomba való fútás felöl, &c. **Néha**

Apoe. 12. 9.

Super Plat. 18.

Gen. 16. 9.

Judic. 13. 17.

Num. 22. 32.

Luc. 13.

PRÆFATIO.

creatum, non sicut cetera animantia, ad promiscuam deser-
nit libidinem, verum lege stabili, masculum & foeminam,
Proxenetam, aut certe paranympsum agens, conjunxit, ac
benedictione solenni consecravit. Hinc, sacri auctoritas
conjugij, hinc duorum, in hoc jugo, amor individuus, hinc
intemerata humani generis propagatio, ex qua polyteuma
coeleste, æviternum durans.

Quis ordinem istum suo privandum honore, contra
mentem Apostoli Gentium, asserat? Quis sacrâ indignum
solennitate putet? Stipes sit non homo, aut bardum, ab ex-
tremis Indis oriundum, dixerim. Sanctis igitur, Comes
FILVSTRFSSFMÆ Primevorum, & innoxio
Christi Salvatoris sanguine redemptorum, vestigijs, insis-
tis, dum Actum illum, cum FILVSTRFSSFMÆ
& Lectissimâ Virgine, Domimâ, Dominâ CATHARI-
NÂ Illyesbazianâ, &c. Sponsalem, imò, sacro foederis
ritu, jugalem, auspicijs divinis initiare voluisti.

Cum verò tempus diuturnum, petens sit rerum gesta-
rum tinea, ni fideli consignentur stylo, sermonem succin-
ctè, sacro illi foederi, premissum, Conciuncule huic, pre-
missæ quam non sine gravi desiderio, Spectabilis ac Ma-
gnificus Dominus, Dominus ANDREAS KAPI, &c.
&c. cum ceteris, Aule FILVSTRFSSFMÆ Cel-
situdinis vestre, familiaribus, tunc auditoribus meis, con-
signatam, habere voluit. En subnecto; Legat FILV-
STRFSSFMÆ Celsitudo vestra inter oia, ac relegat,
DEO subinde litans, cujus spiramen, fomitem, amoris
illius

PRÆFATIO.

illius divini, inter Illustrissimas Celsitudines vestras,
incensum, extingui non patitur. IDEM ipse unicus,
casti autor, amoris, Illustrissimam Celsitud. V. & CO-
STAM ejus, dulcissimam ac super omnia desiderabilem,
ad annos quam plurimos conservet, Amen.

Cass. 2. Martij Anno Domini, 1632.

**Ænigma duplicis inter-
prætationis.**

Sunt DVO. quæ DVO non DVO sunt DVO
quæ DVO non sunt,
Quæ DVO si DVO sunt nulla DVO DVO
sunt.

ELEOL IARO SZO.

Rós és megh fejthetetlen argumentom
mindenek ellen, méltóságos Groff Vrak,
Groff aßonyok: Tekintetes és Nagy-
ságos Vrak, Vraßonyok: Nemzetes,
Nemes és vitezlő rendek: Erős és megh
fejthetetlen argumentom mindenek el-
len mondom, valakik az ßent Házalságnak rendit, té-
velygő értelmekel megh mocskolták, vgy mint, Sa-
turninus, Táciánus, Montánus és egyebek ellen, ßent
Pál Apaít alnak imez mondása: *Honorabile est connubi-
um in omnibus et thorus immaculatus.* Az, az; Tizteletes
az házalságh mindenekben, és az maculanélkül va-
ló ágy.

Minden rendek közöt mondgya az ß. Pál, tizte-
letesnek lenni az házalságot, talám azért, hogy az ^{Heb. 13.}
minden rendeknek teremto litene, amaz nagy, ßent, ^{9.}
tizteletes állapotban, az épséghe, minek elötte az mi
első ßüleink el estenek volna, ßerzette és rendelte azt,
és így minden népek és nemzetségekközé, ez tizta
kút főből áradot: Melyhez képest, megh az sült po-
gányok-is, ez rendnek, bizonyos ceremoniackal bő-
csületet történek.

Némellyek, vgy mint az Persák, kéz bé adasál:
Némellyek, mint az Galaták, egy pohárból való i-

Alvinczi Péter

Quadragesima vasárnap-
ra tartozó szent evangéliumnak
magyarozattya...

Cassoviae, 1632.

Kvár, Egyetemi könyvtár 1918-1919.

PÓTLÁS

VEGE